ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ

- Республикалық ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналы
- Республиканский информационный научно-методический журнал

№3(17) (2026 ж. Наурыз/Март 2026 г.)

ВЕСТНИК УЧИТЕЛЯ

ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ

«ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ» республикалық ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналының №3(17) (2026 ж. Наурыз) шығарылымы.
Выпуск №3(17) (Март 2026 г.) республиканского информационного научно-методического журнала «ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ».

Басылымның кезеңділігі - айына 4 рет шығады

№ KZ35VPY00132871 есепке қоюы туралы
КУӘЛІК

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитетінде берілген

Периодичность издания — 4 раза в месяц.

СВИДЕТЕЛЬСТВО
о постановке на учет № KZ35VPY00132871

Выдано Комитетом информации Министерства культуры и информации Республики Казахстан

ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒЫТЫ:
білім беру саласындағы оқу-әдістемелік, ғылыми-тәжірибелік, ақпараттық -сараптамалық, педагогикалық инновациялық тәжірибелерді тарату бойынша материалдар жариялау.

ТЕМАТИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ:
публикация материалов по распространению учебно-методического, научно-практического, информационно-аналитического, педагогического инновационного опыта в области образования.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
Бас редактор:/Главный редактор: Баянды Ерлан
Дүйсенбекова Б.Н. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Қарағанды медицина университеті
Дүзбаева Н.М. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Каскарбаева Б.Б. – педагог-шебер
Қасқабаева Ф.С. – педагог-шебер
Есенова Ш.Б. – педагог-зерттеуші
Иманбек Ә.О. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Алшынов А.Ә. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Корректор / корректор: Кәкіш Мерей Ертайқызы
Жауапты хатшы / ответственный секретарь: Есбергенов Айдын Ардақұлы

Материалдардың анықтығына авторлар жауапты болады.
Редакция материалдарды қабылдамауға құқылы.

Ответственность за достоверность материалов несут авторы. Редакция оставляет за собой право отклонять материалы

«ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ» ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналының авторларға арналған ережелерімен QR-кодты сканерлеу арқылы таныса аласыз.
С правилами для авторов информационного научно-методического журнала «ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ» вы можете ознакомиться, отсканировав QR-код.

Мазмұны / Содержание

Тілеубай А.Т. Санды енгізу және шығару 4
Нұрашева А.Қ. Қобыз тарту шеберлігін қалыптастыру әдістемесі 7
Жарлыкапбаев А.К. Математикалық сауаттылықтан есептерді тиімді шығару тәсілдері 10
Байболсын Г.А. Жасанды интеллект арқылы әлемді тану: география біліміндегі жаңа дәуір 13
Акимова А.Е. Химия сабағында инновациялық әдістерді қолданудың тиімділігі 15
Минкина К.Б. Балабақшадағы балалардың функционалдық сауаттылығын арттыруда цифрлық ойындардың рөлі 17
Қадырбаева Қ.М. Көктем келді, құс келді 20
Утепов С.Д. Интеграция искусственного интеллекта и динамической среды GeoGebra в процесс обучения алгебре: исследование функциональных зависимостей 22
Жаппарова Н.Ж. Дидактикалық ойындар арқылы балалардың тіл байлығын дамыту 24
Сәмет Д. «Менің отаным Қазақстан!» 28
Құрақ А. Сиқырлы пішіндер 31
Ізболова Х.М. Қазақ әдебиеті пәнін оқытуда Soft Skills пен шығармашылық қабілеттерді дамыту 33
Имангалиева М.А. Физика пәнін оқытуда жасанды интеллект құралдарын пайдалану арқылы ұлттық құндылықтарға негізделген оқыту технологиясын қалыптастыру 35
Кисметова С.О. Ұлттық ойындар арқылы мектепке дейінгі жастағы балалардың танымдық және әлеуметтік құзыреттілігін дамыту 37
Қуаныш А.Қ. «Достыққа қадам: бастауыш сынып оқушыларына буллингтің алдын алуын қалыптастыруға арналған интерактивті карточкалық жаттығу» 40
Сабанбаева С.М. География пәнін оқытудағы педагогикалық әдіс-тәсілдердің маңызы 46
Баусариева С.Т. Қасым Аманжоловтың «Өзім туралы» өлеңі 48
Мырзахмет Ш.Н. Колледждердегі цифрлық трансформация және ЖИ мүмкіндіктері 53
Ахметова Ж.М. Қазақстанда жұмысшы мамандықтарына оқыту:тарихи бастамалар мен қазіргі дамуы 55
Зейлова Б.А. Цифрлық технологиялар арқылы тоғызқұмалақты оқыту әдістемесі 57
Құспанова Ж.А. Бастауыш сынып оқушыларында аналитикалық дағдыларды қалыптастыру үшін мәтіндерді қолдану 59
Абуова С.А. Бастауыш сыныпта математика пәнінен теңдеуді шешу жолдарын үйрету (4-сынып) 60
Есімханов Е.Б. Жылдамдық пен дәлдік ойыны – үстел теннис (8-сынып) 65
Карашев Е.Н. Үстел теннисі. Техника, тактика және шеберлік (7-сынып) 69
Дауренбекова Г.Н. Мектепішілік бақылаудың заманауи тәсілдері 74
Тлеубекова Н.З. «Қазақ тіліндегі мәтін құрастыру мен талдау дағдыларын дамытуда жи қолдану әдістемесі» 78
Утебалиев М.М. Дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік процесінің мазмұны 82

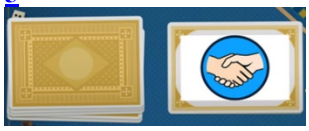
Тілеубай Ақтоты Тілеубайқызы
Информатика пәні мұғалімі
"Атырау облысы Білім беру басқармасының Атырау қаласы білім бөлімінің
"№34 көп салалы мектеп-гимназия" коммуналдық мемлекеттік мекемесі

САНДЫ ЕНГІЗУ ЖӘНЕ ШЫҒАРУ

Бөлім	Python тілінде программалау			
Педагогтың аты-жөні	Тілеубай А.Т.			
Күні				
Сынып 6 а	Қатысушылар саны		Қатыспағандар саны	
Сабақтың тақырыбы:	Санды енгізу және шығару			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	6.3.2.1 Python тіліндегі сызықтық алгоритмдерді жазу			
Сабақтың мақсаты:	енгізілген жолдардың ішінен сандарды ажырату үшін input() функциясына split() және map әдістерін қолданады			
Құндылықтар	**Әділдік және жауапкершілік:**Оқушылар санды енгізу және шығару бағдарламасын жазу барысында **жауапкершілік**, **назар аудару**, және **шығармашылық** дағдыларын дамытады.			

Сабақтың барысы:

Сабақтың кезеңі/ уақыт	**Педагогтың әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы **2 минут** **3 минут**	**Ұйымдастыру кезеңі** https://wordwall.net/ru/resource/82962165 ***Мақсаты:*** *Оқушылардың назарын сабаққа аудару* *«Жи құрылғылар» арқылы топқа бөлу* ***Өткенді қайталау:*** https://wordwall.net/ru/resource/86283017 *Күнді, сабақтың тақырыбын жазғызу.*	1.Мұғаліммен амандасады. 2.Сабақтың тақырыбын дәптерге жазады. 3.Сабақтың мақсаттарымен танысады.	«ЖИ робот» әдісі арқылы 10 баллдық бағалау Дескриптор: -үй тапсырмасын орындады 1балл	Оқулық Интер белсенді тақта

Сабақтың ортасы
7 минут

Жаңа тақырыпты түсіндіру.
Input() функциясы деректерді программаға енгізеді.Бұл деректерді программада қолдану үшін айнымалыларға жұктеуге болады.

Программа коды	Енгізу-нәтиже
K=int(input("engiz:")) Print(K)	engiz:1000 1000

Input() функциясын қолданып енгізген дерек жолдық типке жатады. Жолды тізімге түрлендіру үшін split() әдісін қолданамыз. Тізімдегілердің арасында символ болса, оны split() әдісіндегі жақшаның ішінде көрсету керек.

Программа коды	Енгізу-нәтиже
K=input().split() print(K)	1 2 3 4 5 6 7 ['1','2','3','4','5','6','7']
K=input().split(-) print(K)	1-2-3-4-5-6-7 ['1','2','3','4','5','6','7']

Сандар тізімін оқып отырып, оны бірден бүтін санға түрлендіру үшін, жоғарыдағы құрылымға map функциясын қолдану керек. Бұл жерде list тізімді білдіреді.

Программа коды	Енгізу-нәтиже
K=map(int,input().split()) print(list (K))	1 2 3 4 5 6 7 [1,2,3,4,5,6,7]

print() функциясы деректерді экран бетіне шығарады немесе файлға жол ретінде жазады.
sep=''-айнымалылардың арасын ажыратын символды көрсетеді, үнсіз келісім бойынша бос орынмен ажыратылады.

№	Программа коды	Енгізу-нәтиже
1	P = int (input()) K = int (input()) print (P * K, P + K, P – K, sep ='<==>')	25 5 125<==>30<==>20

Мұғалімді тыңдайды

Input() функциясының анықтамасын дәптерге жазады

split() әдісін қолдану анықтамасын дәптерге жазады

map функциясын қолдану анықтамасын дәптерге жазады

Интер белсенді тақта

Жұмыс дәптері

Дескриптор
-end= параметрі не үшін қолданылып тұрғанын түсіндіреді;
-end='' және end='\n' арасындағы айырмашылықты анықтайды;
-Программа қалай орындалады (қадам бойынша) түсіндіреді;
3 балл

Ноутбук
Оқулық

8 минут

Топтық жұмыс

«Талдап, ой бөлісейік»

I-ТОП	P = int (input()) K = int (input()) print (P+ K, end ='') print (P * K, end =' s!!!')	20 30 50 600 s!!!
II -ТОП	P = int (input()) K = int (input()) print (P+K, end ='\n') print (P*K, end =' s!!!')	20 30 50 600 s!!!

Топтық тапсырма орындайды.

1-тапсырма

Жеке жұмыс:
Компьютерде орында

а және b сандары бір жолда берілген. Осы сандардың қосындысы бірінші жолда, ал екінші жолда көбейтіндісін шығару керек .

ЕНГІЗУ	ШЫҒАРУ
8 11	19 88

ПРОГРАММАЛЫҚ КОД

```
a, b = map(int,input().split())
print (str(a+b)+'\n')
print (str(a*b))
```

6 минут

Дескриптор
-Екі санды бір жолдан енгізеді;
-map() функциясын қолданып, деректер типін

Үлестірме қағаздар
Оқулық

1 минут **6 минут** **4 минут**	**2-тапсырма** а және с сандары бір жолда берілген. Осы сандардың азайтындысын бірінші жолда, ал екінші жолда бөліндісін шығару керек. ЕНГІЗУ: 100 2 ШЫҒАРУ: 98 50 **Сергіту сәті** https://www.youtube.com/watch?v=THeU18wTXGE **Жұптық жұмыс.** **«Бірге ойланайық – бірге программалық код құрайық»** Практикалық тапсымада input() және print() функцияларының қолданылуына талдау жасай отырып, төмендегі өрнектерді орындау үшін программа құрастырыңдар. 1) 352· 985 · 25 · 3 2) 352 + 1206 + 215554 + 6957 + 628 Дескриптор: -берілген өрнектерді орындау үшін программа құрастыра алады; **Бекіту** https://wordwall.net/ru/resource/89919333/%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%8B-%D0%B5%D0%BD%D0%B3%D1%96%D0%B7%D1%83-%D0%B6%D3%99%D0%BD%D0%B5-%D1%88%D1%8B%D2%93%D0%B0%D1%80%D1%83	1-тапсырманы орындайды 2-тапсырманы орындайды Сергіту тапсырмасын орындайды Жұптық тапсырма орындайды Бекіту тапсырмасын орындайды	int түріне келтіреді; -Айырмасын дұрыс табады (a - c); -Бөліндісін дұрыс табады (a / c); -Нәтижені екі жолға дұрыс шығарады. 4 балл Дескриптор: -берілген өрнектерді орындау үшін программа құрастырады. 2 балл	Интер белсенді тақта. Ноутбук Оқулық Интер белсенді тақта.
Сабақтың соңы **2 минут**	1.Оқушыларға «ЖИ робот» арқылы бағалау қортындысы айтылады. 2. Рефлексия 3. Кері байланыс: Жи арқылы	«Жи робот» арқылы бағасын біледі. Көңіл күй смайлигін басу арқылы, Оқушылар сұраққа ауызша жауап береді.	 Мадақтау сөздері: «Жарайсың!», «Тамаша!», «Жақсы!», «Талпын!».	Интер белсенді тақта.
Үй тапсырмасы **1 минут**	§ 3.7, 96-бет, «Үй тапсырмасы»	Үй тапсырмасын дәптерлеріне жазып алады		Интер белсенді тақта.

Нұрашева Ақбота Қайратқызы
Қобыз сыныбының мұғалімі
Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасының Зайсан ауданы бойынша білім бөлімі мемлекеттік мекемесінің «Балалар музыка мектебі» коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны

ҚОБЫЗ ТАРТУ ШЕБЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ

Аннотация: мақалада қобыз тарту шеберлігін қалыптастыру әдістемесінің қосымша аспектілері қарастырылады. Орындаушылық тыныс, ырғақтық сезім, артикуляция, ансамбльдік орындау, импровизация және ұлттық дәстүрлерді сақтау мәселелері талданады. Сонымен қатар, аудиовизуалды материалдарды қолдану және оқушының өзіндік жұмысын ұйымдастыру жолдары сипатталады.

Кілт сөздер: қобыз, орындаушылық шеберлік, музыкалық тыныс, ырғақ, артикуляция, ансамбль, импровизация, ұлттық дәстүр, музыкалық білім беру.

Қазақтың дәстүрлі музыкалық мәдениетінде қобыз аспабының алатын орны ерекше, өйткені ол тек музыкалық құрал ғана емес, терең рухани-мәдени мәнге ие феномен ретінде қарастырылады, ал осы аспапты меңгеру үдерісі орындаушылық дағдыны қалыптастырумен қатар, тұлғаның ішкі әлемін, эстетикалық талғамын және ұлттық құндылықтарға деген көзқарасын дамытуға бағытталады. Осы тұрғыда қобыз сыныбының оқытушысы тек техникалық дағдыларды үйретуші емес, сонымен қатар шәкірттің музыкалық ойлауын қалыптастыратын, оның шығармашылық әлеуетін ашатын жетекші тұлға болып табылады, сондықтан қобыз тарту шеберлігін қалыптастыру әдістемесі кешенді, жүйелі және ғылыми негізделген болуы тиіс.

Бұл үдерістің логикалық жалғасы ретінде қобызда ойнау техникасын қалыптастыру мәселесіне ерекше назар аудару қажет, өйткені дұрыс қалыптасқан бастапқы дағдылар кейінгі орындаушылық шеберліктің негізін құрайды. Оқытушы шәкіртке аспапты дұрыс ұстау, ысқышты жүргізу, саусақтардың орналасуы мен қозғалысын үйлестіру сияқты негізгі техникалық элементтерді жүйелі түрде үйретуі тиіс. Бұл әрекеттер тек механикалық қайталау арқылы емес, саналы түрде түсіндіру және сезіну арқылы меңгерілгенде ғана тиімді нәтиже береді, өйткені қобыз тарту – нәзік дыбыстық интонацияларға негізделген күрделі өнер.

Сонымен қатар, дыбыс сапасын қалыптастыру қобыз орындаушылығының негізгі көрсеткіштерінің бірі болып табылады, өйткені бұл аспаптың ерекшелігі – оның тембрлік байлығы мен эмоционалдық тереңдігінде. Оқытушы шәкіртке дыбысты таза, анық және мәнерлі шығаруды үйретіп, оның әрбір дыбысты сезінуіне мүмкіндік жасауы қажет. Бұл үшін арнайы жаттығулар, ұзақ дыбыстарды созу, динамикалық реңктермен жұмыс істеу сияқты

әдістер қолданылады, бұл өз кезегінде орындаушылық мәдениетті қалыптастыруға ықпал етеді.

Осы бағыттың жалғасы ретінде музыкалық есту қабілетін дамыту мәселесі өзекті болып табылады, өйткені қобызшының кәсіби деңгейі оның дыбысты дәл қабылдау және қайта жаңғырту қабілетіне тікелей байланысты. Оқытушы түрлі есту жаттығулары, интервалдарды ажырату, әуенді қайталау, импровизация элементтері арқылы шәкірттің музыкалық естуін жетілдіреді. Бұл қабілет орындаушылық шеберліктің сапасын арттырып қана қоймай, шығарманы терең түсінуге мүмкіндік береді.

Бұдан әрі репертуарды дұрыс таңдау әдістемесі маңызды орын алады, өйткені әрбір шығарма шәкірттің техникалық және көркемдік дамуына ықпал етуі тиіс. Оқытушы репертуарды кезең-кезеңімен күрделендіріп, шәкірттің мүмкіндіктеріне сәйкес іріктейді, бұл оның қызығушылығын сақтап, біртіндеп кәсіби деңгейін арттыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, халық күйлері мен заманауи шығармаларды үйлестіре отырып, ұлттық және қазіргі музыкалық мәдениетті қатар дамытуға жағдай жасалады.

Осы тұста орындаушылық интерпретация мәселесі ерекше мәнге ие, өйткені қобыз тарту тек ноталарды орындау емес, шығарманың мазмұнын, көңіл күйін жеткізу өнері болып табылады. Оқытушы шәкіртке музыкалық шығарманы талдауды, оның құрылымын түсінуді және эмоционалдық мазмұнын ашуды үйретеді. Бұл орындаушылықтың көркемдік деңгейін арттырып, шәкірттің шығармашылық ойлауын дамытады. Сонымен қатар, сахналық мәдениетті қалыптастыру қобыз тарту шеберлігінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, өйткені орындаушы тек техникалық тұрғыдан ғана емес, сахнада өзін ұстай білуімен де ерекшеленеді. Оқытушы шәкіртті концерттік тәжірибеге тарту арқылы оның сенімділігін арттырып, көпшілік алдында орындау дағдыларын қалыптастырады. Бұл оның кәсіби дамуына оң әсер етеді.

Осы үдерістің маңызды аспектілерінің бірі – шәкірттің жеке ерекшеліктерін ескеру, өйткені әрбір оқушының қабылдау деңгейі, қабілеті және қызығушылығы әртүрлі. Оқытушы дифференциалды тәсілді қолдана отырып, әр шәкіртке жеке жұмыс жүргізіп, оның мүмкіндіктерін толық ашуға жағдай жасайды. Бұл әдіс оқыту тиімділігін арттырып, жоғары нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Қобыз тарту шеберлігін қалыптастыру әдістемесін тереңдету орындаушылық тыныс пен ішкі музыкалық импульсті басқару мәселесіне келіп тіреледі, өйткені дыбыс тек механикалық қозғалыстың нәтижесі емес, ол орындаушының ішкі сезім күйімен тікелей байланысты көркем құбылыс болып табылады. Осы тұрғыда оқытушы шәкіртке музыкалық фразаны «тыныспен» сезінуді, дыбыстар арасындағы логикалық байланыстарды аңғаруды және шығарманың табиғи ағымын бұзбай орындауды үйретуі тиіс. Бұл тәсіл орындаушылықтың табиғилығын арттырып, музыкалық ойдың біртұтастығын қамтамасыз етеді, нәтижесінде шәкірт дыбысты тек шығарып қана қоймай, оны мәнерлі жеткізуді меңгереді.

Бұл бағыттың жалғасы ретінде ырғақтық сезімді дамыту мәселесі ерекше маңызға ие болады, өйткені қобыз орындаушылығының тұрақтылығы мен нақтылығы көбінесе ішкі метроритмдік сезімнің қалыптасуына байланысты. Оқытушы әртүрлі ырғақтық жаттығулар, метрономмен жұмыс, қозғалыс элементтерін қолдану арқылы шәкірттің уақыттық дәлдігін жетілдіреді. Сонымен қатар, еркін ырғақтағы шығармаларды орындау кезінде ішкі ырғақ тұрақтылығын сақтай білу қабілеті қалыптастырылады, бұл кәсіби деңгейдегі орындаушылықтың маңызды көрсеткіші болып табылады.

Осы үдерістің логикалық жалғасы ретінде артикуляция мен штрихтарды меңгеру мәселесі қарастырылады, өйткені әрбір дыбыстың айтылу сипаты шығарманың көркемдік мазмұнын ашуда шешуші рөл атқарады. Қобызда қолданылатын әртүрлі штрихтар – дыбыстың жұмсақтығы, өткірлігі, созылуы немесе үзілуі – музыкалық бейнені нақтылауға мүмкіндік береді. Оқытушы бұл тәсілдерді жүйелі түрде үйретіп, олардың көркемдік мәнін түсіндіру арқылы шәкірттің орындаушылық палитрасын кеңейтеді.

Сонымен қатар, ансамбльдік орындаушылық дағдыларын қалыптастыру да маңызды бағыттардың бірі болып табылады, өйткені музыкалық тәжірибе тек жеке орындаумен шектелмейді. Басқа аспаптармен немесе вокалмен бірге орындау барысында шәкірт тыңдай білуге, үйлесімділік сақтауға және ортақ музыкалық идеяны жүзеге асыруға үйренеді. Бұл оның музыкалық мәдениетін арттырып, кәсіби деңгейін жаңа сатыға көтереді.

Бұдан әрі импровизация элементтерін енгізу шәкірттің шығармашылық ойлауын дамытуға ықпал етеді, өйткені қобыз дәстүрінде импровизация ерекше орын алады. Оқытушы қарапайым әуендік үлгілерден бастап, біртіндеп күрделендіре отырып, шәкіртті өз бетінше музыкалық ой құрастыруға бағыттайды. Бұл оның музыкалық еркіндігін арттырып, орындаушылықта даралық стильдің қалыптасуына негіз болады.

Осы тұста ұлттық орындаушылық дәстүрлерді сақтау мен жаңғырту мәселесі ерекше мәнге ие, өйткені қобыз өнері ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан мәдени мұра болып табылады. Оқытушы тарихи деректерді, белгілі қобызшылардың орындаушылық ерекшеліктерін талдай отырып, шәкіртке дәстүрлі стильдің ерекшеліктерін түсіндіреді. Бұл ұлттық болмысты сақтауға және оны заманауи орындаушылықпен үйлестіруге мүмкіндік береді.

Сонымен бірге, оқу процесінде аудиожазбалар мен бейнематериалдарды қолдану да тиімді әдістердің бірі болып табылады, өйткені олар шәкіртке кәсіби орындаушылардың тәжірибесін бақылауға мүмкіндік береді. Мұндай материалдарды талдау арқылы оқушылар орындаушылықтың түрлі қырларын түсініп, өз орындауын жетілдіруге мүмкіндік алады. Бұл әдіс өзіндік талдау дағдыларын дамытуға да ықпал етеді.

Осы бағыттың жалғасы ретінде оқушының өзіндік жұмысын ұйымдастыру мәселесі маңызды болып табылады, өйткені тұрақты жеке жаттығу – шеберлікті қалыптастырудың негізгі шарты. Оқытушы жаттығу жоспарын дұрыс құрып, уақытты тиімді бөлуге, мақсат қоюға және нәтижені бағалауға үйретуі тиіс. Бұл шәкірттің жауапкершілігін арттырып, оның кәсіби өсуін жеделдетеді.

Осылайша, қобыз тарту шеберлігін қалыптастыру әдістемесі көпқырлы және кешенді процесс болып табылады, ол техникалық дағдыларды меңгеру, музыкалық естуді дамыту, шығармашылық қабілеттерді қалыптастыру және ұлттық мәдениетті игеруді қамтиды. Қобыз сыныбының оқытушысы осы үдерісті ғылыми негізде ұйымдастырып, шәкірттің жан-жақты дамуына ықпал еткен жағдайда ғана жоғары кәсіби нәтижелерге қол жеткізуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Жұбанов А. Ғасырлар пернесі. – Алматы: Дайк-Пресс, 2002. – 320 б.
2. Ерзакович Б. Қазақтың халық музыкасы. – Алматы: Өнер, 2001. – 280 б.
3. Аманов Б. Қазақтың дәстүрлі музыка өнері. – Алматы: Білім, 2005. – 312 б.
4. Сарыбаев Б. Қазақтың музыкалық аспаптары. – Алматы: Өнер, 2008. – 240 б.
5. Нұрғиса Тілендиев шығармашылығы туралы зерттеулер жинағы. – Алматы: Өнер, 2010. – 200 б.
6. Әбуғазы Д. Қобыз өнерінің ерекшеліктері. – Алматы: ҚазҰУ, 2012. – 180 б.

Жарлыкапбаев Асет Канатович
Математика пәні мұғалімі, педагог
Жас Қанат мектеп-лицейі
Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы

МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАН ЕСЕПТЕРДІ ТИІМДІ ШЫҒАРУ ТӘСІЛДЕРІ

Аннотация: мақалада математикалық сауаттылықтан есептерді тиімді шығару әдістемесінің қосымша аспектілері қарастырылады. Метатанымдық дағдыларды дамыту, жоғары деңгейлі ойлау қабілеттері, контекстік есептер, визуализация, пәнаралық байланыс және бағалаудың заманауи тәсілдері талданады. Сонымен қатар, оқушылардың мотивациясы мен өзіндік жұмысын ұйымдастыру мәселелері сипатталады.

Кілт сөздер: математикалық сауаттылық, есеп шығару, метатаным, сыни ойлау, визуализация, пәнаралық байланыс, қалыптастырушы бағалау, оқу мотивациясы, функционалдық сауаттылық.

Қазіргі білім беру кеңістігінде математикалық сауаттылық ұғымы тек формулаларды меңгеру немесе есептерді механикалық түрде шығару шеңберінен шығып, оқушының өмірлік жағдаяттарда математикалық білімін тиімді қолдана алу қабілеті ретінде қарастырылып отыр, сондықтан математика пәні мұғалімінің алдында тұрған басты міндет – оқушыларды есеп шығарудың тиімді тәсілдеріне үйрету арқылы олардың логикалық ойлауын, талдау қабілетін және практикалық дағдыларын кешенді дамыту болып табылады. Осы тұрғыда есеп шығару процесі тек нәтиже алуға бағытталған әрекет емес, ол танымдық қызметтің маңызды формасы ретінде ұйымдастырылуы тиіс, өйткені дәл осы үдеріс барысында оқушы мәселені түсіну, оны құрылымдау және шешу жолдарын іздеу сияқты интеллектуалдық әрекеттерді жүзеге асырады.

Бұл бағыттың логикалық жалғасы ретінде есептің шартын талдау мәдениетін қалыптастыру ерекше маңызға ие болады, себебі көптеген қателіктер есептің мазмұнын дұрыс түсінбеуден туындайды. Мұғалім оқушыларды есептің мәтінін мұқият оқуға, негізгі және қосымша ақпаратты ажыратуға, берілгендер мен ізделінді шамаларды нақты анықтауға үйретуі тиіс, бұл өз кезегінде есепті дұрыс модельдеуге мүмкіндік береді. Осындай жүйелі талдау оқушының есепті саналы түрде қабылдауына және оны шешудің тиімді жолын таңдауға негіз болады.

Осы үдерістің жалғасы ретінде математикалық модель құру дағдыларын дамыту маңызды, өйткені кез келген есеп нақты өмірлік жағдайдың математикалық бейнесі болып табылады. Мұғалім оқушыларға мәтінді есептерді теңдеулер, теңсіздіктер, функциялар немесе графиктер арқылы өрнектеуді үйретуі қажет, бұл олардың абстрактілі ойлауын дамытады. Сонымен қатар, модель құру барысында оқушы нақты жағдайды жалпылап, оны

математикалық тілде сипаттауды меңгереді, бұл математикалық сауаттылықтың негізгі көрсеткіштерінің бірі болып табылады.

Бұдан әрі есеп шығарудың әртүрлі тәсілдерін салыстыра отырып үйрету тиімді әдіс болып табылады, өйткені бір есепті бірнеше жолмен шешу оқушының ойлау икемділігін арттырады. Мұғалім арифметикалық, алгебралық, графикалық және логикалық тәсілдерді үйлестіре отырып, олардың артықшылықтары мен шектеулерін талдайды. Бұл оқушыларға жағдайға байланысты ең тиімді әдісті таңдауға мүмкіндік береді және олардың стратегиялық ойлау қабілетін дамытады.

Сонымен қатар, есеп шығару барысында алгоритмдік ойлауды қалыптастыру маңызды, өйткені бұл дағды күрделі есептерді кезең-кезеңімен шешуге мүмкіндік береді. Мұғалім оқушыларды шешу жоспарын құруға, әр қадамды негіздеуге және нәтижені тексеруге үйретуі тиіс. Мұндай тәсіл есеп шығаруды реттелген және жүйелі процесс ретінде ұйымдастыруға ықпал етеді.

Осы бағыттың жалғасы ретінде оқушылардың қателерін талдау және олармен жұмыс істеу әдістемесі ерекше орын алады, өйткені қателік – оқу процесінің маңызды элементі болып табылады. Мұғалім қателерді тек түзетіп қана қоймай, олардың себептерін анықтап, оқушыларды өз қателерін түсінуге және олардан сабақ алуға үйретуі тиіс. Бұл олардың рефлексия дағдыларын қалыптастырып, оқу сапасын арттырады.

Сонымен бірге, математикалық сауаттылықты дамытуда өмірлік жағдаяттарға негізделген есептердің рөлі зор, өйткені олар оқушылардың білімді практикада қолдануына мүмкіндік береді. Мұғалім күнделікті өмірмен байланысты тапсырмаларды қолдана отырып, математиканың маңыздылығын көрсетеді және оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Бұл тәсіл оқытудың практикалық бағыттылығын күшейтеді.

Бұдан әрі оқытуда цифрлық технологияларды пайдалану есеп шығару процесін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді, өйткені интерактивті платформалар, динамикалық модельдер және онлайн ресурстар оқушылардың белсенділігін арттырады. Мұғалім бұл құралдарды сабақта орынды қолдана отырып, күрделі ұғымдарды түсіндіруді жеңілдетеді және оқушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастырады.

Осы тұста дифференциация және даралау тәсілдерін қолдану да маңызды, өйткені әрбір оқушының дайындық деңгейі әртүрлі. Мұғалім тапсырмаларды күрделілік деңгейіне қарай саралап, әр оқушыға сәйкес келетін есептер ұсынады, бұл олардың оқу жетістіктерін арттыруға мүмкіндік береді. Мұндай тәсіл оқушылардың өз мүмкіндіктерін толық іске асыруына жағдай жасайды. Сонымен қатар, топтық жұмыс пен бірлескен оқыту есеп шығару дағдыларын дамытуда тиімді құрал болып табылады, өйткені оқушылар бір-бірімен пікір алмасып, түрлі шешу жолдарын талқылайды. Бұл олардың коммуникативтік дағдыларын дамытып қана қоймай, математикалық ойлау мәдениетін қалыптастырады.

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру үдерісін тереңдету оқушылардың метатанымдық қабілеттерін дамыту қажеттілігіне алып келеді, өйткені тиімді есеп шығару тек сыртқы әрекеттер жиынтығы емес, ол оқушының өз ойлау процесін түсінуі мен басқаруына негізделеді. Мұғалім оқушыларды «Мен бұл есепті қалай шештім?», «Қай жерде қателестім?», «Тағы қандай тәсіл қолдануға болады?» деген сұрақтар қоюға бағыттай отырып, олардың рефлексия дағдыларын қалыптастырады. Бұл тәсіл оқушыны саналы білім алушыға айналдырып, оның оқу әрекетіне жауапкершілігін арттырады және ұзақ мерзімді нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Бұл бағыттың жалғасы ретінде жоғары деңгейлі когнитивтік дағдыларды дамыту мәселесі өзекті болып табылады, себебі қазіргі білім беру жүйесі тек білімді меңгерумен шектелмей, оны талдау, бағалау және жаңа жағдайларда қолдану қабілетін талап етеді. Мұғалім күрделі, көпқадамды есептерді қолдану арқылы оқушылардың сыни ойлауын дамытады, оларды әртүрлі шешу стратегияларын салыстыруға және ең тиімдісін таңдауға үйретеді. Мұндай жұмыс оқушылардың интеллектуалдық дербестігін арттырып, олардың математикалық мәдениетін қалыптастырады.

Осы үдерістің логикалық жалғасы ретінде контекстік есептердің құрылымын меңгеру маңызды орын алады, өйткені өмірлік жағдайларға негізделген тапсырмалар оқушылардың математикалық білімін нақты жағдайларда қолдану қабілетін қалыптастырады. Мұғалім есептің мәтінін талдаудан бастап, оны математикалық модельге айналдыру, нәтижені интерпретациялау және оның шынайылығын бағалау кезеңдерін жүйелі түрде үйретуі тиіс. Бұл тәсіл оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырып, оларды өмірлік мәселелерді шешуге дайындайды.

Бұдан әрі визуализация әдістерін қолдану есеп шығарудың тиімділігін арттырудың маңызды құралы болып табылады, өйткені графиктер, диаграммалар, сызбалар және кестелер күрделі ақпаратты түсінуді жеңілдетеді. Мұғалім оқушыларды ақпаратты әртүрлі формада көрсетуге үйрету арқылы олардың аналитикалық ойлауын дамытады. Бұл тәсіл әсіресе геометрия, функциялар және статистика тақырыптарында тиімді қолданылады. Сонымен қатар, математикалық тіл мен символиканы дұрыс қолдану да есеп шығарудың сапасына тікелей әсер етеді, өйткені нақты және дәл жазылған математикалық өрнек ойдың анықтығын қамтамасыз етеді. Мұғалім оқушыларды математикалық терминдерді дұрыс қолдануға, дәлелдерді логикалық түрде құруға және шешу жолдарын жүйелі түрде жазуға үйретуі тиіс. Бұл олардың ғылыми тілде ойлау қабілетін қалыптастырады.

Осы бағыттың жалғасы ретінде пәнаралық байланыстарды пайдалану маңызды, өйткені математика басқа ғылымдармен тығыз байланысты. Физика, экономика, информатика пәндерімен интеграцияланған есептер оқушылардың білімін кеңейтіп, оның практикалық маңызын көрсетеді. Мұндай тәсіл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, олардың кешенді ойлау қабілетін дамытады.

Бұдан әрі бағалаудың заманауи тәсілдерін қолдану да ерекше мәнге ие, өйткені бағалау тек нәтиже емес, оқу процесінің ажырамас бөлігі болуы тиіс. Мұғалім қалыптастырушы бағалау әдістерін қолдана отырып, оқушылардың жетістіктерін үнемі бақылап, оларға нақты кері байланыс береді. Бұл олардың оқу мотивациясын арттырып, өз нәтижелерін жақсартуға ынталандырады.

Сонымен бірге, оқушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру есеп шығару дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады, өйткені тұрақты тәжірибе ғана жоғары нәтижеге әкеледі. Мұғалім оқушыларға тиімді оқу стратегияларын үйретіп, уақытты дұрыс жоспарлауға және өз жұмысын бағалауға бағыт береді. Бұл олардың дербестігін арттырып, жауапкершілік сезімін қалыптастырады. Осы үдерістің маңызды аспектілерінің бірі – оқушылардың мотивациясын қолдау, өйткені қызығушылықсыз тиімді оқу мүмкін емес. Мұғалім есептерді қызықты, өмірмен байланысты және оқушының деңгейіне сәйкес етіп таңдай отырып, оның пәнге деген оң көзқарасын қалыптастырады. Бұл ұзақ мерзімді оқу нәтижелеріне қол жеткізудің маңызды шарты болып табылады.

Осылайша, математикалық сауаттылықтан есептерді тиімді шығару тәсілдерін қалыптастыру – күрделі әрі көпқырлы процесс, ол оқушылардың логикалық, аналитикалық және шығармашылық қабілеттерін дамытуды талап етеді. Мұғалім осы үдерісті ғылыми негізде ұйымдастырып, әртүрлі әдістер мен технологияларды тиімді үйлестірген жағдайда ғана оқушылардың математикалық сауаттылығы жоғары деңгейде қалыптасады, бұл олардың болашақ өмірінде табысты болуына негіз қалайды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. OECD. PISA 2022 Assessment and Analytical Framework. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 300 p.
2. Boaler J. Mathematical Mindsets. – San Francisco: Jossey-Bass, 2016. – 320 p.
3. Hattie J. Visible Learning for Teachers. – London: Routledge, 2012. – 296 p.
4. Schoenfeld A.H. How We Think: A Theory of Goal-Oriented Decision Making. – New York: Routledge, 2011. – 400 p.
5. Kilpatrick J., Swafford J., Findell B. Adding It Up: Helping Children Learn Mathematics. – Washington: National Academies Press, 2013. – 480 p.

Байболсын Гүлім Асқарқызы
География пәні мұғалімі
№80 жалпы білім беретін орта мектебі
Ақтөбе облысы, Ақтөбе қаласы

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ АРҚЫЛЫ ӘЛЕМДІ ТАНУ: ГЕОГРАФИЯ БІЛІМІНДЕГІ ЖАҢА ДӘУІР

Аннотация. Бұл мақалада жасанды интеллект технологияларының география біліміндегі орны мен маңызы ғылыми-публицистикалық тұрғыда қарастырылады. Автор география пәнін оқыту үдерісінде цифрлық трансформацияның ықпалын талдай отырып, білім алушылардың кеңістіктік ойлауын дамытудағы жаңа мүмкіндіктерді сипаттайды. Сонымен бірге білім беру жүйесінде жасанды интеллект құралдарын қолданудың әдіснамалық негіздері, педагогикалық тиімділігі және оқыту сапасына әсері жан-жақты зерделенеді. Мақалада деректерді өңдеу, геоақпараттық жүйелерді қолдану, спутниктік бақылау және үлкен деректерді талдау сияқты заманауи тәсілдердің білім беру кеңістігіндегі рөлі нақты мысалдар арқылы дәлелденеді. Жасанды интеллект негізіндегі технологиялар арқылы географиялық білімді игеру үдерісі тек ақпарат алмасумен шектелмей, зерттеушілік дағдыларды қалыптастыруға бағытталатыны көрсетіледі. Автор білім алушылардың сыни ойлау қабілетін дамытуда цифрлық құралдардың ықпалын ерекше атап өтеді. Мақала мазмұны география пәні мұғалімдеріне арналған практикалық ұсыныстармен толықтырылады. Сонымен бірге білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында инновациялық әдістерді енгізудің өзектілігі негізделеді. Зерттеу нәтижелері педагогикалық тәжірибеде жасанды интеллекттің тиімді қолданылуына бағыт береді. Мақала қазіргі білім беру жүйесінің талаптарына сай ғылыми тұжырымдар ұсынады.

Кілт сөздер: жасанды интеллект, география білімі, цифрлық технологиялар, геоақпараттық жүйе, білім беру инновациясы, кеңістіктік ойлау, деректер талдауы, цифрлық педагогика.

Жасанды интеллект технологияларының қарқынды дамуы адамзаттың қоршаған ортаны тану тәсілдерін түбегейлі өзгертіп, ғылыми білімнің жаңа деңгейіне көтерілуіне ықпал етуде, бұл үдеріс география ғылымына да айрықша әсерін тигізіп отыр, өйткені география кеңістіктік деректермен тығыз байланысты сала ретінде цифрлық құралдардың мүмкіндіктерін кеңінен пайдалануға бейім, нәтижесінде оқыту үдерісі дәстүрлі мазмұннан интерактивті және аналитикалық сипатқа ауысуда. Қазіргі кезеңде география пәнін оқыту тек карталарды меңгерумен шектелмей, күрделі деректер жиынтығын талдауға, табиғи және әлеуметтік құбылыстар арасындағы байланыстарды анықтауға бағытталған кешенді үдеріске айналып отыр, мұндай өзгерістер білім алушылардың танымдық белсенділігін арттырумен қатар олардың ғылыми дүниетанымын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Жасанды интеллект негізіндегі алгоритмдер арқылы климаттық өзгерістерді модельдеу, табиғи апаттарды болжау және урбанизация үдерістерін талдау сияқты міндеттерді орындау мүмкіндігі география пәнінің мазмұнын тереңдетіп, оны өмірмен байланыстыра түседі. Оқушылар үшін географиялық деректерді визуализациялау құралдары арқылы ақпаратты қабылдау жеңілдеп, күрделі құбылыстарды түсіну деңгейі артады, бұл өз кезегінде білім сапасының жоғарылауына ықпал етеді. Педагогикалық тұрғыдан алғанда жасанды интеллект оқыту үдерісін дараландыруға мүмкіндік береді, өйткені әрбір білім алушының қабілеті мен оқу қарқынына сәйкес тапсырмалар ұсынылады. Мұғалімнің рөлі де өзгеріп, ол тек ақпарат жеткізуші емес, білім алушылардың зерттеушілік қызметін ұйымдастырушы тұлғаға айналады. География сабағында қолданылатын цифрлық платформалар оқушылардың дербес ізденісін қолдап, олардың ғылыми қызығушылығын арттырады. Бұл жағдай білім беру жүйесінде инновациялық әдістерді енгізудің қажеттілігін айқын көрсетеді. Жасанды интеллект

технологияларын тиімді пайдалану білім мазмұнын жаңартуға және оны заманауи талаптарға сәйкестендіруге мүмкіндік береді. Сондықтан география пәні мұғалімдері үшін цифрлық сауаттылық пен жаңа технологияларды меңгеру кәсіби дамудың маңызды бағытына айналып отыр.

География біліміндегі жаңа дәуірдің қалыптасуы ең алдымен деректермен жұмыс істеу мәдениетінің өзгеруімен сипатталады, өйткені қазіргі уақытта ақпарат көлемінің ұлғаюы оны талдаудың жаңа әдістерін талап етеді, бұл міндетті орындауда жасанды интеллект шешуші рөл атқарады. Үлкен деректерді өңдеу арқылы табиғи ресурстарды басқару, экологиялық мәселелерді шешу және аймақтық дамуды жоспарлау сияқты маңызды бағыттарда нақты нәтижелерге қол жеткізуге болады. Білім беру үдерісінде бұл мүмкіндіктерді пайдалану оқушылардың практикалық дағдыларын дамытуға ықпал етеді, нәтижесінде олар тек теориялық біліммен шектелмей, нақты мәселелерді шешуге бағытталған құзыреттерді меңгереді. Геоақпараттық жүйелер мен спутниктік бақылау деректерін қолдану арқылы оқушылар жер бедерін, климаттық ерекшеліктерді және антропогендік өзгерістерді терең түсіне алады. Мұндай тәсілдер оқыту үдерісін жандандырып, білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Сонымен қатар жасанды интеллект негізіндегі модельдер табиғи құбылыстарды болжауда жоғары дәлдік көрсетіп, ғылыми зерттеулердің сапасын арттырады. Бұл жағдай география пәнінің ғылыми әлеуетін күшейтіп, оны заманауи ғылымдармен тығыз байланыстырады. Оқушылар үшін мұндай мүмкіндіктер ғылыми зерттеу жүргізудің алғашқы қадамдарын меңгеруге жол ашады. Мұғалімдер үшін жаңа технологияларды қолдану әдістемелік тұрғыдан күрделі болғанымен, оның нәтижесі оқыту сапасының артуымен айқындалады. Сондықтан білім беру жүйесінде жасанды интеллектті енгізу стратегиялық маңызы бар бағыттардың бірі ретінде қарастырылады.

Жасанды интеллекттің география біліміндегі рөлі тек технологиялық құрал ретінде ғана емес, білім беру философиясының өзгеруіне ықпал ететін фактор ретінде де қарастырылады, өйткені ол оқыту үдерісін оқушыға бағытталған модельге көшіруге мүмкіндік береді. Дәстүрлі оқыту әдістерінде мұғалім негізгі ақпарат көзі болып саналса, қазіргі жағдайда білім алушы ақпаратты өз бетінше іздеп, талдап, қорытынды жасауға үйренеді, бұл оның дербестігін арттырады. Мұндай өзгерістер білім беру мазмұнының құрылымына да әсер етіп, пәндік білім мен әмбебап құзыреттердің үйлесімді дамуын қамтамасыз етеді. География сабағында жасанды интеллект құралдарын пайдалану оқушылардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытуға мүмкіндік береді, өйткені олар күрделі деректерді өңдеп, нәтижелерді салыстыру арқылы ғылыми қорытынды жасайды. Сонымен бірге бұл тәсіл оқушылардың шығармашылық әлеуетін ашуға ықпал етеді, себебі олар жаңа идеялар ұсынуға және оларды тәжірибеде тексеруге мүмкіндік алады. Мұғалім үшін бұл үдеріс оқыту әдістерін қайта қарастыруды талап етеді, өйткені жаңа технологияларды тиімді қолдану арнайы дайындықты қажет етеді. Педагогикалық тәжірибеде жасанды интеллектті енгізу білім беру сапасын арттыруға бағытталған жүйелі жұмыстарды қажет етеді. Бұл бағытта мұғалімдердің біліктілігін арттыру маңызды рөл атқарады. Оқыту үдерісінде инновациялық технологияларды қолдану білім алушылардың болашақтағы кәсіби қызметіне дайындық деңгейін арттырады. Сондықтан география біліміндегі жаңа дәуір жасанды интеллектпен тығыз байланысты болып табылады.

Жасанды интеллектті қолдану арқылы географияны оқыту білім алушылардың әлемді тану қабілетін жаңа деңгейге көтереді, өйткені олар тек дайын ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны талдап, өз қорытындысын жасауға үйренеді, бұл ғылыми ойлаудың негізін қалыптастырады. Цифрлық технологиялар арқылы алынған деректерді визуализациялау оқушылардың ақпаратты қабылдауын жеңілдетіп, күрделі ұғымдарды түсіндіруді тиімді етеді. Мұндай тәсілдер оқыту үдерісін интерактивті және қызықты етеді, нәтижесінде білім алушылардың пәнге деген қызығушылығы артады. География пәнінде жасанды интеллектті қолдану оқушылардың кеңістіктік ойлауын дамытуға ерекше ықпал етеді, өйткені олар карталармен жұмыс істеу арқылы кеңістіктік байланыстарды жақсы түсінеді. Сонымен бірге бұл технологиялар оқушылардың зерттеушілік дағдыларын қалыптастырып, олардың ғылыми

қызметке қызығушылығын арттырады. Мұғалім үшін жасанды интеллект құралдары оқыту үдерісін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді, өйткені ол оқушылардың білім деңгейін нақты бағалай алады. Бұл жағдай оқыту сапасын арттыруға ықпал етеді. Жасанды интеллектті қолдану білім беру жүйесінде жаңа мүмкіндіктер ашады. Сондықтан оны тиімді пайдалану педагогикалық тәжірибенің маңызды бөлігіне айналуы тиіс. Қорытындылай келе жасанды интеллект география біліміндегі жаңа дәуірдің негізін қалыптастырып отыр.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Әбдіманапов, Б.Ш. (2023). *Географиялық білім беруде сандық технологиялар мен жасанды интеллекттің интеграциясы*. Алматы: Ұлттық ғылыми-практикалық орталық «Дарын». – 156 б.

2. Нұржанова, Ш.Ж. (2022). *Цифрлық білім беру ресурстары: География пәні мұғаліміне арналған әдістемелік құрал*. Нұр-Сұлтан: «Мектеп» баспасы. – 208 б.

3. Коваленко, И.Н. (2023). Применение технологий машинного обучения для анализа географических данных в проектной деятельности учащихся. География в школе, 3, 24–30.

4. Golledge, R. G. (2022). Spatial Cognition and Artificial Intelligence: New Horizons in Geographic Education. London: Routledge. – 310 p.

Акимова Айсулу Ергешовна
Химия пәні мұғалімі
“№37 Рақымжан Қошқарбаев атындағы жалпы білім беретін мектебі” КММ
Түркістан облысы Келес ауданы Ынтымақ ауылы

ХИМИЯ САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Аннотация

Бұл мақалада жалпы білім беретін мектептерде химия пәнін оқыту барысында инновациялық әдістерді қолданудың маңызы қарастырылады. Оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру, пәнге деген қызығушылығын қалыптастыру және білім сапасын жақсарту жолдары талданады. Сонымен қатар, заманауи педагогикалық технологияларды тиімді пайдаланудың ерекшеліктері мен артықшылықтары сипатталады.

Кілт сөздер: химия, инновациялық әдістер, білім беру, оқыту технологиясы, танымдық белсенділік, цифрлық құралдар, тәжірибелік жұмыс

Кіріспе

Қазіргі кезеңде білім беру жүйесі қарқынды өзгерістерге ұшырауда. Жаһандану жағдайында білім сапасына қойылатын талаптар артып, оқыту процесіне жаңа технологияларды енгізу қажеттілігі туындап отыр. Осы тұрғыда химия пәнін оқытуда дәстүрлі әдістермен қатар инновациялық тәсілдерді қолдану ерекше маңызға ие.

Химия – табиғаттағы заттар мен олардың өзгерістерін зерттейтін күрделі ғылым. Сондықтан бұл пәнді меңгеру оқушылардан логикалық ойлау, талдау және тәжірибе жүргізу дағдыларын талап етеді. Дегенмен, көптеген оқушылар химияны қиын пән ретінде қабылдайды. Бұл мәселені шешудің бір жолы – оқыту процесін жаңғырту, яғни инновациялық әдістерді тиімді қолдану.

Негізгі бөлім

Инновациялық әдістердің мәні мен маңызы

Инновациялық әдістер – білім беру процесіне жаңа идеялар мен технологияларды енгізу арқылы оқытудың тиімділігін арттыруға бағытталған тәсілдер жиынтығы. Бұл әдістер оқушының тек білім алуына ғана емес, сонымен қатар оның жеке тұлға ретінде дамуына ықпал етеді.

Химия сабағында инновациялық әдістерді қолдану келесі нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді:

- оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артады;
- оқу материалының меңгерілу деңгейі жоғарылайды;
- шығармашылық және зерттеушілік қабілеттері дамиды;
- теориялық білім тәжірибемен ұштастырылады.

Цифрлық технологияларды пайдалану

Бүгінгі таңда білім беру жүйесінде цифрлық технологиялардың рөлі артып келеді. Химия сабағында интерактивті тақталар, виртуалды зертханалар, мультимедиялық презентациялар кеңінен қолданылуда. Виртуалды тәжірибелер оқушыларға қауіпті немесе күрделі реакцияларды қауіпсіз жағдайда бақылауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, онлайн платформалар мен мобильді қосымшалар оқушылардың өз бетімен білім алуына жағдай жасайды. Бұл әсіресе қашықтан оқыту жағдайында өте тиімді.

Тәжірибелік және зертханалық жұмыстардың рөлі

Химия – тәжірибелік ғылым болғандықтан, зертханалық жұмыстар оқыту процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Тәжірибелер арқылы оқушылар теориялық білімдерін практикада қолдануды үйренеді. Бұл олардың пәнді терең түсінуіне ықпал етеді.

Қарапайым тәжірибелерді тұрмыстық заттар арқылы жүргізу оқушылардың қызығушылығын арттырып, химияның өмірмен тығыз байланысты екенін көрсетеді.

Белсенді оқыту әдістері

Белсенді оқыту әдістеріне топтық жұмыс, жобалық әдіс, проблемалық оқыту, пікірталас және ойын технологиялары жатады. Бұл әдістер оқушылардың сабаққа белсенді қатысуын қамтамасыз етеді.

Топтық жұмыс барысында оқушылар бірлесіп жұмыс істеуге, өз ойын дәлелдеуге және басқа пікірлерді тыңдауға үйренеді. Жобалық әдіс арқылы оқушылар белгілі бір тақырып бойынша зерттеу жүргізіп, нәтижесін қорғайды. Бұл олардың зерттеушілік дағдыларын қалыптастырады.

Оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру

Танымдық белсенділік – оқушының білім алуға деген ішкі мотивациясы мен қызығушылығы. Мұғалімнің басты міндеті – осы белсенділікті дамыту.

Ол үшін:

- қызықты тапсырмалар беру;
- өмірмен байланысты мысалдар келтіру;
- тәжірибелер көрсету;
- заманауи технологияларды пайдалану қажет.

Қорытынды

Қорытындылай келе, химия сабағында инновациялық әдістерді қолдану – білім беру сапасын арттырудың тиімді жолдарының бірі. Бұл әдістер оқушылардың пәнге деген қызығушылығын оятып қана қоймай, олардың шығармашылық және зерттеушілік қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен үнемі ізденісі – сапалы білім берудің кепілі. Сондықтан әрбір педагог заманауи технологияларды меңгеріп, оларды оқу процесінде тиімді қолдана білуі қажет.

Минкина Клара Байконысовна
Мектепке дейінгі шағын орталық тәрбиешісі
Амантоғай жалпы білім беретін орта мектебі
Қостанай облысы, Амангелді ауданы, Амантоғай ауылы

БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ЦИФРЛЫҚ ОЙЫНДАРДЫҢ РӨЛІ

Аннотация: мақалада балабақшадағы балалардың функционалдық сауаттылығын арттыруда цифрлық ойындардың рөлі қарастырылған. Цифрлық ойындардың когнитивтік, әлеуметтік және шығармашылық дағдыларды дамытудағы педагогикалық әлеуеті зерттеледі. Тәрбиешінің сабақта цифрлық ойындарды қолдану әдістері, бағалау жүйесі, балалардың жеке ерекшеліктерін ескеру және қауіпсіздік мәселелері қарастырылады.

Кілт сөздер: функционалдық сауаттылық, цифрлық ойындар, балабақша, тәрбиеші, шығармашылық, сыни ойлау, педагогикалық тәжірибе, балаларды дамыту.

Балабақшадағы функционалдық сауаттылық тек сөздік қор мен математикалық түсініктерді меңгерумен шектелмейді, ол балалардың өздігінен ойлау, ақпаратты талдау, шешім қабылдау және практикалық дағдыларды қолдану қабілеттерін қамтиды. Цифрлық ойындардың педагогикалық ресурсы балалардың әртүрлі қабілеттерін біртұтас дамытуға бағытталған, оларды қызықты, интерактивті және эмоционалды белсенді форматта оқу процесіне тартуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, цифрлық ойындар балаларға өз әрекеттерінің нәтижесін тез көріп, оны талдау арқылы логикалық ойлау мен сыни тұрғыдан бағалауды үйретеді, бұл олардың функционалдық сауаттылығын арттырудағы басты құрал болып табылады.

Цифрлық ойындар балалардың **логикалық ойлау және шығармашылық қабілеттерін** дамытуда ерекше тиімді. Мысалы, интерактивті математикалық платформалар балаларға арифметикалық операцияларды тәжірибелік түрде меңгеруге, өз шешімдерін дәлелдеуге мүмкіндік береді. Ал шығармашылық бағыттағы виртуалды жобалау және өнер платформалары балалардың қиялын, жоспарлау және жобалау дағдыларын дамытады. Ойын барысында бала өзінің іс-әрекетінің нәтижесін көріп, ойлау процесін талдап, жаңа шешімдер табады, бұл оның сыни ойлау қабілетін арттыруға ықпал етеді.

Цифрлық ойындардың тағы бір маңызды функциясы – **әлеуметтік дағдыларды жетілдіру**. Топтық немесе жұптық ойындар балаларға бірлесіп жұмыс істеуді, рөлдерді бөлісуді, және коммуникациялық дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, мұндай ойындар балалардың эмпатиясын дамытуға, өзара сыйластықты қалыптастыруға, топ ішінде өз ойын еркін жеткізуге ықпал етеді. Балалар ойын процесінде бір-бірін қолдай отырып, эмоционалды интеллектін арттырады, бұл олардың болашақта әлеуметтік ортада тиімді әрекет етуіне негіз болады.

Тәрбиешінің сабақта цифрлық ойындарды қолданудағы рөлі шешуші. Цифрлық ойындар педагогикалық сценарийлер арқылы сабақ құрылымына енгізілуі керек. Тәрбиеші ойын барысында балалардың қызығушылығын қолдай отырып, оларға бағыт көрсетеді және әр баланың белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Мұндай тәсіл балалардың өздік бастамасын ынталандырады, ақпаратты саналы түрде қабылдауға және жаңа дағдыларды тәжірибеде қолдануға мүмкіндік береді. Педагогикалық мақсатқа жету үшін ойындар сабақтың мазмұнына, жас ерекшелігіне және балалардың жеке қабілеттеріне сәйкес бейімделеді.

Цифрлық ойындардың тиімділігі **сабаққа эмоционалды белсенділік енгізу** арқылы көрінеді. Балалардың назарын ұстап тұру, олардың сабаққа қызығушылығын арттыру және оқу процесіне эмоционалды түрде тарту сандық платформалардың интерактивті элементтері арқылы жүзеге асады. Сонымен қатар, ойындар балаларға тапсырманы орындауда дербестік пен жауапкершілік сезімін қалыптастырады, олардың шығармашылық ойлау қабілеттерін

дамытады. Мұндай тәжірибе балаларды проблемаларды шешуге және жаңа тәсілдер табуға үйретеді.

Цифрлық ойындар заманауи балабақшада **инновациялық педагогикалық тәжірибені** кеңейтуге мүмкіндік береді. Тәрбиеші оларды сабақта қолдана отырып, дәстүрлі әдістермен үйлестіреді және балаларға жаңа оқу тәжірибесін ұсынады. Мысалы, виртуалды экскурсиялар, логикалық және математикалық интерактивті тапсырмалар, шығармашылық жобалар балалардың оқу процесіне белсенді қатысуына жағдай жасайды. Бұл тәсіл функционалдық сауаттылықты дамытуда тиімді және заманауи талаптарға сәйкес келеді.

Сондықтан, балабақшадағы балалардың функционалдық сауаттылығын дамытуда цифрлық ойындардың рөлі айтарлықтай маңызды. Олар балалардың когнитивтік, әлеуметтік және шығармашылық дағдыларын кешенді түрде жетілдіреді, сабаққа эмоционалды белсенділік енгізеді, және тәрбиешінің педагогикалық тәжірибесін жаңаша бағытта жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Цифрлық ойындар балалардың жан-жақты дамуына, өздігінен ойлау қабілеттерін қалыптастыруға және шығармашылық әлеуетін ашуға тиімді құрал болып табылады.

Цифрлық ойындарды балабақшада тиімді қолдану үшін тәрбиеші келесі принциптерге сүйенуі тиіс. Біріншіден, ойынның педагогикалық құрылымы жас ерекшелігіне және балалардың даму деңгейіне сәйкес болуы керек. Мысалы, 3–4 жасар балаларға арналған ойындар қарапайым тапсырмалардан басталып, кейінірек күрделі тапсырмаларға ауысуы қажет.

Екіншіден, ойын барысында бағалау жүйесін қолдану маңызды. Балалардың жетістіктерін сандық көрсеткіштер арқылы бақылау, интерактивті тесттер немесе виртуалды логтар арқылы жазып отыру тәрбиешілерге олардың оқу процесін тиімді бағалауға мүмкіндік береді.

Үшіншіден, балалардың жеке ерекшеліктерін ескеру қажет. Кейбір балалар визуалды материал арқылы тез үйренсе, басқалары интерактивті тапсырмалар арқылы жақсы меңгереді. Ойындар әртүрлі деңгейлер мен модульдер бойынша бейімделіп, әр балаға қолайлы болуы тиіс.

Төртіншіден, қауіпсіздік пен этика мәселелері міндетті түрде қарастырылуы керек. Интернеттегі қауіпсіздік ережелерін ойын арқылы үйрету, жеке деректерді қорғау дағдыларын қалыптастыру маңызды. Сондай-ақ, тәрбиешінің цифрлық сауаттылығы мен кәсіби дамуы да маңызды. Педагог әрдайым жаңа бағдарламалық құралдарды меңгеріп, заманауи әдістемелерді тәжірибеде қолдана білуі тиіс, бұл балалардың функционалдық сауаттылығын дамытудағы цифрлық ойындардың тиімділігін арттырады.

Балабақшадағы балалардың функционалдық сауаттылығын дамытуда цифрлық ойындарды қолдану педагогикалық процесте жаңа деңгейге көтеріліп отыр. Бұл балалардың ойлау қабілетін, шығармашылық пен сыни тұрғыдан талдау дағдыларын дамытуға бағытталған кешенді тәсіл болып табылады. Педагогикалық тәжірибеде тиімділікке жету үшін тәрбиеші алдымен ойынның мазмұнын және оның оқу мақсаттарына сәйкес келуін нақты анықтауы тиіс. Мысалы, математикалық түсініктерді үйретуге арналған «Number Run» немесе «Math Land» сияқты цифрлық платформалар балаларға сандарды салыстыру, қосу және азайту операцияларын тәжірибелік түрде меңгеруге мүмкіндік береді. Ал шығармашылық қабілеттерді дамытуға бағытталған «Toca Builders» немесе «ABC Mouse» ойындары балалардың қиялын, жоспарлау дағдыларын және түстер мен пішіндерді үйлестіру қабілетін жетілдіреді.

Сабақ барысында цифрлық ойындарды енгізу кезінде педагог балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, әр деңгейге бейімделген тапсырмалар дайындайды. Мысалы, бір топ балаларға визуалды тапсырмалар ұсынылса, басқа топқа интерактивті модульдер арқылы тапсырмалар беріледі. Бұл тәсіл әр баланың оқу процесіне белсенді қатысуына мүмкіндік береді және олардың функционалдық сауаттылығын дамытуды қамтамасыз етеді.

Сонымен қатар, ойын барысында тәрбиеші бақылау жүргізіп, балалардың шешім қабылдау дағдылары, логикалық ойлау қабілеті және сыни тұрғыдан талдау деңгейін бағалай алады.

Цифрлық ойындар балаларға **тәжірибелік әрекет арқылы үйрену мүмкіндігін** береді. Мысалы, виртуалды ферма ойыны балаларға өсімдіктер мен жануарлардың өмір сүру циклі туралы түсінік қалыптастыруға көмектеседі, ал «Code.org» платформасындағы ойындар балаларға логикалық ойлау және қарапайым бағдарламалау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Мұндай тәсіл ақпаратты тек есте сақтаумен шектелмей, оны нақты жағдайларда қолдану қабілетін қалыптастырады.

Сабақтың құрылымына интеграцияланған цифрлық ойындар балалардың **әлеуметтік дағдыларын** дамытуға да ықпал етеді. Топтық тапсырмалар, бірлесіп шешім қабылдау, рөлдер мен жауапкершіліктерді бөлісу сияқты элементтер балалардың коммуникациялық қабілеттерін жетілдіреді. Бұл әсіресе функционалдық сауаттылықтың әлеуметтік компонентін дамытуда маңызды болып табылады. Ойындар барысында балалар топ ішінде өз пікірін білдіруді, өзгелерді тыңдауды және ортақ шешім қабылдауды үйренеді. Мұндай әрекеттер олардың эмоционалды интеллектін дамытады, топтық ынтымақтастықты қалыптастырады және болашақтағы әлеуметтік бейімделуге жағдай жасайды.

Бағалау жүйесі цифрлық ойындар арқылы тиімді жүзеге асады. Тәрбиеші әр ойын тапсырмасынан кейін балалардың жетістіктерін сандық көрсеткіштер немесе интерактивті логтар арқылы бақылай алады. Мысалы, «Seesaw» немесе «ClassDojo» платформалары арқылы балалардың орындаған тапсырмалары, уақыт бойынша прогресі және қателерді талдау мүмкіндігі қамтамасыз етіледі. Бағалау тек нәтиже емес, сонымен қатар процесс барысында балалардың белсенділігін ынталандыруға, олардың қателіктерін талдап, сабақтан сабаққа жетілдіруге бағытталған болуы тиіс.

Цифрлық ойындардың тиімділігі сондай-ақ **тәрбиешінің кәсіби дамуына** байланысты. Педагог үнемі жаңа бағдарламалық құралдарды меңгеріп, ойындарды сабаққа енгізудің инновациялық әдістерін қолдануы тиіс. Бұл балалардың функционалдық сауаттылығын арттыруда маңызды фактор болып табылады. Сонымен қатар, тәрбиеші әрбір сабақта ойынның мақсаты мен тапсырмаларын нақты тұжырымдап, балалардың оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етуі керек.

Цифрлық ойындар арқылы балалардың функционалдық сауаттылығын дамытуда **интеграцияланған тәсіл** маңызды рөл атқарады. Мысалы, математика, тіл дамыту, көркем еңбек және әлеуметтік дағдылар сабақтарында бір ойын элементін қолдану балалардың түрлі дағдыларын кешенді дамытуға мүмкіндік береді. Бұл тәсіл балалардың ақпаратты бірнеше деңгейде қабылдауына, логикалық және сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін қалыптастыруға ықпал етеді. Осылайша, балабақшадағы балалардың функционалдық сауаттылығын арттыруда цифрлық ойындар педагогикалық процесс үшін таптырмас құрал болып табылады. Олар балалардың когнитивтік, әлеуметтік және шығармашылық дағдыларын кешенді түрде дамыта отырып, сабаққа эмоционалды белсенділік енгізеді, тәрбиешінің педагогикалық тәжірибесін кеңейтеді және балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасайды.

Пайдаланылған әдебиет:

1. Бектұрғанова, А. Ж. Балабақшадағы инновациялық технологиялар / А. Ж. Бектұрғанова. – Алматы : Рауан, 2021. – 256 б.

2. Жұмаділова, Л. М. Цифрлық ресурстарды педагогикалық тәжірибеде қолдану / Л. М. Жұмаділова. – Нұр-Сұлтан : Қазақ университеті, 2020. – 198 б.

3. Құдайбергенова, Д. А. Мектепке дейінгі білім беру: заманауи әдістер / Д. А. Құдайбергенова. – Алматы : Атамұра, 2019. – 312 б.

4. Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan. Educational standards for preschool education / Approved 2020. – Astana, 2020. – 48 p.

5. Шәріпова, Г. Н. Балаларды функционалдық дағдыларға үйрету әдістемесі / Г. Н. Шәріпова. – Алматы : Білім, 2022. – 224 б.

Қадырбаева Құндыз Мержанқызы
Қазақ тілі мұғалімі
№26 «Тұлпар» бөбекжайы
БҚО, Орал қаласы

КӨКТЕМ КЕЛДІ, ҚҰС КЕЛДІ

Қолданылатын көрнекі құралдар: суреттер, интербелсенді тақта, үнтаспа
Ұйымдастыру кезеңі
Шаттық шеңбер
Армысың шапағатты Күн Ана!
Армысың қайырымды Аспан Ана!
Армысың мейірімді ЖерАна!
Құт дарыт, бар әлемді жарылқа!
– Қазір жылдың қай мезгілі?
– Қай ай?
«Ұлттық тұрмыстық бұйымдар» өткен тақырыпты суреттер бойынша қайталау.
Негізгі кезең
Жаңылтпашпен таныстыру. Мағынасын түсіндіру.
Құс қайтты, қыс келді, Қыс қайтты, құс келді.
Балалар жай, жылдам қайталайды.
Суреттермен жұмыс. Жаңа сөздермен таныстыру.
– Көктемде құстар келеді.
– Көктемде не келеді?
– Көктемде құстар келеді.
– Мынау – қараторғай.
– Мынау не?
– Мынау – қараторғай. (Жеке, хормен айтып жаттығады).
– Көктемде қараторғай келеді.
– Көктемде қандай құс келеді?
– Көктемде қараторғай келеді.
– Мынау – қарлығаш.
– Мынау не?
– Мынау – ... (қарлығаш). Балалар «қарлығаш» сөзін айтып жаттығады, естеріне сақтайды.
– Көктемде қарлығаш ұшып келеді.
– Көктемде ... (қарлығаш) ұшып келеді.
– Көктемде келетін құстарды жыл құстары дейді.
– Көктемде келетін құстарды қалай атайды?
– Көктемде келетін құстарды жыл құстары дейді.

Педагог шағын мәтінді оқиды. Көктемде келетін құстарды жыл құстары дейді.
Жыл құстары: қарлығаш, қараторғай. Құстар – адамға дос. Оларға біз де қамқор болуымыз керек.
Балалар қайталайды.
Сергіту сәті:
Келіп көктем құстары,
Бау-бақшада ән салды.
Оларды жас достары
Ұя жасап қарсы алды.
Дидактикалық ойын: «Жыл құстарын ата, көрсет» (сиқырлы қаламмен тексереді). Ойын «Құстар не істейді»
– Құстар ұшады.
– Құстар не істейді?
– Құстар ұшады.
– Құстар ұя жасайды.
– Құстар не істейді?
– Құстар ұя жасайды.
– «Ұя» сөзінде бірінші дыбыс – Ұ.
Дыбыстық жаттығу (айнамен орындалады).
Ұ-ұ-ұ-ұя – ұя - ұя
Дидактикалық ойын: «Ұ» дыбысы бар ма, жоқ па». Педагог сөздерді айтады, балалар «иә»,«жоқ», – деп жауап береді. Сөздер: үстел, тақта, аю, жануар, құс, жұмыс, ұя, көктем, шөп.
Ойын «Біреу – көп»
Педагог бір және бірнеше құстың суретін көрсетіп, оны өзі айтады.
–Құс – құстар.
–Қарлығаш – қарлығаштар.
–Қараторғай – қараторғайлар. (Балалар қайталайды).
Жұмыс дәптерімен жұмыс.
1.Суретте нелер бейнеленген? Ата. Құстар не істейді? Сөйлем құра. Сөйлем үлгісі: Құстар ұшады.
Сен ұя жаса, құс ұясын бұзба! Құстардың атын айт. Ұя жасауға кел. Құстарға жем салуға бар (Бұйрық райлы бар, кел, айт етістіктерін түсіндіру).
Қорытындылау.
Педагог қорытынды жасайды. Балаларды мадақтау.
Күтілетін нәтиже: Бұйрық райлы етістіктерді (бар, кел, айт) жекелей қолдануға баулу. Балалардың өзіне айтылған сөзді, пікірді түсінуін қалыптастыру. Қазақ тіліне тән ұ дыбысын өздігінен дұрыс айтуға баулу.

Утепов Сарсен Дюсенбаевич
Учитель математики, педагог-исследователь
КГУ «Глубоковская средняя школа им. Ы. Алтынсарина» отдела образования по Глубоковскому району Управления образования ВКО

ИНТЕГРАЦИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ДИНАМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ GEOGEBRA В ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ АЛГЕБРЕ: ИССЛЕДОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ЗАВИСИМОСТЕЙ

Аннотация

В статье рассматриваются актуальные подходы к преподаванию темы «Графики функций и их преобразования» в старших классах через синергию искусственного интеллекта (ИИ) и программного комплекса GeoGebra. Автор обосновывает эффективность цифровой визуализации для формирования исследовательских компетенций и развития абстрактного мышления учащихся. Приводится поэтапная методика проведения урока, примеры вариативных заданий и рекомендации по преодолению возможных педагогических рисков.

Ключевые слова: цифровая дидактика, GeoGebra, искусственный интеллект в образовании, визуализация математических объектов, трансформация графиков.

Современный этап развития школьного математического образования характеризуется переходом от трансляции готовых знаний к созданию условий для их самостоятельного «открытия» учащимися. В условиях цифровизации школы приоритетными становятся инструменты, позволяющие визуализировать сложные абстрактные концепции. Тема «Графики функций» является одной из наиболее репрезентативных для внедрения ИТ-решений, так как требует от ученика понимания динамики изменений и умения синтезировать алгебраическую формулу с ее геометрическим образом [1].

Теоретические основы использования ИИ и GeoGebra. Теоретический базис исследования опирается на когнитивно-визуальный подход и концепцию цифровой дидактики, где синергия среды GeoGebra и искусственного интеллекта (ИИ) выступает катализатором перехода от репродуктивного обучения к исследовательскому. Программный комплекс GeoGebra обеспечивает динамическую репрезентацию математических объектов, позволяя учащимся через варьирование параметров мгновенно визуализировать связь между аналитической записью функции и её геометрическим образом. В свою очередь, инструменты ИИ интегрируют в этот процесс элементы адаптивного обучения, обеспечивая интеллектуальную поддержку, генерацию персонализированных учебных сценариев и оперативный анализ концептуальных ошибок. Таким образом, совместное использование данных технологий позволяет трансформировать изучение графиков из формального построения точек в процесс активного моделирования и проверки гипотез, что способствует глубокому пониманию функциональных зависимостей и развитию системного мышления учащихся [2].

Применение цифровых инструментов на уроках алгебры решает ряд ключевых дидактических задач:

Среда GeoGebra выступает как «лаборатория для экспериментов». Она позволяет уйти от статики бумажного чертежа к динамическим моделям, где изменение одного параметра мгновенно перестраивает всю систему координат[3-5].

Искусственный интеллект (ИИ) в данном контексте выполняет роль персонального тьютора. Он способен генерировать индивидуальные траектории сложности, анализировать логические ошибки в рассуждениях учащихся и предоставлять адаптивные подсказки.

Методическая модель организации учебной деятельности

Методика проведения занятия по исследованию преобразований графиков (на примере квадратичной функции $y=ax^2+bx+c$) включает следующие этапы:

Этап I. Проблемно-ориентированный ввод

Учитель ставит задачу: «Как изменятся координаты каждой точки параболы, если мы добавим к аргументу константу?». С помощью ИИ-инструментов учащиеся могут получить краткую историческую справку или алгоритм исследования, который им предстоит реализовать.

Этап II. Динамическое моделирование в GeoGebra

Учащиеся создают модель в программе, используя инструмент «Ползунок» (Slider) для коэффициентов [6-8].

1) Исследование y=f(x)+n: Смещение графика вдоль оси Oy.

2) Исследование y=f(x-m): Смещение вдоль оси Ox.

3) Исследование y=k f(x): Растяжение или сжатие относительно оси абсцисс.

Этап III. Аналитическая верификация с помощью ИИ

После визуального обнаружения закономерностей учащиеся формулируют правила. На этом этапе ИИ используется для проверки формулировок: ученик вводит свое определение, а система корректирует его, указывая на математические неточности.

Тип задания	**Описание деятельности**	**Ожидаемый результат**
«Конструктор»	Построить график функции $y = -2(x+3)^2 - 1$ путем последовательных преобразований эталона.	Понимание иерархии операций при построении.
«Детектив»	В GeoGebra скрыта формула. Ученик видит только график и, меняя коэффициенты в своем шаблоне, должен «наложить» свой график на скрытый.	Развитие аналитического сопоставления.
«ИИ-эксперт»	Попросить ИИ составить задачу на преобразование графиков с подвохом и решить её, проверив ответ через GeoGebra.	Формирование навыка критического анализа цифрового контента.

Методические рекомендации и пути преодоления трудностей

Несмотря на высокую эффективность, внедрение данных технологий требует соблюдения определенных условий:

Соблюдение баланса: Цифровой инструмент не должен заменять навык ручного построения графиков, а должен дополнять его на этапе исследования и проверки.

Цифровая гигиена: Ограничение экранного времени и чередование видов деятельности.

Преодоление техбоязни: Для учителей с низким уровнем цифровой грамотности рекомендуется использовать готовые апплеты из библиотеки GeoGebra Classroom[10].

Заключение

Интеграция GeoGebra и искусственного интеллекта позволяет реализовать деятельностный подход в обучении алгебре. Статистика наблюдений показывает, что при такой организации урока познавательная активность возрастает на 30-40%, а уровень понимания абстрактных зависимостей становится более устойчивым. Это закладывает фундамент для успешного освоения начал математического анализа и подготовки к итоговой аттестации.

Список литературы

1. Азевич, А. И. Моделируем, исследуем, строим в среде GeoGebra / А. И. Азевич // Математика в школе. - 2021. - № 5. - С. 42-48.

2. Гельфанд, И. М. Функции и графики (основные приемы) / И. М. Гельфанд, Е. Г. Глаголева, Э. Э. Шноль. - 8-е изд., стереотип. - М.: МЦНМО, 2017. - 120 с.

3. Далингер, В. А. Методика обучения математике: когнитивно-визуальный подход : учебное пособие для вузов / В. А. Далингер. -2-е изд., испр. и доп. - М.: Издательство Юрайт, 2024. - 340 с.

4. Каракозов, С. Д. Использование инструментов искусственного интеллекта в школьном математическом образовании: потенциал и риски / С. Д. Каракозов, Н. И. Рыжова // Информатика и образование. - 2023. - Т. 38, № 4. - С. 5-14.

5. Мордкович, А. Г. Алгебра и начала математического анализа. 10–11 классы. В 2 ч. Ч. 1. Учебник для общеобразовательных организаций (базовый уровень) / А. Г. Мордкович, П. В. Семенов. - М.: Мнемозина, 2021.

6. Роберт, И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогические и технологические аспекты) / И. В. Роберт. - М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2014. - 398 с.

7. Сергеев, С. Ф. Искусственный интеллект в образовании: на пути к адаптивному обучению / С. Ф. Сергеев // Образовательные технологии. - 2022. - № 2. - С. 15-22.

8. Шабунин, М. И. Математика: алгебра и начала математического анализа, геометрия. Алгебра и начала математического анализа. 10 класс : методическое пособие / М. И. Шабунин. - М.: Просвещение, 2020.

9. GeoGebra Materials [Электронный ресурс] : официальное сообщество учителей математики и база интерактивных моделей. - URL: https://www.geogebra.org/materials (дата обращения: 19.02.2026).

Жаппарова Назым Жолдыбаевна
Тәрбиеші
Айнабұлақ ауылының №38 бастауыш мектебі жанындағы "Балдаурен" шағын орталығы
Қарағанды облысы, Қарқаралы ауданы

ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛ БАЙЛЫҒЫН ДАМЫТУ

Аңдатпа

Бұл мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың тіл байлығын дамытуда дидактикалық ойындарды қолданудың маңызы қарастырылады. Балалардың сөздік қорын кеңейту, байланыстырып сөйлеуін қалыптастыру, дыбыстық мәдениетін жетілдіру және коммуникативтік дағдыларын дамыту жолдары талданады. Сонымен қатар, ойын арқылы оқытудың тиімді әдістері мен практикалық ұсыныстар ұсынылады.

Кілт сөздер: дидактикалық ойын, тіл дамыту, сөздік қор, мектепке дейінгі білім, коммуникативтік дағды, ойын технологиясы.

Кіріспе

Қазіргі кезеңде мектепке дейінгі білім беру жүйесінің алдында тұрған басты міндеттердің бірі – балалардың жан-жақты дамуына қолайлы жағдай жасау болып табылады. Бұл міндеттердің ішінде тіл дамыту мәселесі ерекше орын алады. Себебі тіл – баланың ойлау қабілетінің, танымдық белсенділігінің, әлеуметтік қарым-қатынасының және тұлғалық қалыптасуының негізгі құралы. Мектепке дейінгі жаста баланың сөздік қоры қарқынды түрде дамып, сөйлеу дағдылары қалыптасады, ол өз ойын жеткізуге, сұрақ қоюға, қоршаған ортаны танып-білуге ұмтылады. Сондықтан осы кезеңде тіл байлығын дамыту жұмыстары жүйелі әрі мақсатты түрде ұйымдастырылуы тиіс.

Баланың тілінің дамуы тек арнайы тіл дамыту сабақтарымен ғана шектелмейді. Ол күнделікті өмірде, ойын барысында, қарым-қатынас кезінде, шығармашылық әрекеттерде жүзеге асады. Әсіресе ойын – мектепке дейінгі кезеңдегі жетекші іс-әрекет болғандықтан, тілдік дағдыларды қалыптастыруда ерекше маңызға ие. Ойын барысында бала еркін сөйлейді, өз сезімі мен ойын ашық білдіреді, жаңа сөздерді қолдануға тырысады. Бұл оның сөйлеу белсенділігін арттырып қана қоймай, тілге деген қызығушылығын күшейтеді.

Дидактикалық ойындар – білім беру мақсатына бағытталған, белгілі бір мазмұн мен құрылымға негізделген ойын түрі. Олар балалардың сөздік қорын кеңейтуге, байланыстырып сөйлеуін дамытуға, дыбыстарды дұрыс айтуға, сөйлем құрастыруға үйретуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар дидактикалық ойындар арқылы балалардың зейіні, есте сақтау қабілеті, логикалық ойлауы, қиялы және шығармашылық белсенділігі дамиды. Бұл өз кезегінде баланың мектепке дайындығын арттырып, оқу әрекетіне бейімделуін жеңілдетеді.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың тілін дамытуда көрнекілік, практикалық әрекет және эмоционалдық әсердің маңызы зор. Дидактикалық ойындар осы талаптардың барлығын қамти отырып, оқу материалын жеңіл әрі қызықты түрде меңгеруге жағдай жасайды. Ойын барысында бала тек тыңдаушы емес, белсенді қатысушы болады. Ол заттарды салыстырады, сипаттайды, сұрақтарға жауап береді, өз пікірін білдіреді. Мұндай әрекеттер баланың сөйлеу мәдениетін қалыптастырып, коммуникативтік құзыреттілігін дамытады.

Қазіргі таңда білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында тәрбиешілердің алдында инновациялық әдістерді тиімді пайдалану міндеті тұр. Соның ішінде ойын технологияларын жүйелі қолдану – балалардың тіл байлығын дамытудың тиімді жолдарының бірі болып саналады. Дидактикалық ойындарды дұрыс жоспарлау, мазмұнын жас ерекшелігіне сай таңдау, күрделілік деңгейін біртіндеп арттыру арқылы тіл дамыту жұмыстарының нәтижелілігін арттыруға болады.

Осы мақалада дидактикалық ойындардың мектепке дейінгі жастағы балалардың тіл байлығын дамытудағы рөлі, олардың педагогикалық мүмкіндіктері, ұйымдастыру жолдары мен тиімді әдістері қарастырылады. Сонымен қатар тәрбиешілерге практикалық ұсыныстар беріліп, тіл дамыту жұмыстарын жетілдірудің заманауи бағыттары сипатталады.

Негізгі бөлім

Дидактикалық ойындардың тіл дамытудағы мәні

Мектепке дейінгі кезеңде баланың тілдік дамуы оның жалпы психикалық, әлеуметтік және танымдық дамуымен тығыз байланысты. Осы тұрғыдан алғанда дидактикалық ойындар – балалардың тіл байлығын дамытуда ерекше тиімді педагогикалық құрал болып табылады. Ойын барысында бала өзін еркін сезінеді, қоршаған ортамен белсенді қарым-қатынасқа түседі, жаңа сөздерді табиғи түрде меңгереді.

Дидактикалық ойындардың басты ерекшелігі – олардың білім беру мақсатымен ұйымдастырылуы. Ойын құрылымы нақты міндеттерді шешуге бағытталады: жаңа сөздерді меңгерту, сөздерді дұрыс айтуға үйрету, сөйлем құрастыруға дағдыландыру, өз ойын байланыстырып жеткізу қабілетін дамыту. Сонымен қатар ойын әрекеті баланың қызығушылығын арттырып, оқу үрдісіне деген оң көзқарасын қалыптастырады.

Сөздік қорды жүйелі байыту жолдары

Балалардың тіл байлығын дамытуда сөздік қорды мақсатты түрде кеңейту маңызды. Бұл үдерісте дидактикалық ойындар түрлі тақырыптық бағытта ұйымдастырылады: «Жануарлар», «Көлік түрлері», «Жыл мезгілдері», «Отбасы мүшелері», «Киімдер», «Көкөністер мен жемістер» және т.б.

Мысалы, «Артық затты тап» ойыны барысында балалар бірнеше сөзді салыстырып, олардың мағынасын түсінуге тырысады. Бұл ойын олардың логикалық ойлауын ғана емес, сөздерді дұрыс қолдану қабілетін де дамытады. Ал «Сипаттап айт» ойынында бала заттың түсін, пішінін, көлемін, қызметін сөзбен жеткізеді. Мұндай жаттығулар сын есімдерді, етістіктерді және жалпылаушы сөздерді меңгеруге көмектеседі.

Сөздік қорды байытуда көрнекілік құралдарын, суреттерді, ойыншықтарды, табиғи материалдарды қолдану тиімді. Балалар нақты заттарды көріп, ұстап, сипаттап айту арқылы жаңа сөздерді тез есте сақтайды.

Байланыстырып сөйлеуді қалыптастыру

Дидактикалық ойындар балалардың байланыстырып сөйлеу дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бұл бағытта әңгіме құрастыруға, оқиға желісін ретімен айтуға, сұрақтарға толық жауап беруге үйрететін ойындар қолданылады.

Мысалы, «Сурет бойынша әңгіме құрастыр» ойыны балалардың ойлау логикасын дамыта отырып, сөйлемдерді бір-бірімен байланыстыруға үйретеді. Ал «Ертегіні жалғастыр» ойыны қиялды, сөздік белсенділікті және шығармашылық қабілетті дамытады. Бала өз ойынан оқиға құрастырып, оны сөз арқылы жеткізуге тырысады.

Осындай ойындар балалардың сөйлеу қарқынын жақсартып, өз ойын сенімді түрде айтуға үйретеді. Сонымен қатар, оларда тыңдау мәдениеті қалыптасады: бір-бірінің сөзін бөлмей тыңдау, сұрақ қою, жауап беру дағдылары дамиды.

Дыбыстық мәдениетті және дұрыс айтылымды дамыту

Балалардың тіл байлығын дамыту тек сөздік қорды кеңейтумен шектелмейді, сонымен қатар дыбыстарды дұрыс айту, сөздерді анық және мәнерлеп жеткізу дағдыларын қалыптастыруды қамтиды. Дидактикалық ойындар бұл бағытта да тиімді нәтиже береді.

«Қай дыбыстан басталады?», «Дыбысты тап», «Жаңылтпаш айт» сияқты ойындар балалардың фонематикалық есту қабілетін жетілдіреді. Олар сөздегі дыбыстарды ажыратып, дұрыс айтуға үйренеді. Сонымен қатар артикуляциялық жаттығуларды ойын түрінде ұйымдастыру баланың сөйлеу мүшелерінің қозғалысын дамытады.

Коммуникативтік дағдыларды дамыту

Ойын барысында балалар бір-бірімен сөйлесіп, пікір алмасып, өз ойын жеткізуге үйренеді. Бұл олардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастырады. Топтық ойындар балаларды ынтымақтастыққа, бірлесіп әрекет етуге, өзара сыйластыққа тәрбиелейді.

Мысалы, «Сұрақ-жауап шеңбері» ойынында балалар бір-біріне сұрақ қойып, толық жауап береді. Бұл ойын сөйлеудің диалогтық түрін дамытуға ықпал етеді. Ал «Рөлдік ойындар» (дүкен, дәрігер, балабақша, отбасы) балаларды өмірлік жағдаяттарға дайындап, сөздерді орынды қолдануға үйретеді.

Тәрбиешінің әдістемелік шеберлігі

Дидактикалық ойындардың нәтижелі болуы тәрбиешінің оларды дұрыс ұйымдастыруына байланысты. Тәрбиеші ойынның мақсатын нақты анықтап, балалардың жас және жеке ерекшеліктерін ескеруі тиіс. Ойын барысында балаларды белсенді қатыстыру, мадақтау, ынталандыру маңызды.

Сонымен қатар ойындарды жүйелі түрде күрделендіріп отыру қажет: алдымен жеке сөздерді меңгерту, кейін сөйлем құрастыру, одан әрі қысқа әңгіме айтуға үйрету. Мұндай бірізділік тілдік дағдылардың тұрақты қалыптасуына мүмкіндік береді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, мектепке дейінгі жастағы балалардың тіл байлығын дамыту – олардың жан-жақты дамуының негізгі шарттарының бірі болып табылады. Бұл кезеңде баланың сөздік

қоры қалыптасып, сөйлеу дағдылары жетіледі, қоршаған ортамен қарым-қатынас жасау қабілеті дамиды. Сондықтан тіл дамыту жұмыстары мақсатты, жүйелі және қызықты түрде ұйымдастырылуы қажет.

Дидактикалық ойындар осы міндеттерді жүзеге асыруда тиімді педагогикалық құрал ретінде ерекшеленеді. Ойын арқылы бала жаңа сөздерді жеңіл қабылдайды, оларды сөйлеу барысында қолдануға үйренеді, өз ойын еркін әрі байланыстырып жеткізуге дағдыланады. Сонымен қатар ойын әрекеті балалардың зейінін, есте сақтау қабілетін, логикалық ойлауын және шығармашылық белсенділігін дамытады. Бұл олардың танымдық қызығушылығын арттырып, оқу әрекетіне жағымды көзқарас қалыптастырады.

Дидактикалық ойындарды тіл дамыту жұмысына жүйелі енгізу балалардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыруға, дыбыстық мәдениетін жетілдіруге және сөйлеу мәдениетін дамытуға мүмкіндік береді. Әсіресе топтық ойындар балаларды бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, пікір алмасуға, тыңдай білуге және өз ойын дәлелдеуге үйретеді. Мұның барлығы әлеуметтік бейімделуіне және тұлғалық қалыптасуына оң әсерін тигізеді.

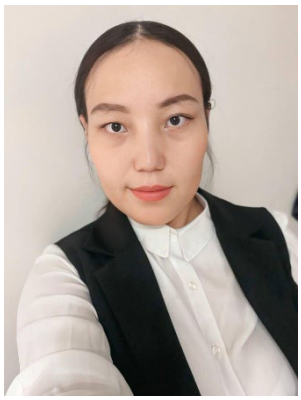
Тәрбиешінің кәсіби шеберлігі мен шығармашылығы дидактикалық ойындардың нәтижелілігін арттыруда маңызды рөл атқарады. Ойындарды балалардың жас және жеке ерекшеліктеріне сай таңдау, оларды бірізділікпен күрделендіру, көрнекілік пен заманауи педагогикалық технологияларды үйлестіре қолдану – тіл дамыту жұмыстарының сапасын көтерудің басты шарттары болып табылады.

Осылайша, дидактикалық ойындарды оқу-тәрбие процесінде тиімді пайдалану мектепке дейінгі жастағы балалардың тіл байлығын дамытуға, сөйлеу белсенділігін арттыруға және олардың мектепке жан-жақты дайын болуына ықпал етеді. Сондықтан ойын технологияларын тәжірибеде кеңінен қолдану – мектепке дейінгі білім беру мазмұнын жетілдірудің маңызды бағыттарының бірі болып қала береді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қалиева Қ.Р. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Білім, 2019. – 256 б.
2. Сүлейменова Р.Қ. Мектепке дейінгі жастағы балалардың тілін дамыту әдістемесі. – Алматы: Атамұра, 2020. – 180 б.
3. Жұмабекова Ф.Н. Ойын технологиялары арқылы оқыту. – Алматы: Рауан, 2018. – 144 б.
4. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – Москва: Просвещение, 2018. – 96 с.
5. Эльконин Д.Б. Психология игры. – Москва: Владос, 2017. – 304 с.
6. Леонтьев А.Н. Психологические основы развития ребенка. – Москва: Смысл, 2019. – 320 с.
7. Ушинский К.Д. Адам тәрбиесі туралы педагогикалық еңбектер. – Алматы: Мектеп, 2016. – 220 б.
8. Тихеева Е.И. Развитие речи детей дошкольного возраста. – Москва: Академия, 2017. – 192 с.
9. Запорожец А.В. Избранные психологические труды. – Москва: Педагогика, 2018. – 400 с.
10. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2022.

Сәмет Данара
“Адель-1” бөбекжай балабақшасы тәрбиешісі
Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы, Жаңа жол елді мекені

«МЕНІҢ ОТАНЫМ ҚАЗАҚСТАН!»

Мақсаты: Балаларды өз отанын сүюге, еліміздің рәміздерін қастерлеп, Ата заңымызды құрметтеп, ұлтжандылыққа, достыққа тәрбиелеу.

Көрнекіліктер: Қ.Р-ның рәміздерінің суреттері, Елбасымыздың суреті, Дидактикалық ойындарға қажетті заттар.

Әдіс тәсілдер: Түсіндіру, сұрақ-жауап, тақпақтар, дидактикалық
Ойындар.

Тәрбиеші: Ақжайық Алтай арасы
Қазақтың шалқар даласы
Республикама қарашы
Жерінің дәні маржандай
Қырманы асқар таулардай
Республикама қарашы
Шалсаңда биік аспаннан
Қарқырар кені тастардан
Шырқалған сайын тірегі
Республикама қарашы

Құрметті апайлар балалар Баршаңызды 25 қазан Республика күні Ұлттық мерекесімен шын жүректен құттықтаймын.Еліміз тыныш,жұртымыз аман,аспанымыз мәңгі ашық болсын

Тәрбиеші: Бақыт бірлік күн талабы
Тоқтамайды дүбір әні
Мәңгі бақи шырқалады
Республика Әнұраны
Балалар әнұран шырқайды

Тәрбиеші: Иә балалар президентіміз Қасым Жомарт Тоқаев Республика күні елдің мемлекет құру Жолында тарихи қадамның символы болу керек екенін атап өтті. 1991 жылы 16-желтоксанда Тәулсіздігімізді жариялады. Бірақ Республика күні 25 қазанда, 1990 жылы біздің еліміздің мемлекеттік егемендігі туралы декларация қабылданған күні аталып өтіледі. Біздің еліміздің туы мен елтаңбасы-патроитизмнің символы.Туымыз көк түсті,қыран,күн, оюларымыз бейнеленген, ал елтаңбамызда қанатты пырақ,шаңырағымыз бейнеленген. Қазақстан Республикасында 120 дан аса ұлт өкілдері бір шаңырақ астында тату тәтті тұрып келеміз.

Қане балалар сол ұлт өкілдерін айтайықшы

Балалар: орыс, өзбек, кәріс, неміс, қырғыз, қытай

Тәрбиеші: Иә балалар жәнеде т,б ұлт өкілдерімен бір шаңырақастында тату тәтті тұрып келе жатырмыз.

- Иә балалар айтыңдаршы біздің қазақтың киелі үйі қалай аталады.

Балалар: Киіз үй

Тәрбиеші: Дұрыс айтасыңдар балалар. Осы киіз үиіміздің керегелері, шаңырағы,ұлттық ою өрнектері біздің рәміздерімізде бейнеленген. Балалар қане бір шаңырақ астында тату тәтті тұрып жатқанымызды Шаттық шеңбері арқылы көрсетейік.

Шаттық шеңбері: Қәне,қәне тұрайық.

Киіз үй біз құрайық.
Оң қолымды көтердім,
Уықты мен көтердім
Сол қолымды көтердім
Уықты мен көтердім
Киіз үйді тұрғыздық
Жұмысты біз тындырдық.

Осы кезде ортаға саяхатшы кіріп келеді

Саяхатшы: Өзі бұл жер қай ел екен,жөн сұрап білейін.

Тәрбиеші: Сәлеметсіз бе Сіз кім боласыз Қателеспесем, біздің елге басқа жақтан келгенсіз-ау деймін.

Саяхатшы:Мен ел аралап жүрген саяхатшымын. Сыңғырлаған балалардың күлкісін естіп, қай елдің бақытты балалары екенін білейін деп келдім.

Тәрбиеші: Охо қош келдіңіз.Балалардан сұрап біліңіз.

Саяхатшы:Сәлеметсіңдер ме балалар Сендер өте көңілді әрі бақытты көрінесіңдер.Сендердің Отандарың қай Республика?

Балалар: Қазақстан Республикасы

Саяхатшы:Президенттерің кім?

Балалар: Қасым Жомарт Тоқаев.

Саяхатшы: Қазақстан Республикасының рәміздерін білесіңдер ме

Балалар:Әнұран,Ту,Елтаңба

Саяхатшы:Өте жақсы.Осы елдің бақытты ұл қыздары екендеріңді қалай дәлелдейсіңдер?

1) Әнұраным,жан ұраным.
Айтар әнім, сөйлер сөзім
Туған жерім сағынарым Рәмина
Мәңгі бақи шырқалады
Республика, Әнұраным

2)Елтаңбасы елімнің
Неткен көркем,әдемі
Тұнығындай көңілдің Несібелі
Ортада аспан әлемі

3) Жарасқан байрақтың мәні бар
Көк аспан, көк қыран сәні бар
Көк байрақ ашық көк кеңісін Алуа
Алтын күн белгісі жеңістің

Саяхатшы: Жарайсыңдар балалар. Өркендерің өссін,талаптарың оң болсын.Енді меніңде қайтатын уақытым болды. Сендерге тілейтінім білімді, ақылды, елін қорғайтын Азамат болыңдар. Жігіттер ер жүректі,қыздар көрікті,сұлу сымбатты абыройлы болсын. Көріскенше сау болыңдар.

Балалар: Рахмет сізге,Саяхатшы сау болыңыз.

Тәрбиеші:Балалар қане сендермен ойын ойнайық

Дидактикалық ойын: Астана,Лепбук

Сергіту сәті:Шаршасаңдар балалар

Қолдарыңды созыңдар

Саусақтармен ойнаңдар

Қолдарыңды сермеңдер

Денелерің шынықсын

Саналарың тынықсын.

Қорытындылау: Ал енді балалар бүгінгі ұйымдастырылған ашық оқу қызметімізді қорытындылай келе, бүгінгі біздің еліміздің 25 Қазан Республика күнімен барлықтарыңды құттықтаймын! Еліміз тыныш, жұртымыз аман болсын. Көк байрағымыз көгімізде желбірей берсін. Тәуелсіздігіміз мәңгі болсын! Балаларымыздан би Жаса Қазақстан.

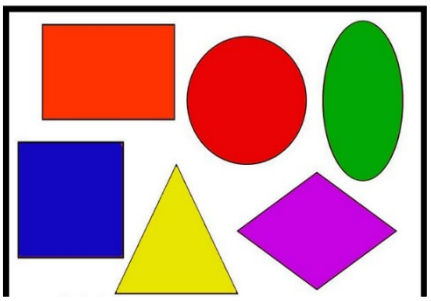

Құрақ Айтолқын
“Адель-1” бөбекжай балабақшасы тәрбиешісі
Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы, Жаңа жол елді мекені

СИҚЫРЛЫ ПІШІНДЕР

(ашық ұйымдастырылған оқу іс - әрекеті)

Білім беру саласы: Таным. Шығармашылық.
Ұйымдастырылған іс-әрекет: Математика негіздері.
Тақырыбы:”Сиқырлы пішіндер”.
Мақсаты: Балаларды пішіндермен таныстыру, пішіндерді ажыратып айта білуге, түр – түсін анықтай білуге дағдыландыру.Балалардың пішіндер туралы білімдерін арттыру. Балалардың шапшаң ойлап, пішіндерді, олардың түр - түсін ажырата білуге ұйымшылдыққа, тапқырлыққа тәрбиелеу.

Міндеті : Балалардың пішіндер туралы түстер туралы, құрастыру туралы білімдерін кеңейту. Балалардың ой - өрісін, логикалық ойлау қабілеттерін, саусақ қол маторикасын оқуға деген ынталарын, зейіндерін, белсенділіктерін арттыру.

Әдіс – тәсілдер: түсіндіру, көрсету, үйрету, сұрақ-жауап, ойын, сергіту сәті, тапсырмалар.

Көрнекілік: Геометриялық пішіндер, таяқшалар, үлестірмелі пішіндер.

Ашық сабақ барысы:

Тәрбиеші: Құрақ А

Қане балалар сабақты бастамас бұрын. **Ән ұран** орындап алайық.

-Сәлеметсіздерме !

Шаттық шеңбері:

Армысың алтын күн.
Армысың көк аспан.
Армысың жер ана.
Армысың жан досым.
Сені көрсем қуанамын.

(Балалар Амандасып алады. Балалар шаттық шеңберін қимылмен оындайды.)

Тәрбиеші:

-Қазір жылдың қай мезгілі?

Балалар: Қыс мезгілі.

Тәрбиеші:

Қыс мезгілі неше айдан тұрады?

Балалар: 3 айдан тұрады
Тәрбиеші:
-Қыс айларын атап беріңдерші?
(Балалар тәрбиешінің көмегімен атап береді)
Тәрбиеші:
Жарайсыңдар балалар
- Балалар, бүгін біз “Сиқырлы пішіндермен” танысамыз.
Сиқырлы пішіндерге қандай пішіндер жатады екен, соны қарайық:
Үшбұрыш, дөңгелек, төрт бұрыш жатады екен.
- Неге төртбұрыш дейді екенбіз, қанекей төртбұрыштың қабырғаларын, бұрышын санайық. **(Балалар тәрбиешімен бірге санайды.**

Тәрбиеші: Тапсырманы орындамас бұрын жұмбақтар шешіп алайық.
Таба ала ма екенсіңдер
Атына сай балалар
Үшбұрыш үш жағы бар
Ол пішінді кім табар
(үшбұрыш)
Төрт бұрышы бар
Төрт қабырғасы бар
Бұл қай пішін **(төртбұрыш)**
Тәрбиеші: жарайсыңдар балалар! Ендеше тапсырмаларды орындауға кірісейік!
1-тапсырма: Орнын тап
Шарты: Ар пішінді орнына коямыз.
Тәрбиеші: Өте тамаша балалар! Келесі тапсырманы орындауға кеттік!
2-тапсырма: Пішіндермен бояу
3-тапсырма:Жапсыру
Тәрбиеші: Менің балаларым қандай жүйрік! Тамаша! Балалар шаршап қалған боларсыңдар , келіңдер бәріміз бір бой сергітіп алайық!
Сергіту сәті:
Тербеледі ағаштар.
Алдымнан жел еседі.
Кіп кішкентай балалар.
Үлкен болып өседі.

Тәрбиеші: Қандай зерек едіңдер!Балалар келесі тапсырма орындауға дайынбыз ба?
Балалар: Иә.
Тәрбиеші:
4- тапсырма: «Жаңылмай қайтала»

Мен үшбұрыш, ол үшбұрыш.
Сонда кім тіктөртбұрыш (қайталайды)
Мен шеңбермін, шеңбермін.
Дөңгелен келгенмін! (қайталайды)
Қорытынды: Балаларға ұсақ қол маторикасын дамыту тапсырмасы.

Тәрбиеші: Жарайсыңдар балапандарым! Балалар бүгін біздер не үйрендік?
Балалар: пішіндерді.
Тәрбиеші: Сендерге ұнадыма ?
Балалар: Иә.
Тәрбиеші: Тамаша. Ал балалар байқадым бүгін бәрің өте белсенді болдыңдар сол себепті әрқайсысыңа сыйлығым бар.

Ізболова Ханзада Мұхамбетжанқызы
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
№27 И.Тайманов атындағы орта мектебі
Атырау облысы, Атырау қаласы

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ ПӘНІН ОҚЫТУДА SOFT SKILLS ПЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУ

Аңдатпа. Бұл мақалада қазақ әдебиеті пәнін оқыту барысында оқушылардың soft skills (жұмсақ дағдылар) мен шығармашылық қабілеттерін дамыту жолдары қарастырылады. Қазіргі білім беру жүйесіндегі құзыреттілікке негізделген тәсілдің маңыздылығы айқындалып, әдебиет сабағының тұлға қалыптастырудағы рөлі талданады. Сонымен қатар, тиімді әдіс-тәсілдер мен педагогикалық технологиялар ұсынылады.

Түйін сөздер: қазақ әдебиеті, soft skills, шығармашылық, сыни ойлау, білім беру, құзыреттілік.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінің басты мақсаты – тек білім беріп қана қоймай, оқушылардың өмірлік дағдыларын дамыту. Соның ішінде soft skills (жұмсақ дағдылар) мен шығармашылық қабілеттер ерекше маңызға ие. Қазақ әдебиеті пәні – тұлғаның рухани, мәдени және коммуникативтік дамуына ықпал ететін негізгі пәндердің бірі.

Жаһандану дәуірінде білім беру жүйесіне қойылатын талаптар түбегейлі өзгеруде. Бүгінгі таңда оқушы тек білімді меңгеруші ғана емес, сонымен қатар алған білімін өмірде қолдана алатын, икемді, креативті тұлға болуы тиіс. Осы тұрғыда soft skills дағдылары ерекше маңызға ие.

Қазақ әдебиеті пәні – оқушылардың рухани дүниесін байытып қана қоймай, олардың коммуникативтік, әлеуметтік және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал ететін негізгі пәндердің бірі. Сондықтан әдебиетті оқытуда дәстүрлі әдістермен қатар, заманауи педагогикалық тәсілдерді қолдану өзекті мәселе болып табылады.

Soft skills дегеніміз не?

Soft skills – адамның басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас жасауына, мәселелерді шешуіне және өзін дамытуына көмектесетін әмбебап дағдылар. Оларға мыналар жатады:

Коммуникативтік дағдылар: сыни ойлау, командалық жұмыс, эмоционалдық интеллект, уақытты басқару,креативтілік

Қазақ әдебиеті пәнінің мүмкіндіктері: Қазақ әдебиеті сабағы – soft skills дамытуға өте қолайлы орта. Себебі: Әдеби шығармалар арқылы оқушы ойлануға, талдауға үйренеді**.** Кейіпкерлер әрекетін бағалау арқылы сыни ойлау қалыптасады. Пікірталас, эссе жазу арқылы сөйлеу және жазу дағдылары дамиды**.** Рөлдік ойындар арқылы эмоцияны түсіну қабілеті артады

Шығармашылық қабілеттерді дамыту жолдары

Қазақ әдебиеті сабақтарында шығармашылықты дамыту үшін келесі әдістерді қолдануға болады:

1. Эссе және шығармашылық жазба жұмыстары

Оқушылар өз ойын еркін жеткізеді, қиялын дамытады.

2. Дебат және пікірталас

Әдеби кейіпкерлердің іс-әрекетін талқылау арқылы:

Өз пікірін дәлелдеу

Қарсы пікірді тыңдау дағдылары қалыптасады

3. Рөлдік ойындар (драматизация)

Шығарманы сахналау арқылы:

Эмоционалдық интеллект дамиды

Тіл байлығы артады

4. Жобалық жұмыстар

Мысалы:

Ақын-жазушылар туралы презентация

Әдеби шығармаға альтернативті аяқталу жазу

5. Сыни ойлау стратегиялары

INSERT, SWOT, кластер әдістері арқылы оқушы:

Ақпаратты саралайды

Терең ойлайды

Soft skills дамыту әдістері

Қазақ әдебиеті сабағында:

Топтық жұмыс → командалық дағды

Сұрақ-жауап әдісі → ойлау және коммуникация

Рефлексия → өзін-өзі бағалау

Портфолио → жауапкершілік пен даму

Мұғалімнің рөлі

Мұғалім:

Бағыттаушы және фасилитатор болуы керек

Оқушының еркін пікір айтуына мүмкіндік жасауы қажет

Қателесуге қорықпайтын орта қалыптастыруы тиіс

Қорытынды

Қазақ әдебиеті пәні – тек көркем мәтінді оқыту емес, ол оқушының тұлғалық дамуына ықпал ететін маңызды құрал. Soft skills пен шығармашылық қабілеттерді дамыту арқылы біз:

Өзіндік ойы бар

Қарым-қатынасқа бейім

Шығармашыл тұлға тәрбиелей аламыз

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының білім беру стандарттары
2. Құзыреттілікке негізделген оқыту әдістемелері
3. Педагогика және психология негіздері
4. Заманауи білім беру технологиялары бойынша еңбектер

Имангалиева Мансулу Аконовна
Физика пәні мұғалімі
№27 И.Тайманов атындағы орта мектебі
Атырау облысы, Атырау қаласы

ФИЗИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ҚҰРАЛДАРЫН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА НЕГІЗДЕЛГЕН ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа. Бұл ғылыми баяндамада физика пәнін оқыту үдерісінде жасанды интеллект технологияларын қолдану арқылы оқушылардың білім сапасын арттыру және ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбиені жүзеге асыру мәселелері қарастырылады. Заманауи цифрлық құралдардың мүмкіндіктері талданып, оларды ұлттық мазмұнмен ұштастыру жолдары ұсынылады. Сонымен қатар, оқытуда инновациялық әдістер мен педагогикалық тәсілдердің тиімділігі көрсетіледі.

Түйін сөздер: физика, жасанды интеллект, ұлттық құндылықтар, цифрлық білім, инновациялық технология, STEM, білім беру.

Қазіргі білім беру жүйесінде цифрлық трансформация қарқынды түрде жүзеге асуда. Соның ішінде жасанды интеллект (ЖИ) технологиялары оқыту процесін жаңаша ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Физика пәні – күрделі ғылыми ұғымдарды қамтитын пән болғандықтан, оны оқытуда визуализация, модельдеу және дербестендірілген оқыту ерекше маңызды. Сонымен қатар, білім беру тек ғылыми біліммен шектелмей, ұлттық құндылықтарға негізделуі тиіс. Қазақ халқының табиғатқа деген көзқарасы, дәстүрлі білімдері мен дүниетанымы физика ғылымымен тығыз байланысты. Сондықтан физиканы оқытуда жасанды интеллект мүмкіндіктерін пайдалана отырып, ұлттық мазмұнды енгізу – бүгінгі күннің өзекті мәселесі.

1. Жасанды интеллекттің білім берудегі рөлі

Жасанды интеллект – деректерді талдау, үйрену және шешім қабылдау қабілеті бар технологиялар жиынтығы. Білім беру саласында ЖИ:оқыту процесін дербестендіреді,о қушылардың білім деңгейін талдайды, интерактивті контент ұсынады ,кері байланысты жедел береді

Физика пәнінде ЖИ қолдану:күрделі құбылыстарды модельдеу виртуалды зертханалар ұйымдастыру, есеп шығару алгоритмдерін үйрету арқылы жүзеге асады.

2. Ұлттық құндылықтарға негізделген оқытудың мәні

Ұлттық құндылықтар – халықтың тарихи, мәдени, рухани мұрасы. Оларға: салт-дәстүрлер, ұлттық дүниетаным, табиғатпен үйлесімділік, еңбек мәдениеті жатады

Физика сабағында ұлттық мазмұнды енгізу арқылы: оқушылардың пәнге қызығушылығы артады, білім өмірмен байланысады, ұлттық сана қалыптасады

Мысалы: киіз үй құрылымындағы физикалық заңдылықтар

ұлттық аспаптардағы дыбыс толқындары , ат әбзелдеріндегі механика элементтері

3. Жасанды интеллект пен ұлттық құндылықтарды интеграциялау жолдары

Виртуалды зертханалар және ұлттық контекст

ЖИ көмегімен жасалған виртуалды зертханаларда:

киіз үйдің жылу сақтау қасиеттерін зерттеу

домбыраның дыбыс шығару механизмін модельдеу сияқты тәжірибелер жүргізуге болады.

Дербестендірілген оқыту

ЖИ жүйелері әр оқушының деңгейіне сәйкес:

жеке тапсырмалар береді

ұлттық мазмұндағы есептер ұсынады

Мысалы:

«Қазақтың дәстүрлі үйіндегі жылу алмасу процесін есептеу».

Интерактивті платформалар

Цифрлық платформалар арқылы:

ұлттық мазмұндағы анимациялар

тарихи-ғылыми деректер ұсынылады.

Жобалық және зерттеу жұмыстары

Оқушылар:

ұлттық тұрмыстағы физикалық құбылыстарды зерттейді

ЖИ құралдарын пайдаланып презентация жасайды

Оқыту технологиясының құрылымы

Ұсынылып отырған технология келесі кезеңдерден тұрады:

1-кезең: Мотивация. Ұлттық мысалдар арқылы қызығушылық ояту.

2-кезең: Түсіндіру. ЖИ көмегімен визуализация.

3-кезең: Қолдану. Виртуалды тәжірибелер, есептер шығару.

4-кезең: Талдау. Нәтижелерді салыстыру.

5-кезең: Рефлексия. Оқушының өзін-өзі бағалауы.

5. Артықшылықтары мен қиындықтары

Артықшылықтары:

оқыту сапасының артуы

пәнге қызығушылықтың жоғарылауы

ұлттық құндылықтардың сақталуы

цифрлық сауаттылықтың дамуы

Қиындықтары:

техникалық құралдардың жетіспеуі

мұғалімдердің цифрлық құзыреттілігі

сапалы контенттің аздығы

6. Мұғалімнің рөлі

Мұғалім: технологияны тиімді қолданушы, бағыттаушы және ұйымдастырушы, ұлттық құндылықтарды жеткізуші болуы тиіс. Сонымен қатар, мұғалімнің үздіксіз кәсіби дамуы маңызды.

Қорытынды: Физика пәнін оқытуда жасанды интеллектті қолдану және оны ұлттық құндылықтармен ұштастыру – заманауи білім берудің тиімді бағыты. Бұл тәсіл: оқушылардың ғылыми ойлауын дамытады, ұлттық дүниетанымды қалыптастырады, білімді өмірмен байланыстырады

Осылайша, инновациялық технологиялар мен ұлттық мазмұнды үйлестіру арқылы бәсекеге қабілетті, жан-жақты дамыған тұлға тәрбиелеуге болады.

Кисметова Сандугаш Ораховна
Тәрбиеші
№ 45 «Нұрсәт» МКҚК бөбекжайы
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы

ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМЫТУ

Аннотация

Мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың танымдық және әлеуметтік құзыреттілігін дамытудағы ұлттық ойындардың педагогикалық маңызы қарастырылады. Ұлттық ойындарды оқу-тәрбие үдерісіне енгізудің тиімді жолдары мен әдістері сипатталады. Баланың ойлау қабілетін, қарым-қатынас мәдениетін және әлеуметтік дағдыларын қалыптастырудағы ұлттық ойындардың ықпалы ғылыми тұрғыдан негізделеді.

Түйін сөздер: ұлттық ойын, мектепке дейінгі тәрбие, танымдық даму, әлеуметтік құзыреттілік, этнопедагогика.

Кіріспе

Қазіргі кезеңде білім беру жүйесінің алдында тұрған негізгі міндеттердің бірі – ұлттық құндылықтарды сақтай отырып, жан-жақты дамыған тұлға қалыптастыру. Бұл міндет, әсіресе, мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінде ерекше маңызға ие. Себебі баланың тұлғалық негізі дәл осы кезеңде қаланады.

Мектепке дейінгі жаста баланың жетекші әрекеті – ойын. Сондықтан тәрбие үдерісін ойын арқылы ұйымдастыру – педагогикалық тұрғыдан ең тиімді әдістердің бірі. Осы ретте ұлттық ойындар – халқымыздың ғасырлар бойы жинақталған тәлім-тәрбиелік тәжірибесінің көрінісі ретінде ерекше орын алады.

Ұлттық ойындар баланың тек дене дамуын ғана емес, оның ойлау қабілетін, зейінін, есте сақтауын, тілін және әлеуметтік қарым-қатынасын дамытуға ықпал етеді. Сондықтан оларды балабақша тәжірибесінде жүйелі қолдану – бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі.

Негізгі бөлім

Ұлттық ойындар – халықтың ғасырлар бойы қалыптасқан тәрбиелік тәжірибесінің жинақталған үлгісі. Олар тек уақыт өткізу құралы емес, баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін маңызды педагогикалық құрал болып табылады. Әсіресе мектепке дейінгі кезеңде ұлттық ойындардың рөлі ерекше, себебі бұл жаста бала қоршаған ортаны ойын арқылы таниды.

Ең алдымен, ұлттық ойындардың тәрбиелік маңызы олардың мазмұнында көрініс табатын адамгершілік құндылықтармен байланысты. Ойын барысында балалар:

үлкенді сыйлауды;

- ✓ достық пен өзара көмекті;
- ✓ әділдік пен шыншылдықты;
- ✓ сабырлылық пен төзімділікті үйренеді.

Мысалы, топтық ойындарда бала өз қатарластарымен тіл табысуға, кезек күтуді сақтауға, ортақ мақсатқа жетуге талпынады. Бұл қасиеттер тұлғаның әлеуметтік қалыптасуына негіз болады.

Сонымен қатар, ұлттық ойындар баланың бойында патриоттық сезімді қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Ойын арқылы бала өз халқының мәдениетімен, салт-дәстүрімен, тұрмыс-тіршілігімен танысады. Бұл ұлттық сана-сезімнің қалыптасуына ықпал етеді.

Ұлттық ойындардың педагогикалық маңызы олардың дамытушылық мүмкіндіктерімен анықталады. Олар баланың негізгі психикалық процестерін белсендіреді:

1. Ойлау қабілеті – ойын жағдайында бала шешім қабылдап, логикалық байланыстарды анықтайды;
2. Зейін мен есте сақтау – ойын ережесін сақтау, әрекеттерді ретімен орындау арқылы дамиды;
3. Қиял мен шығармашылық – рөлдік және қимылды ойындар барысында қалыптасады;
4. Сөйлеу дағдылары – балалардың бір-бірімен қарым-қатынасы арқылы жетіледі.

Сонымен бірге, ұлттық ойындар баланың дене дамуына да оң әсер етеді. Қимылды ойындар арқылы икемділік, жылдамдық, төзімділік сияқты қасиеттер дамиды.

Педагогикалық үдерісте ұлттық ойындардың тағы бір артықшылығы – олардың табиғилығы мен қолжетімділігі. Арнайы құрал-жабдықты қажет етпейтін көптеген ойындарды кез келген жағдайда ұйымдастыруға болады. Бұл тәрбиешіге оқу қызметін түрлендіріп, балалардың қызығушылығын тұрақты ұстап тұруға мүмкіндік береді.

Ұлттық ойындарды тиімді қолдану үшін тәрбиеші:

- ✓ ойынның мақсатын нақты анықтауы;
- ✓ балалардың жас ерекшелігін ескеруі;
- ✓ ойын мазмұнын тәрбиелік мақсатпен байланыстыруы қажет.

2. Танымдық құзыреттілікті дамытудағы ұлттық ойындардың рөлі

Танымдық құзыреттілік – баланың қоршаған ортаны танып-білуге, ақпаратты қабылдауға, өңдеуге және қолдануға қабілеттілігі.

Ұлттық ойындар осы қабілеттерді табиғи әрі тиімді түрде дамытады. Мысалы:

- o «Сақина салу» ойыны балалардың зейінін, байқампаздығын арттырады;
- o «Асық ату» ойыны дәлдікке, есептеуге, логикалық ойлауға үйретеді;
- o «Тоғызқұмалақ элементтері» математикалық түсініктерді қалыптастырады.

Ойын барысында бала:

- салыстыру;
- талдау;
- қорытынды жасау;
- мәселені шешу сияқты танымдық әрекеттерді орындайды.

Сонымен қатар, ұлттық ойындар баланың тілдік қорын байытып, ойды жүйелі жеткізу қабілетін қалыптастырады.

3. Әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастырудағы маңызы

Әлеуметтік құзыреттілік – баланың қоғамда өзін ұстау, басқа адамдармен қарым-қатынас жасау қабілеті.

Ұлттық ойындар балаларды:

- ➢ ұжымдық әрекетке;
- ➢ өзара көмекке;
- ➢ сыйластыққа;

- тәртіп сақтауға үйретеді.

Мысалы:

- «Арқан тарту» – бірлескен әрекетті, командалық рухты қалыптастырады;
- «Ақ серек, көк серек» – қарым-қатынас мәдениетін дамытады;
- «Қуыр-қуыр, қуырмаш» – эмоционалдық жақындықты арттырады.

Ойын барысында балалар өз эмоцияларын бақылауды, өзгені тыңдауды, келісімге келуді үйренеді. Бұл олардың әлеуметтік бейімделуіне оң әсер етеді.

Ұлттық ойындарды тиімді қолдану үшін тәрбиеші келесі әдістемелік ұстанымдарды басшылыққа алуы тиіс:

1. **Жүйелілік және жоспарлылық**

Ойындар оқу жоспарына енгізіліп, белгілі бір мақсатқа бағытталуы қажет.

2. **Жас ерекшеліктерін ескеру**

Әр жастағы балаларға ойын мазмұны мен күрделілігі әртүрлі болуы тиіс.

3. **Көрнекілік және ұлттық нақыш**

Ойын барысында ұлттық элементтерді (киім, құрал-жабдықтар) қолдану баланың қызығушылығын арттырады.

4. **Интеграциялық тәсіл**

Ұлттық ойындарды тіл дамыту, математика, музыка, дене шынықтыру сабақтарымен байланыстыру тиімді нәтиже береді.

5. **Рефлексия және талдау**

Ойын соңында балалармен қысқаша әңгіме жүргізіп, олардың әсерін анықтау маңызды.

Балабақша тәжірибесінде ұлттық ойындарды жүйелі қолдану келесі нәтижелерге жеткізеді:

балалардың танымдық белсенділігі артады;

- ✓ логикалық ойлау қабілеті дамиды;
- ✓ қарым-қатынас мәдениеті қалыптасады;
- ✓ ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығы күшейеді;
- ✓ эмоционалдық тұрақтылығы артады.

Тәрбиеші ұлттық ойындарды шығармашылықпен қолданған жағдайда, оқу-тәрбие үдерісінің сапасы айтарлықтай жақсарады.

Қорытынды

Қорыта келе, ұлттық ойындар – мектепке дейінгі жастағы балалардың танымдық және әлеуметтік құзыреттілігін дамытудың тиімді әрі табиғи құралы болып табылады. Олар баланың жан-жақты дамуына, ұлттық мәдениетке құрметпен қарауына ықпал етеді. Қазіргі білім беру жүйесінде ұлттық ойындарды кеңінен қолдану – уақыт талабы. Бұл бағытта тәрбиешілердің кәсіби шеберлігі мен шығармашылық ізденісі ерекше рөл атқарады.

Ұлттық ойындарды жүйелі әрі мақсатты түрде қолдану арқылы біз болашақ ұрпақтың рухани бай, білімді, әлеуметтік тұрғыдан белсенді тұлға болып қалыптасуына негіз қалаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қалиев С. Қазақ этнопедагогикасының теориялық негіздері. – Алматы, 2012.
2. Жарықбаев Қ. Қазақ тәлім-тәрбиесі. – Алматы, 2010.
3. Кенжебеков Б. Халық педагогикасы және тәрбие. – Алматы, 2015.
4. Әбенбаев С. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы, 2014.
5. Выготский Л.С. Баланың психикалық дамуы. – Москва, 2011.
6. Эльконин Д.Б. Ойын психологиясы. – Москва, 2008.
7. Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты.
8. Назарбаев Н.Ә. Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру.

Қуаныш Аружан Қалмырзақызы
Бастауыш сынып мұғалімі
Маңғыстау облысының білім басқармасының Жаңаөзен қаласы бойынша білім бөлімінің "Төлесін Әлиев атындағы № 1 жалпы білім беретін мектеп" коммуналдық мемлекеттік мекемесі

«ДОСТЫҚҚА ҚАДАМ: БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА БУЛЛИНГТІҢ АЛДЫН АЛУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА АРНАЛҒАН ИНТЕРАКТИВТІ КАРТОЧКАЛЫҚ ЖАТТЫҒУ»

(Педагогикалық идея)

Аңдатпа

Бұл педагогикалық жоба бастауыш сынып оқушылары арасында буллингтің алдын алу және құқықтық сауаттылықты дамыту мақсатында дайындалған. Жоба барысында оқушыларға арнайы әзірленген интерактивті карточкалық жаттығулар ұсынылады. Ойын арқылы балалар достық қарым-қатынасты қалыптастыруды, өзара түсіністікке келуді, даудамайларды шешудің тиімді жолдарын үйренеді. Сонымен қатар, құқықтық сауаттылық элементтері енгізіліп, оқушылар өз құқықтары мен міндеттерін білуге дағдыланады. Жоба шығармашылықты, сын тұрғысынан ойлауды, қарым-қатынас мәдениетін дамыта отырып, оқушылардың психологиялық жайлылығын арттыруға бағытталған.

Кілт сөздер: буллинг, құқықтық сауаттылық, достық, интерактивті ойын, карточкалық жаттығу, психологиялық жайлылық.

Тезис

Қазіргі қоғамда оқушылар арасындағы қарым-қатынастың сапасы мен қауіпсіздігі өзекті мәселе болып отыр. Әсіресе, бастауыш сынып кезеңінде буллингтің алдын алу – оқушылардың психоэмоциялық саулығын сақтауда маңызды қадам. Бұл жоба оқушылардың құқықтық сауаттылығын дамыту мен достық қарым-қатынас орнату қабілетін арттыруды көздейді.

Жоба аясында арнайы әзірленген интерактивті карточкалық жаттығу қолданылады. Жаттығу барысында оқушылар:

- Буллингтің түрлерін ажыратады;
- Өз құқықтары мен міндеттерін үйренеді;
- Даулы жағдайларды достықпен шешудің тиімді жолдарын меңгереді;
- Эмпатия, өзара құрмет пен сенімділік дағдыларын дамытады.

Интерактивті ойын форматы балалардың белсенділігін арттырады, қызығушылығын оятады және бір-біріне деген толеранттылықты қалыптастыруға ықпал етеді. Сонымен қатар, карточкалық жаттығу бастауыш сынып оқушыларына күрделі құқықтық ұғымдарды жеңіл, ойын түрінде жеткізуге мүмкіндік береді.

Күтілетін нәтиже:

• Оқушылардың құқықтық сауаттылығы артады;

• Буллинг жағдайларын ерте тану дағдылары қалыптасады;

• Құрдастарымен достық қарым-қатынас мәдениеті дамиды;

• Эмпатия мен өзара сыйластық деңгейі көтеріледі.

Кіріспе

Қазіргі таңда мектеп оқушыларының әлеуметтік қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру, олардың психологиялық қауіпсіздігін сақтау және құқықтық сауаттылығын арттыру – білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі. Әсіресе, бастауыш сынып кезеңінде оқушылар арасында достық, өзара сыйластық пен құрметке негізделген қарым-қатынасты қалыптастыру өзекті болып отыр.Бұл жұмыстың негізінде буллингтің алдын алу және құқықтық сауаттылықты дамыту идеялары жатыр. Жоба оқушылардың қызығушылығын арттырып, достық қарым-қатынас мәдениетін тәрбиелеуге, сонымен қатар олардың өз құқықтары мен міндеттерін түсінуіне мүмкіндік береді.

Өзектілігі: Қазіргі қоғамда буллинг -қушылардың психоэмоциялық дамуына кері әсер ететін маңызды мәселелердің бірі. Әсіресе бастауыш сыныпта бұл мәселені дер кезінде шешу өте маңызды, себебі бала тұлғасының қалыптасу кезеңінде алған жарақаттар оның мінез-құлқына, өз-өзіне деген сеніміне әсер етеді.Сондықтан буллингтің алдын алу бағытындағы жұмыстарды мектеп жасынан бастап жүйелі түрде жүргізу — оқушылардың психологиялық саулығын сақтауға, достық қарым-қатынас орнатуға және құқықтық сауаттылықтарын арттыруға ықпал етеді.

Мақсат:Оқушылардың құқықтық сауаттылығын арттыру және буллингтің алдын алу арқылы достық қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру үшін интерактивті карточкалық жаттығу әдісін тиімді қолдану.

Міндеттер:

1.Буллинг ұғымын түсіндіру және оның түрлерін ажыратуға үйрету.

2.Оқушылардың құқықтары мен міндеттері туралы білімін кеңейту.

3.Даулы жағдайларды достықпен шешу дағдыларын қалыптастыру.

4.Эмпатия, өзара құрмет, толеранттылық пен келісім дағдыларын дамыту.

5.Интерактивті карточкалық жаттығу арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру және белсенді қатысуын қамтамасыз ету.

Педагогикалық идеяның жаңашылдығы

Жобаның ерекшелігі – буллингтің алдын алу мен құқықтық сауаттылықты арттыруды ойын түріндегі интерактивті карточкалық жаттығу арқылы жүзеге асыруында.

• Дәстүрлі түсіндірме әдістеріне қарағанда, бұл тәсіл оқушыларды белсенді әрекетке тартады.

• Балалар буллинг жағдайын ойын барысында талдап, дұрыс шешім қабылдауды тәжірибе жүзінде үйренеді.

• Құқықтық ұғымдар күрделі теория ретінде емес, көрнекі карточкалар арқылы қарапайым, қызықты форматта беріледі.

Практикалық маңыздылығы

• Жаттығу бастауыш сынып оқушыларына арналғандықтан, кез келген мектепте оңай қолдануға болады.

• Мұғалімдер үшін буллингтің алдын алу және құқықтық сауаттылықты дамытуда тиімді құрал бола алады.

• Оқушылардың эмоциялық саулығын сақтауға, ұжымда жағымды психологиялық ахуал орнатуға ықпал етеді.

• Жаттығу үлгілері басқа пәндерге де бейімдеуге ыңғайлы, мысалы, «Құқықтық сауаттылық», «Өзін-өзі тану» немесе «Адами құндылықтар» сабақтарында қолдануға болады.

Жаңашылдықты тиімді бағалау

Жобаның нәтижелілігі келесі көрсеткіштер арқылы бағаланады:

• Оқушылар арасында буллинг жағдайларының азаюы;
• Оқушылардың құқықтық сауаттылық деңгейінің көтерілуі;
• Құрдастар арасындағы қарым-қатынастың жақсаруы;
• Сабақ барысында оқушылардың белсенділік деңгейінің артуы;
• Интерактивті карточкалық жаттығудың оқу процесінде тиімді қолданылуы.

Буллинг ұғымы және оның бастауыш сынып оқушыларына әсері

Буллинг – оқушылар арасындағы әдейі жасалатын психологиялық, физикалық немесе әлеуметтік қысым көрсету әрекеті. Ол көбіне мазақтау, балағаттау, жалғыз қалдыру, күш көрсету арқылы көрініс табады. Бастауыш сынып жасындағы балалардың тұлғалық «Мен» тұжырымдамасы әлі қалыптасу кезеңінде болғандықтан, мұндай теріс әрекеттер олардың өзін-өзі бағалауына, өзіне деген сеніміне және оқуға деген ынтасына тікелей әсер етеді. Буллингке ұшыраған балада қорқыныш, тұйықтық, оқуға немқұрайлылық, тіпті мектепке барудан бас тарту сияқты жағдайлар байқалады. Ал буллингке қатысушы агрессорлар бойында қатыгездік, өзгенің құқығын сыйламау сияқты мінез-құлық қалыптасады. Сондықтан бастауыш сынып кезеңінде буллингтің алдын алу – бала дамуы үшін аса маңызды мәселе.

Құқықтық сауаттылықты дамытуда ойын әдістерінің рөлі

Құқықтық сауаттылық дегеніміз – баланың өз құқығы мен міндетін білуі, оны күнделікті өмірде қолдана алуы. Бастауыш сыныпта бұл ұғым күрделі заңдық нормалар арқылы емес, қарапайым өмірлік жағдайлар арқылы түсіндірілуі тиіс.

Ойын әдістері осы тұрғыда тиімді құрал болып табылады. Өйткені ойын барысында бала еркіндік сезінеді, өзін кейіпкер ретінде елестетіп, түрлі рөлдерді ойнайды, соның негізінде өз құқығы мен міндетін түсінуге мүмкіндік алады. Мәселен, «Менің құқығым бар...» немесе «Менің міндетім – ...» деген карточкалық ойындар арқылы балалар нақты жағдаяттарды талқылап, әділетті шешім қабылдауға үйренеді. Ойын арқылы құқықтық білімнің берілуі баланың есте сақтауын жеңілдетіп қана қоймай, оны өмірде қолдануға да ықпал етеді.

Қызыл карточкалар (теріс әрекеттер – «Артқа қадам»)

1. Сен сыныптасыңды мазақтап, жаман ат қойдың – **1 қадам артқа**.
2. Сен кішкентай балалардан ақша талап еттің – **2 қадам артқа**.
3. Сен сыныптасың туралы жағымсыз сөздерді әлеуметтік желіге жаздың – **2 қадам артқа**.
4. Сен біреудің артық салмағына байланысты күлкілі лақап ойлап таптың – **3 қадам артқа**.
5. Сен бәрін жаңа оқушымен дос болмауға үгіттедің – **1 қадам артқа**.
6. Сен сыныптасыңды түріне қарап мазақтадың – **1 қадам артқа**.
7. Сен сыныптасыңды ұлтына бола балағаттадың – **3 қадам артқа**.
8. Сен қыздың портфеліне әдейі желім құйдың – **2 қадам артқа**.
9. Сен тақтаға сыныптасыңды қорлайтын сөз жаздың – **1 қадам артқа**.
10. Сен киім ауыстыру бөлмесінде біреудің заттарын әдейі бүлдірдің – **2 қадам артқа**.
11. Сен қыздың сөмкесін ағашқа іліп қойып, оны жылаттың – **2 қадам артқа**.
12. Сен көршіңнің шашына сағыз жабыстырдың – **3 қадам артқа**.
13. Сен басқа ұлт баласына «бұл мектептен кет» дедің – **1 қадам артқа**.
14. Сен кедей киінетін қызды мазақтап, «қоңыссың» деп атадың – **1 қадам артқа**.
15. Сен бір баланың аяқ киімін үнемі тығып қоясың – **3 қадам артқа**.
16. Сен қыздың күнделігін тауып алып, дауыстап оқыдың – **2 қадам артқа**.

Жасыл карточкалар (дұрыс әрекеттер – «Алға қадам»)

1. Сен жаңа келген оқушымен дос болдың – **2 қадам алға**.
2. Сен ренжіген сыныптасыңды жұбаттың – **2 қадам алға**.
3. Сен қақтығысты әділ шештің – **1 қадам алға**.
4. Сен әлсіз оқушыға көмектестің – **2 қадам алға**.
5. Сен кикілжің болғанда араша түстің – **2 қадам алға**.
6. Сен досыңның құпиясын сақтадың – **1 қадам алға**.
7. Сен әдейі құлап қалған балаға қол ұсындың – **2 қадам алға**.
8. Сен біреудің жоғалтқан затын қайтарып бердің – **1 қадам алға**.
9. Сен топтағы әркімнің пікірін тыңдадың – **1 қадам алға**.
10. Сен кішкентайларға ойын кезінде көмектестің – **2 қадам алға**.

Көк карточкалар (құрбан жағдайы – «Шешім қабылда»)

1. Сыныптағы бір бала үнемі сені «сақауланып сөйлейсің» деп мазақтайды. Не істер едің?
2. Бір қыздың суретін бәрі көшіріп алып, мазақтап жүр. Сен қандай әрекет жасар едің?
3. Балалар сенің киіміңді келемеждеді. Қалай жауап бересің?
4. Досыңды үнемі итеріп, сөмкесін тартып алады. Сен не істейсің?
5. Жаңа оқушыны ешкім ойынға қоспады. Сен не ұсынар едің?
6. Біреу сыныптасыңның телефонын әдейі сындырып қойды. Қалай әрекет етесің?
7. Бір бала мектептен жылап шықты, себебі оны көпшілік алдында ұялтты. Сен не істейсің?

Бұл карточкалар сіздің ойыныңызды толық құрылымды етеді:

- Қызылдары – буллингтің зиянын көрсету үшін.
- Жасылдары – дұрыс әрекетті мадақтау үшін.
- Сарылары – ойландыру, өмірлік дағдыларды қалыптастыру үшін.

Қорытынды

Құқықтық сауаттылықты арттырудың оқушылардың функционалдық және әлеуметтік дамуына әсері

Құқықтық сауаттылықты дамыту бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттырып, өз құқықтары мен міндеттерін түсінуге көмектеседі. Арнайы карточкалық жаттығулар арқылы олар түрлі өмірлік жағдаяттарды талдап, дұрыс шешім қабылдау дағдыларын қалыптастырады. Бұл балаларды жауапкершілікке, тәртіпке және қоғамдағы өз орнын түсінуге жетелейді.

Буллингтің алдын алу және қарым-қатынас мәдениетін дамытудағы тиімділігі

Карточкалық жаттығулар оқушылардың эмоцияларын түсініп, оларды дұрыс басқаруға үйретеді. Топтық жұмыстарда балалар достық қарым-қатынасты нығайтып, жанжалдарды бейбіт жолмен шешу тәсілдерін меңгереді. Бұл олардың өзара сыйластық пен бір-бірін құрметтеу қабілетін дамытып, буллингтің алдын алуға мүмкіндік береді.

Инновациялық әдістерді қолданудың артықшылықтары

Интерактивті тапсырмалар мен ойын элементтерін пайдалану сабақтың тартымдылығын арттырады. Бұл оқушылардың белсенділігін көтеріп қана қоймай, сыни ойлау мен шығармашылық қабілеттерін де дамытады. Инновациялық әдістер арқылы оқушылар нақты өмірлік жағдаяттарға дайындалып, құқықтық сауаттылықты ерте жастан меңгеруге мүмкіндік алады.Буллинг – бастауыш сынып оқушыларының психологиялық, әлеуметтік және құқықтық дамуына кері әсерін тигізетін жағымсыз құбылыс. Оны алдын алу үшін тек тәртіптік шаралар ғана емес, сонымен қатар баланың ішкі мәдениетін, құқықтық сауаттылығын, адамгершілік қасиеттерін дамыту қажет.

Ұсынылған «Достыққа қадам» интерактивті карточкалық ойыны – оқушыларға буллингтің салдарын түсіндірудің, дұрыс шешім қабылдауды үйретудің тиімді әдісі. Ойын барысында балалар шынайы өмірде кездесетін жағдаяттарды талдап, олардың оң және теріс әрекеттерін бағалайды. Бұл тәсіл балалардың сын тұрғысынан ойлауын, қарым-қатынас мәдениетін, құқықтық сауаттылығын қалыптастыруға ықпал етеді.

Жоба нәтижесінде оқушылар:

- достық, сыйластық құндылықтарын меңгереді;
- құқықтарын қорғау мен өзгенің құқығын сыйлауды үйренеді;
- қиын жағдайда дұрыс шешім қабылдау дағдысын дамытады.

Сонымен, буллингтің алдын алу және құқықтық сауаттылықты дамытуға бағытталған ойын түріндегі әдістер бастауыш мектеп тәжірибесінде маңызды орын алуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. ҚР Білім және ғылым министрлігі. «Балалар құқығын қорғау» жөніндегі нұсқаулық құжаттар. – Астана, 2021.
2. Атабаев Қ. «Мектептегі тәрбие жұмысының негіздері». – Алматы: Мектеп, 2019.
3. Муханбетжанова С. «Бастауыш сынып педагогикасы». – Алматы: Білім, 2020.
4. Olweus, D. Bullying at School: What We Know and What We Can Do. – Oxford: Blackwell, 1993.
5. Rigby, K. Bullying Interventions in Schools: Six Basic Approaches. – Camberwell: ACER Press, 2010.
6. ҚР «Бала құқықтары туралы» Заңы. – Астана, 2002.
7. UNESCO. School Violence and Bullying: Global Status Report. – Paris, 2017.

Сабанбаева Салтанат Мухаметбаевна
География пәнінің мұғалімі
«Қаратұма орта мектеп-балабақшасы» КММ
Абай облысы Мақаншы ауданы

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ МАҢЫЗЫ

Өзімнің тәжірибемнен география пәнін оқытуда қолданылатын әдіс-тәсілдер оқушылардың дүниетанымын кеңейтіп, табиғат пен қоғам арасындағы байланыстарды түсінуіне мүмкіндік береді. Себебі география тек теориялық білім беріп қана қоймай, оқушылардың зерттеу, бақылау, салыстыру және талдау дағдыларын қалыптастырады.

География сабағында ең алдымен түсіндіру және әңгімелеу әдісі кеңінен қолданылады. Мұғалім жаңа тақырыпты түсіндіру барысында табиғат құбылыстары, материктер мен мұхиттар, климаттық ерекшеліктер туралы ақпарат береді. Түсіндіру кезінде көрнекілік құралдарын, карталарды, суреттерді және бейнематериалдарды пайдалану оқушылардың тақырыпты жақсы түсінуіне көмектеседі. Сонымен қатар география пәнінде картамен жұмыс жасау әдісінің маңызы өте зор. Оқушылар атластар мен карталарды пайдалана отырып, географиялық нысандардың орнын анықтайды, бағыттарды табады, мемлекеттер мен қалалардың орналасуын үйренеді. Картамен жұмыс жасау оқушылардың кеңістіктік ойлау қабілетін дамытады және географиялық білімдерін тереңдетеді.

География сабағында практикалық жұмыстар да маңызды орын алады. Практикалық тапсырмалар арқылы оқушылар географиялық есептер шығарып, диаграммалар мен кестелер құрастырады, климаттық мәліметтерді талдайды. Мұндай жұмыстар оқушылардың білімін тәжірибемен байланыстырып, олардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. География пәнін тиімді оқыту үшін әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдану маңызды. Олар оқушылардың қызығушылығын арттырып, картамен, табиғи құбылыстармен және деректермен жұмыс істеу дағдыларын дамытады. География сабағында жиі қолданылатын негізгі әдіс-тәсілдерім.

География сабағында қолданылатын педагогикалық әдістердің бірі – түсіндіру және әңгімелеу әдісі. Бұл әдіс арқылы мұғалім жаңа тақырыпты түсіндіреді, табиғи құбылыстар мен географиялық нысандар туралы ақпарат береді. Әңгімелеу барысында мұғалім мысалдар келтіріп, оқушылардың ойлау қабілетін дамытуға мүмкіндік жасайды. Сонымен қатар көрнекілік құралдарын пайдалану сабақтың мазмұнын түсінікті әрі қызықты етеді.Түсіндіру және әңгімелеу әдісінде табиғи құбылыстарды, материктерді, климаттық ерекшеліктерді сипаттауда тиімді. География пәнін оқытуда картамен жұмыс жасау әдісінің де маңызы зор. Картамен жұмыс істеу барысында оқушылар географиялық нысандардың орналасуын анықтап, материктер мен мемлекеттердің орнын табуды үйренеді. Бұл әдіс оқушылардың кеңістіктік ойлау қабілетін дамытып, олардың географиялық білімдерін тереңдетеді.

Сонымен қатар практикалық жұмыстарды орындау да география сабағында маңызды орын алады. Практикалық тапсырмалар арқылы оқушылар географиялық деректерді талдап,

кестелер мен диаграммалар құрастырады, түрлі есептер шығарады. Мұндай жұмыстар теориялық білімді тәжірибемен ұштастыруға мүмкіндік береді.

Картамен немесе суреттермен бірге қолданылса, жақсы нәтиже береді. Атластар, қабырға карталары, электронды карталар қолданылады. Оқушылар нысандарды табады, координаталарды анықтайды, бағыттарды белгілейді, географиялық салыстыру жасайды. Практикалық жұмыстарда оқушыларым географиялық есептер шығарады, климаттық диаграмма жасайды, карта бойынша маршрут құрады, пайдалы қазбалардың таралуын анықтайды. Бұл әдісті қолдану оқушылардың зерттеу дағдысын қалыптастырады. Оқушылар топта жұмыс істей отырып, өз ойларын ортаға салады, бір-бірімен пікір алмасады және берілген тапсырмаларды бірлесіп орындайды. Бұл әдіс оқушылардың қарым-қатынас дағдыларын дамытып, ұжымдық жұмысқа үйретеді.

География сабағында топтық және жұптық жұмыс әдістерін қолдану да тиімді болып табылады. Оқушылар топпен жұмыс жасау арқылы өз ойларын еркін айтып, пікір алмасады. Бұл әдіс оқушылардың қарым-қатынас дағдыларын дамытып, бірлесіп жұмыс істеуге үйретеді.Топтық және жұптық жұмыста оқушыларды топтарға бөліп тапсырма беремін. Мысалы: бір топ — климатты зерттейді, бір топ — жер бедерін, бір топ — халық пен шаруашылықты салыстырады. Зерттеу әдісі бойынша оқушылар шағын зерттеу жүргізеді. Мысалы мынадай тақырыптар алуға болады. «Менің өлкемнің табиғаты», «Қазақстанның экологиялық мәселелері», «Қала климатының ерекшелігі» Бұл әдіс бойынша оқушылар сыни ойлауды дамытады.

Қазіргі кезде география пәнін оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану да үлкен маңызға ие. Интерактивті тақта, презентациялар, бейнематериалдар және электронды карталар сабақтың мазмұнын қызықты әрі түсінікті етеді. Сонымен қатар бұл технологиялар оқушылардың ақпаратты тез қабылдауына және есте сақтауына ықпал етеді.

АКТ қолдану интерактивті карта, презентациялар, бейне материалдар, онлайн викториналар бұл сабақтың көрнекілігін арттырады.

Ойын технологиясын қолданамын. Мысалы: «Кім жылдам?» (картадан нысанды табу), «Географиялық лото», «Саяхат сабағы» ойын арқылы оқушылар белсенді қатысады. Сондай-ақ сабақ барысында топтық және жұптық жұмыстарды ұйымдастыру тиімді болып табылады.

Тәжірибелік жұмыстарымда география пәнін оқыту барысында әртүрлі әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану сабақтың сапасын арттырады. Мұғалім оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, түсіндіру, картамен жұмыс, практикалық тапсырмалар, топтық жұмыс және заманауи технологияларды ұштастыра қолдануы тиіс. Осындай әдістер арқылы оқушылардың географиялық білімдері тереңдеп, қоршаған ортаға деген қызығушылығы мен жауапкершілігі артады.

Жалпы география пәнін оқытуда педагогикалық әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану оқушылардың білім сапасын арттыруға үлкен әсер етеді. Мұғалім әр сабақта түрлі әдістерді ұштастыра отырып қолданса, оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, олардың танымдық қабілеттері дамиды. География сабағы осылайша мазмұнды, қызықты әрі нәтижелі өтеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Әбілқасымова А.Е., Құсайынов А.Қ. **Педагогика**. – Алматы: Қазақ университеті, 2016.
2. Әбілқасымова А.Е. **Оқыту теориясы (Дидактика)**. – Алматы: Мектеп, 2014.
3. Сейталиев Қ. **Педагогика тарихы және теориясы**. – Алматы: Білім, 2008.
4. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. **Жалпы білім беруге арналған география пәнінің оқу бағдарламасы**. – Астана, 2022.
5. Назарбаев Зияткерлік мектептері ДББҰ. **Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша әдістемелік нұсқаулықтар**. – Астана, 2019.

Баусариева Сандуғаш Турарбекқызы
Қазақ тілі мен әдебиеті пәндерінің оқытушысы, педагогика ғылымының магистрі
«Есік гуманитарлық- экономикалық колледжі» МҚКМ
Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы, Есік қаласы

ҚАСЫМ АМАНЖОЛОВТЫҢ «ӨЗІМ ТУРАЛЫ» ӨЛЕҢІ

Сабақтың тақырыбы: Қасым Аманжоловтың «Өзім туралы» өлеңі
Модуль /пән атауы: ЖБП 02 /Қазақ әдебиеті
Мерзімі: 2026 жылғы «2» наурыз
Жалпы мәліметтер : Курс: 1, топ: 106 Б
Сабақтың түрі: Практикалық (шығармашылық сабақ)
Мақсаты:

Қасым Аманжоловтың «Өзім туралы» өлеңімен танысу, өлеңді құрылысына талдау, шығарманың көркемдік ерекшеліктерін физика-математикамен байланыстыру, әлемдік классикамен салыстыру.

Міндеттері:

1.Өлеңнің мазмұнын, тақырыбы мен идеясын анықтау;

2.Сатылай кешенді талдау арқылы өлең құрылысына талдау жүргізу;

3.Әдеби бейнені нақты ғылыми заңдылықтармен (физикалық құбылыс, математикалық теңдеу) байланыстыру.

4.Қасым мұрасын әлем әдебиетімен салыстыру.

Күтілетін нәтижелер:

Өлеңді мазмұндық және құрылымдық тұрғыда талдай алады;

Көркемдеуіш құралдарды табады;

Пәнаралық байланысын анықтайды, ақын тағдырын формула арқылы өрнектейді;

Өлеңді әлемдік классикалық туындылармен салыстыра отырып, ақын тұлғасының мәңгілігіне баға береді.

Пәнаралық байланыс: тарих, музыка, математика, физика

Қажетті ресурстар: «Қазақ әдебиеті» оқулығы, АКТ, ноутбук, презентация,«Болжау» стратегиясы, «Тізбектей оқу» әдісі, Н.Оразахынованың «Сатылай кешенді талдау» технологиясы, Блум таксаномиясы, «Поэтикалық формула» әдісі, Венн диаграммасы, «Padlet» платформасы.

5.Сабақтың барысы:

Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Педагогтің іс-әрекеті	Білім алушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 1 мин	**Ұйымдастыру кезеңі:** Амандасу, білім алушыларды түгендеу «ClassDojo» платформасында топқа бөлу	-білім алушылар сабаққа даярлық жұмыстарын жасайды; -топқа бөлінеді	Қатысуы мен дайындығын қадағалау	«Қазақ әдебиеті» оқулығы 11-сынып Г.Орда, С.Дәрібаев, А.Сатылова АКТ тақтасы
Сабақтың ортасы Білу Айтылым Жазылым 4 мин	**«Болжау» стратегиясы.** 1.«Ақын өз болмысын жырлағанда, ол тек өзін ғана айта ма?» 2.Ақын өзі туралы не айтуы мүмкін? *(сабақтың тақырыбын білім алушылар өздері табады)* *Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау.* *Бағалау парағы ұсынылады.*	- білім алушылар сұраққа жауап бере отырып, өтетін тақырыпты анықтайды; - сабақтың күн ретін, тақырыбын дәптерге жазады; - барлық білім алушылар бағалау парағын алып, аты-жөнін жазып қояды.	Жеке, жұптық, топтық, ұжымдық талаптары түсіндіріліп, бағалау парақшасы ұсынылады	Презентация «Болжау» стратегиясы Бағалау парағы
Түсіну Оқылым Жазылым Тыңдалым 6 мин	**Мағынаны тану** **1-тапсырма.** Ұжымдық жұмыс. **«Тізбектей оқу» әдісі.** 1. Қасым Аманжоловтың «Өзім туралы» өлеңін мәнерлеп оқы. 2. Оқылым барысында ақынның болмысын сипаттайтын үш негізгі кілт сөзді жазып алыңдар. 3. ЖИ арқылы Қ.Аманжоловтың «Өзім туралы» өлеңінің шығу тарихына бейнематериал ұсыну.	«Түртіп алу» стратегиясы арқылы дәптерге негізгі керекті ақпараттарды жазады. .	Дескриптор: - білім алушылар өлеңді интонациямен, кідірістерді (пауза) сақтай отырып мәнерлеп оқиды – 5б - оқылым барысында ақын болмысын ашатын 3 негізгі кілт сөзді тауып, жазып алады – 5б - тарихи ақпарат пен көркем мәтінді салыстыра отырып, өз ойын дәлелдейді, сұрақтарға жауап береді-10б **жалпы - 0-20 балл (F)**	үнтаспа **https://youtu.be/FUDd3ZMH0bM?si=Hst_Ofo9OZDSTvgF** «Тізбектей оқу» әдісі Жасанды интеллект бейнематериал
Қолдану Талдау Жызылым Оқылым 8 мин	**2-тапсырма.** Жеке жұмыс. **Н.Оразахынованың «Сатылай кешенді талдау» технологиясы бойынша өлеңге талдау жаса** 1.Авторы: 2. Өлеңнің тақырыбы- 3. Өлеңнің идеясы- 4. Жанр түрі: 5. Шумақ: 6. Тармақ: 7. Бунақ : 8.Буын саны:	-білім алушылар жеке жұмыс жасайды; - дәптер жұмыс; - тақтамен жұмыс жүргізеді.	Дескриптор: - білім алушылар автордың оқырманға айтқысы келген негізгі ойын тұжырымдайды-2б - лириканың түрін дәл көрсетеді-2б; - өлеңдегі шумақ санын анықтап, береді-2б; - өлең жолдарының санын көрсетеді-2б - сөздердің ырғақтық тобын табады-2б; - білім алушыларөлеңнің өлшемін анықтайды-2б; - ұйқас түрін табады-2б;	**https://youtu.be/FUDd3ZMH0bM?si=Hst_Ofo9OZDSTvgF** АКТ тақтасы презентация дәптер оқулық тақта

	9.Үйқасы: 10. Сөздікпен жұмыс: 11. Көркемдеуіш құралдар: 12. Өлеңнің негізгі түйіні мен тәрбиелік мәні:		- мәтіндегі сирек кездесетін сөздердің мағынасын ашады-2б; - мәтіннен эпитет, теңеу, метафораларды тауып, мысал келтіреді-2б - өлеңнің жастарға беретін өнегесін өз сөзімен қорытындылайды-2б **жалпы - 20-40 балл (F)**	Н.Оразахынова «Сатылай кешенді талдау» технологиясы
Жинақтау Жазылым 4 мин	**3-тапсырма.** Жұптық жұмыс. **«Поэтикалық формула» әдісі** Өлеңдегі тіркестерге тауып, ақынның тағдырын математикалық теңдеу немесе физикалық құбылыс ретінде бейнелеу.	- білім алушылар жұптық жұмыс жасайды - тақтамен жұмыс - дәптермен жұмыс	Дескриптор: - ақын тағдырын физикалық құбылыс немесе математикалық модель ретінде сипаттайды - 5б - математикалық формула түзеді-5б - құрастырған формуласының немесе физикалық моделінің мәнін өлең жолдарымен байланыстырып, тұжырымдамалық қорытынды жасайды - 10б **жалпы - 40-60 балл (F; C-)**	«Поэтикалық формула» әдісі презентация дәптер оқулық тақта
Талдау Жазылым Айтылым 12 мин	**4-тапсырма.** Топтық жұмыс. **«Әдеби дуэль: Қасым және Әлем»** Венн диаграммасын толтыр. **1-топ**: Қасым мен Абай өлеңдерінің ұқсастығы мен айырмашылығы **2-топ:** Қасым мен Пушкин өлеңдерінің ұқсастығы мен айырмашылығы	- білім алушылар Қасым, Абай, Пушкин, Лермонтов өлеңдеріндегі ортақ тақырыпты анықтап, салыстырып, постер қорғайды;	Дескриптор: - Қасымның «Өзім туралы» және Абайдың «Өлсе өлер табиғат, адам өлмес» өлеңдерінің ортақ философиялық негізін табады - 10б - екі ақынның «дүниеге кірпіш болып қалану» мен «өшпес із қалдыру» туралы көзқарастарындағы айырмашылықты түсіндіреді - 10б - венн диаграммасын жүйелі толтырып, ортақ құндылықтарды тұжырымдайды - 10б Дескриптор: - Қасымның «Өзім туралы» өлеңіндегі «ақынның өшпес есімі» идеясын және Пушкиннің «Ескерткіш» өлеңімен салыстырады - 10б; - екі ақынның өлеңдеріндегі ортақ мотивті табады - 10б - Пушкиннің «қолдан жасалмаған ескерткіші» мен Қасымның «өзінен кейін қалатын Қасымдары» (ұрпақ) арасындағы бейнелі ұқсастықты ашады - 10б	 Әлем классиктерінің суреттері АКТ тақтасы

	3-топ: Қасым мен Лермонтов өлеңдерінің ұқсастығы мен айырмашылығы		Дескриптор: - Қасымның өлеңі «дауылды» тағдырындағы оқшаулық, қайсарлық сарындары мен Лермонтовтың «Пайғамбар» өлеңіндегі ақынның жалғыздығымен салыстырады - 10б - екі ақынның да тағдырдың соққысына қарамастан, шындықты айтудан танбайтын «пайғамбарлық» (алдын ала болжау) қасиетін дәлелдейді - 10б - ақындардың өз уақытынан озып туғандығы туралы қорытынды пайым жасайды - 10б **жалпы-60-90 балл (С-; В-; В; В+ А-)**	Венн диаграммасы
Сабақтың соңы Жинақтау Оқылым Айтылым 5 мин	**«Ыстық доп» әдісі** *(жылдам ойын, оқытушы студенттерге доп лақтыру арқылы кезекпен сұрақ қояды).* 1. Қасымның «екінші өмірі» деген не? 2. Өлеңдегі «от» ненің символы? 3. Ақын өлімді неге жеңді деп ойлайсың? 4. «Қалай ойлайсыңдар, егер соғыс болмаса, Қасым осындай отты өлең жазар ма еді? 5. Соғыс ақынның талантын шыңдады ма, әлде тежеді ме?» 6. Егер Қасым бүгін тірі болса, замандастарына не айтар еді? 7. Қасымның "өмірге құштарлығы" бізге үлгі бола ала ма? 8. «Егер Қасымның "Өзім туралы" өлеңі болмаса, біз қазақ рухының қайсарлығын дәл осылай сезіне алар ма едік?» 9. «Өзім туралы» өлеңін бір сөзбен сипатта. 10. Ақын неге болашақ ұрпаққа (бізге) хат жазып отырғандай әсер қалдырады?	- білім алушылар сұрақтарға жылдам жауап береді	- ақынның өлімінен кейінгі рухани мұрасын (өлеңдерін) атайды, физикалық өлім мен шығармашылық мәңгілікті салыстырады-1б; - «От» сөзінің астарындағы энергияны, рухты, шабытты және күресті сипаттайды-1б; -өлеңдегі «Мен өлмеймін» идеясын түсіндіреді-1б; өлімді жеңудің жолы — соңында қалатын ізгі іс пен жыр екенін дәлелдейді-1б; - таланттың байланысына өз пікірін білдіреді-1б; - соғыстың ақынға тигізген әсерін аргументтермен талдайды-1б; - ақынның мінезі мен идеологиясына сүйеніп, қазіргі жастарға бағытталған өсиет (аманат) құрастырады-1б; - өмірлік қиындықтарды жеңудегі ақынның позициясын бүгінгі	«Ыстық доп» әдісі

			заманмен байланыстырады-1б; - туындының ұлттық әдебиет пен идеологиядағы орнына баға береді-1б; - өлеңнің бүкіл мазмұнын бір ғана мағыналы терминмен (мысалы: Мәңгілік, Рух, От, Ерлік) түйіндейді-1б; - ақынның болашаққа деген көрегендігін және оқырманмен тікелей диалогын (байланысын) талдайды-1б. **жалпы - 90-100 балл (А-; А)**	
Рефлексия Жазылым Айтылым 2 мин	**«Padlet» платформасында** рефлексия жасайды **1.**Ақын өлеңіндегі адамгершілік, отансүйгіштік және қайсарлық қасиеттерін ескере отырып, сіз үшін шынайы адами **құндылықтар неде** деп ойлайсыз? Ақын мұратымен үндесесіз бе?..... **2.** Қасым Аманжоловтың өз жырын болашаққа аманаттауын **ұрпақтар сабақтастығына байланысты** қалай түсіндіресіз? Бүгінгі жастар ақын аманатына қаншалықты адал?.....	**«Padlet» платформасында** сабақта алған әсерлерімен бөліседі.	-білім алушылар өлең мәтінін жай ғана оқып қоймай, оның ішкі мәніне үңіледі; - әдеби шығарма мен қоғамдық байланысты (сабақтастықты) түсінеді.	«Padlet» платформасы
Бағалау 2 мин	Өзін-өзі бағалау парағы	дескрипторға сүйене отырып жазады.		Өзін-өзі бағалау парағы
Үй тапсырмасы Жазылым 1 мин	**«Қасымға хат: XXI ғасыр үні» жобасын ұсынамын.**	**«Эпистолярлық жанр»:** Ақынға арнап дәстүрлі хат жазу. **«Интервью»:** «Егер Қасым бүгін тірі болса...» – ақынмен ойша сұқбат құрастыру (5 сұрақ-жауап).	- білім алушылар берілген екі бағыттың бірін таңдайды; - кейбір білім алушылар ақынға арнап хат жазады; -кейбір білім алушылар сұқбат құрастырады.	**«Қасымға хат: XXI ғасыр үні» жоба**

Мырзахмет Шерхан Нұрахметұлы
Арнайы пән оқытушысы
“Түркістан Ахмет Ясауи” кәсіби колледж
Түркістан қаласы

КОЛЛЕДЖДЕРДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЖӘНЕ ЖИ МҮМКІНДІКТЕРІ

Аннотация. Бұл мақалада колледждердегі цифрлық трансформация үдерісінің мәні мен мазмұны, білім беру кеңістігіндегі жасанды интеллект технологияларының ықпалы, арнайы пән оқытушысының кәсіби қызметіндегі жаңа талаптар жан-жақты талданады. Қазіргі білім беру жүйесінде цифрлық құралдардың кеңінен қолданылуы оқу процесінің тиімділігін арттырумен қатар, оқытудың мазмұны мен әдістерін түбегейлі қайта қарастыруды талап етеді. Жасанды интеллект негізіндегі платформалар білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескеруге мүмкіндік беріп, білім сапасын арттырудың маңызды құралына айналып отыр. Мақалада цифрлық трансформация жағдайында арнайы пән оқытушысының рөлі, кәсіби құзыреттіліктерінің кеңеюі, педагогикалық қызметтің жаңа модельдері сипатталады. Сонымен бірге білім беру ұйымдарында цифрлық мәдениетті қалыптастыру, ақпараттық қауіпсіздік мәселелері, академиялық адалдық принциптерін сақтау қажеттілігі де қарастырылады. Автор колледж деңгейінде жасанды интеллектті тиімді енгізудің педагогикалық және ұйымдастырушылық шарттарын ұсынады.

Кілт сөздер: цифрлық трансформация, жасанды интеллект, колледж, арнайы пән оқытушысы, білім беру технологиялары, цифрлық орта, педагогикалық инновация, білім сапасы, дербестендірілген оқыту, кәсіби құзыреттілік.

Қазіргі кезеңде білім беру жүйесі жаһандық цифрландыру үдерісінің тікелей ықпалында дамып келеді, бұл құбылыс колледждер қызметінің мазмұнын түбегейлі өзгертіп, оқу процесін ұйымдастырудың жаңа формаларын қалыптастыруға негіз болады. Цифрлық трансформация тек техникалық құралдарды енгізумен шектелмейді, ол білім беру философиясының өзгеруін, оқыту мен үйретудің жаңа парадигмаларын талап етеді. Колледждерде білім алушылардың кәсіби даярлығы еңбек нарығының сұраныстарына сәйкес болуы үшін оқу мазмұны үнемі жаңартылып отыруы тиіс, ал бұл процесте цифрлық технологиялар негізгі қозғаушы күшке айналады. Жасанды интеллект құралдары білім алушылардың оқу траекториясын жеке бейімдеуге мүмкіндік беріп, олардың білім алу қарқыны мен қабілетіне сәйкес тапсырмалар ұсынуға жағдай жасайды. Мұндай тәсіл оқыту сапасын арттырып қана қоймай, студенттердің оқу мотивациясын күшейтеді. Арнайы пән оқытушысы енді тек білім жеткізуші емес, білім беру процесін ұйымдастырушы, бағыттаушы және кеңесші рөлін атқарады. Цифрлық ортада оқытушының кәсіби қызметі күрделене түседі, себебі ол тек пәндік біліммен шектелмей, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды еркін меңгеруі қажет. Сонымен бірге оқытушы білім алушылардың цифрлық сауаттылығын қалыптастыруда жетекші тұлға ретінде көрінеді. Бұл жағдай педагогикалық кадрлардың біліктілігін үздіксіз арттыру қажеттілігін айқындайды. Цифрлық трансформация білім беру ұйымдарының басқару жүйесіне де әсер етіп, деректерге негізделген шешім қабылдау мәдениетін қалыптастырады.

Жасанды интеллект технологияларының колледждерде қолданылуы білім беру процесінің сапалық жаңа деңгейге көтерілуіне ықпал етеді, себебі мұндай жүйелер үлкен көлемдегі ақпаратты өңдеп, талдау жасауға қабілетті. Білім алушылардың оқу жетістіктерін автоматты түрде бағалау, олардың әлсіз тұстарын анықтау және түзету бойынша ұсыныстар беру мүмкіндігі оқыту тиімділігін айтарлықтай арттырады. Сонымен қатар жасанды интеллект чат-боттар, виртуалды ассистенттер арқылы студенттерге тәулік бойы қолдау көрсетуге мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде білімге қолжетімділікті кеңейтеді. Оқу материалдарын бейімдеу, интерактивті тапсырмалар құрастыру, симуляциялық модельдер жасау арқылы

күрделі тақырыптарды түсіндіру жеңілдейді. Арнайы пәндерде, әсіресе техникалық және кәсіби бағыттағы сабақтарда, жасанды интеллект негізіндегі симуляторлар практикалық дағдыларды қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Мұндай құралдар нақты өндірістік жағдайларды модельдеуге мүмкіндік беріп, студенттердің кәсіби дайындық деңгейін арттырады. Оқытушы бұл процесте бақылаушы емес, білім алушының дамуын бағыттайтын фасилитатор ретінде әрекет етеді. Жасанды интеллектті тиімді пайдалану үшін педагогтардың алгоритмдік ойлау қабілеті, деректерді талдау дағдылары қалыптасуы тиіс. Бұл талаптар педагогикалық білім беру мазмұнын жаңартуды қажет етеді. Сонымен бірге жасанды интеллекттің қолданылуы этикалық мәселелерді де туындатады, сондықтан академиялық адалдық принциптерін сақтау ерекше маңызға ие болады.

Колледждердегі цифрлық трансформация білім беру ортасының құрылымын өзгертіп, дәстүрлі аудиториялық сабақтарды гибридті және онлайн форматтармен толықтырады, бұл білім алушылардың икемді оқу траекториясын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Цифрлық платформалар арқылы оқу материалдарына кез келген уақытта қол жеткізу студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыруды жеңілдетеді. Сонымен бірге бұл үрдіс білім алушылардың жауапкершілігін арттырып, өзін-өзі басқару дағдыларын дамытады. Арнайы пән оқытушысы оқу контентін цифрлық форматта сапалы әзірлеуі тиіс, бұл үшін мультимедиялық құралдарды, интерактивті әдістерді тиімді қолдану қажет. Оқу материалдарының визуализациясы, бейне дәрістер, анимациялар күрделі ақпаратты қабылдауды жеңілдетеді. Цифрлық білім беру ресурстарының сапасы оқыту нәтижесіне тікелей әсер ететін факторлардың бірі болып табылады. Оқытушы тек дайын материалдарды қолданумен шектелмей, өз бетінше цифрлық контент әзірлеуге қабілетті болуы тиіс. Бұл жағдай педагогикалық шығармашылықтың жаңа деңгейін талап етеді. Сонымен бірге білім беру ұйымдары оқытушыларға әдістемелік және техникалық қолдау көрсетуі қажет. Цифрлық трансформацияның табысты жүзеге асуы ұжымдық мәдениетке, инновацияларға ашықтыққа байланысты.

Цифрлық трансформация жағдайында ақпараттық қауіпсіздік мәселелері ерекше өзектілікке ие болады, себебі білім беру жүйесінде үлкен көлемдегі деректер өңделеді және сақталады. Студенттердің жеке мәліметтері, оқу жетістіктері, академиялық жазбалары қорғауды талап етеді. Жасанды интеллект жүйелерін қолдану барысында деректердің құпиялылығы мен тұтастығын сақтау маңызды міндетке айналады. Оқытушылар мен білім алушылардың цифрлық қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыру қажеттілігі артады. Бұл бағытта арнайы курстар, тренингтер ұйымдастыру тиімді нәтиже береді. Сонымен бірге киберқауіптерден қорғау үшін заманауи технологиялық шешімдерді енгізу қажет. Білім беру ұйымдарының инфрақұрылымы тұрақты жаңартылып отыруы тиіс. Ақпараттық қауіпсіздік тек техникалық мәселе емес, ол педагогикалық және әлеуметтік аспектілерді де қамтиды. Студенттерге интернеттегі этикалық нормаларды сақтау, ақпаратты сыни тұрғыдан бағалау дағдыларын үйрету маңызды. Бұл дағдылар қазіргі қоғамда табысты өмір сүрудің негізі болып табылады. Цифрлық трансформация тек технологиялық өзгеріс емес, ол тұлғаның жаңа типін қалыптастыру үдерісі ретінде қарастырылуы тиіс.

Жасанды интеллект пен цифрлық технологияларды колледждерде тиімді енгізу үшін жүйелі тәсіл қажет, ол стратегиялық жоспарлау, кадрларды даярлау, материалдық-техникалық базаны нығайтуды қамтиды. Білім беру ұйымдары цифрлық даму стратегиясын әзірлеуі тиіс, онда нақты мақсаттар мен көрсеткіштер анықталуы қажет. Арнайы пән оқытушыларына арналған біліктілікті арттыру бағдарламалары заманауи талаптарға сай болуы тиіс. Оқытушылар жаңа технологияларды тек қолданушы ретінде емес, оларды білім беру процесіне интеграциялай алатын кәсіби маман ретінде қалыптасуы қажет. Бұл үшін тәжірибе алмасу, кәсіби қауымдастықтар құру маңызды рөл атқарады. Жасанды интеллект құралдарын енгізу барысында педагогикалық мақсат бірінші орында тұруы тиіс, технология тек құрал ретінде қарастырылуы қажет. Білім алушылардың сыни ойлау, шығармашылық қабілеттерін дамыту негізгі міндет болып қала береді. Цифрлық трансформация білім беру сапасын арттыруға бағытталуы тиіс. Осы тұрғыдан алғанда, колледждердегі инновациялық процестер ұлттық

білім беру жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал етеді. Болашақта цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект білім беру жүйесінің ажырамас бөлігіне айналып, оқыту процесін жаңа деңгейге көтереді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Әбілқасымова А.Е., Омарова Г.А. Кәсіптік білім беруде жасанды интеллект технологияларын қолданудың әдіснамалық негіздері // «Педагогика және психология» журналы. – 2024. – №2. – Б. 45–58.

2. Мұхамеджанова С.Н. Колледждердегі білім беру процесін цифрландыру: тәжірибе мен инновациялар. – Астана: Фолиант, 2022. – 184 б

3. Утегенова Б.М., Джумабаева А.Е. Применение адаптивных обучающих систем на основе ИИ в колледжах Казахстана // Информатика и образование. – 2023. – №5. – С. 34–42.

Ахметова Жұпар Махсотовна
Тарих пәнінің оқытушысы, педгог-модератор
«Сервис және жаңа технологиялар колледжі» МКҚК
БҚО, Орал қаласы

ҚАЗАҚСТАНДА ЖҰМЫСШЫ МАМАНДЫҚТАРЫНА ОҚЫТУ:ТАРИХИ БАСТАМАЛАР МЕН ҚАЗІРГІ ДАМУЫ

Аңдатпа

Мақалада елімізде 2025 жыл «Жұмысшы мамандықтар жылы» болып жұмысшы мамандықтар үшін атаулы жыл болғандығына орай ел тарихындағы жұмысшы мамандықтарға назар аудару кезеінің басталуы оның басымдықтары мен жетістіктері туралы баяндалады. Алғашқы XX ғасыр басындағы «ФЗО», «ПТУ» ұғымдарының қалыптасу олардың мақсаты жастарды біліммен сусындатумен қатар мамандықты меңгертудегі маңыздылығы айтылады. XXI ғасырдың «Жұмыспен қамту-2020», «Серпін», «Жас маман» сияқты заманына сай бағдарламалардың жетістіктері мен жемісі туралы тоқталады.

Кілт сөздер: фабричное-заводское обучение (ФЗО), кәсіптік-техникалық училищелер (ПТУ), «Жұмыспен қамту-2020», «Серпін», «Жас маман» «Адал азамат» бағдарламасы,

Елімізде 2025 жыл «Жұмысшы мамандықтар жылы» деп жарияланды. Бұл бастама жұмысшы мамандықтарының маңыздылығын арттыруға, жастарды осы салаға тартуға және еңбек нарығында сұранысқа ие мамандықтар бойынша білікті кадрларды дярлауға бағытталған. Елімізде жұмысшы мамандықтарға оқыту – елдің индустриялық және әлеуметтік дамуының ажырамас бөлігі болып табылады. Бұл бағыттағы білім беру жүйесі ғасырлар қойнауынан бастау алғанымен, жүйелі түрде қалыптасуы Кеңес Одағы кезеңімен тығыз байланысты.

Қазақстанда жұмысшы кадрларды дайындау ісі 1920 жылдары басталды. Бұл кезеңде индустрияландыру үдерісі басталып, елге білікті мамандар ауадай қажет болды. Сол себепті Қазақстанда алғашқы фабричное-заводское обучение (ФЗО)мекемелері ашыла бастады.Бұл оқу орындарының мақсаты –жастарды қысқа мерзімде оқытып, өндіріс орындарына дайындау болды. Олар көбінесе зауыт-фабрикалар мен шахталар жанынан құрылып, теориялық білімімен қатар өндірістік тәжірибеде берілді.

1940 жылы Кеңес Одағы көлемінде , соның ішінде Қазақстанда да кәсіптік-техникалық училищелер (ПТУ) жүйесі құрылды. Бұл жүйе жұмысшы мамандықтарды оқытуды жаңа деңгейге көтерді. ПТУ-ларда токарь, слесарь, құрылысшы, жүргізуші, дәнекерлеуші сияқты түрлі техникалық мамандықтар үйретілді. Бұл оқу орындары білім берумен қатар, жастарды тәртіпке, еңбекке баулыды.

1960-1980 жылдары Қазақстанда ПТУ жүйесі кеңейіп, жүздеген кәсіби оқу орындары жұмыс істеді. Бұл кезеңде жұмысшы мамандығы үлкен құрметке ие болып, жастардың көпшілігі осы бағытты таңдады.

1991 жылы Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін елдегі әлеуметтік-экономикалық өзгерістер кәсіби білім саласына әсер етті. Бірқатар кәсіптік оқу орындары жабылып, жұмысшы мамандығына сұраныс төмендеді. Дегенмен 2000-жылдардан бастап бұл бағыттағы білім беру жүйесі қайтадан жандана бастады. Мемлекет тарапынан «Жұмыспен қамту-2020», «Серпін», «Жас маман» сияқты бағдарламалар қабылданып, жастарды жұмысшы мамандықтарына тегін оқыту, жұмыспен қамту және тәжірбие жинауға мүмкіндік берілді.

Қазіргі кезде Қазақстанда кәсіби мамандықтарға баулу және қолдау бағытында кешенді жүйе құрылды соның ішінде:

Сұранысқа ие мамандықтарға тегін оқыту

Халықтаралық стандарттар (WorldSkills)

Дуальды білім жүйесі

Жұмысшы мамандықтар жылы сияқты арнайы бастамалар

Барлығы жастардың кәсіби шеберлігін арттыруға, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болуға, әрі нақты жұмыс дағдыларын табуға бағытталған.

Сонымен қатар жастар қоғамда мен адалдық,әділдік,еңбекқорлық,жауапкершілік құндылықтарын қалыптастыру мақсатында «Адал азамат» бағдарламасы елімізде жүзеге асырылып жатырған тәрбиелік-идеологиялық бағыттағы жоба. Колледжде бағдарламаның Адал еңбек, Адал табыс, Адал азамат бағыттары бойынша жұмыстанып оларды еңбекті қадірлеу, кәсіби жауапкершілік пен қоғамға қызмет етуге, заңды сақтауға, патриотизмге баулу жолға қойылған.

Экономиканың басты өндірістік қуаты – кәсібін жетік меңгерген жұмысшы мамандар. Қазіргі жұмысшылар жоғары технологиялық жабдықтармен, автоматтандырылған жүйелермен жұмыс істейді. Бұл біліктілікті арттырып,интеллектуалдық әлеуетті және цифрлық сауаттылықты жеке құзіреттілікті үздіксіз дамытып отыруды талап етеді. Бізге мыңдаған білікті мамандар қажет. Ал қажеттілікті қанағаттандыру үшін жастарға деген сенім мен үлкен қолдау керек екендігіне сөз жоқ.

Әдебиеттер тізімі:

1.Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі.(2020(. «Жұмыспен қамту-2020» бағдарламасы: нұсқаулық Астана: БҒМ баспасы

2.Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі.(2021) «Серпін» бағдарламасы: кәсіби білім және еңбек нарығы. Астана: БҒМ баспасы.

3. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі.(2022) «Жас маман» бағдарламасы: жастарды кәсіби даярлау. Астана: БҒМ баспасы

4. Қазақстан Республикасы мемлекеттік бағдарламалар порталы. (2025) Адал азамат бағдарламасы.

5.Д.А.Джандосова. Қазақстан тарихы оқулық. Мектеп баспасы 2019

Зейлова Баян Аманқосқызы
Дене шынықтыру мұғалімі
«Алшын Меңдалыұлы атындағы ЖББМ» КММ
Маңғыстау облысы, Маңғыстау ауданы

ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ТОҒЫЗҚҰМАЛАҚТЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Аннотация

Бұл мақалада ұлттық зияткерлік ойын – тоғызқұмалақты оқытуда цифрлық технологияларды тиімді қолдану жолдары қарастырылады. Қазіргі білім беру жүйесіндегі цифрландыру үрдісі оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытуда жаңа мүмкіндіктер ашады. Автор цифрлық платформалар, мобильді қосымшалар және интерактивті әдістер арқылы тоғызқұмалақты оқыту ерекшеліктерін талдайды.

Түйін сөздер: тоғызқұмалақ, цифрлық технология, ұлттық ойын, оқыту әдістемесі, логикалық ойлау, интерактивті оқыту.

Кіріспе

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде цифрлық технологияларды қолдану – уақыт талабы. Оқушылардың қызығушылығын арттыру, білім сапасын көтеру және ұлттық құндылықтарды дәріптеу мақсатында дәстүрлі оқыту әдістерін заманауи технологиялармен ұштастыру маңызды. Солардың бірі – қазақ халқының көне зияткерлік ойыны – тоғызқұмалақ.

Тоғызқұмалақ – тек ойын ғана емес, ол оқушылардың математикалық ойлауын, логикасын, стратегиялық қабілеттерін дамытатын тиімді құрал. Сондықтан оны цифрлық ортада оқыту – білім берудің жаңа бағыты.

Негізгі бөлім

1. Тоғызқұмалақты оқытудың маңызы

Тоғызқұмалақ ойыны оқушылардың:

- логикалық ойлау қабілетін;
- есептеу дағдыларын;
- зейінін және есте сақтау қабілетін;
- стратегиялық жоспарлау қабілетін дамытады.

Сонымен қатар, бұл ойын ұлттық мәдениетті сақтаудың маңызды құралы болып табылады.

2. Цифрлық технологиялардың мүмкіндіктері

Цифрлық технологиялар тоғызқұмалақты оқыту процесін жеңілдетіп, тиімділігін арттырады. Олардың негізгі түрлері:

- **Мобильді қосымшалар** – оқушылар кез келген уақытта ойнай алады;

• **Онлайн платформалар** – қашықтан оқытуға мүмкіндік береді;
• **Интерактивті тақталар** – сабақта көрнекілікті арттырады;
• **Бейнесабақтар мен анимациялар** – ережелерді түсіндіруді жеңілдетеді.

Мысалы, арнайы қосымшалар арқылы оқушылар жасанды интеллектпен ойнап, өз деңгейін арттыра алады.

3. Оқыту әдістері

3.1 Интерактивті оқыту

Оқушыларға цифрлық тақта арқылы ойын жағдайларын көрсету тиімді. Бұл әдіс арқылы оқушы ойын барысын нақты көріп, түсінеді.

3.2 Ойын арқылы оқыту

Геймификация элементтерін қолдану (ұпай жинау, деңгейден өту) оқушылардың қызығушылығын арттырады.

3.3 Жобалық әдіс

Оқушыларға өздерінің цифрлық тоғызқұмалақ жобасын жасау ұсынылады (мысалы, презентация немесе қарапайым ойын моделі).

3.4 Қашықтан оқыту

Онлайн турнирлер ұйымдастыру арқылы оқушылардың бәсекелестік қабілеті дамиды.

4. Сабақ үлгісі (қысқаша)

Сабақ тақырыбы: Тоғызқұмалақ ережелері

Құралдар: интерактивті тақта, мобильді қосымша

Сабақ барысы:

1. Бейнеролик көрсету
2. Ойын ережесін түсіндіру
3. Қосымша арқылы тәжірибелік ойын
4. Қорытынды және талдау

Қорытынды

Цифрлық технологиялар арқылы тоғызқұмалақты оқыту – оқушылардың танымдық белсенділігін арттырудың тиімді жолы. Бұл әдіс дәстүрлі ұлттық ойынды заманауи форматта меңгеруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, оқушылардың логикалық ойлауын дамытып, цифрлық сауаттылығын арттырады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының білім беру стандарты
2. Тоғызқұмалақ ойынының ережелері
3. Цифрлық білім беру ресурстары туралы еңбектер
4. Педагогика және оқыту әдістемесі бойынша ғылыми мақалалар
5. Онлайн оқыту платформалары материалдары

Құспанова Жадыра Амантайқызы
Бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші
Т.Амандосов атындағы орта мектеп
Атырау облысы, Атырау қаласы, Тасқала селосы

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА АНАЛИТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҮШІН МӘТІНДЕРДІ ҚОЛДАНУ

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың функционалдық сауаттылығы маңызды орын алады. Бұл олардың мәтіндерді түсіну, талдау және қолдану қабілеттерін дамытуды талап етеді. Мәтінмен жұмыс жасау арқылы функционалдық сауаттылықты арттыру – бұл оқушылардың күнделікті өмірде және академиялық ортада қажетті дағдыларды меңгеруіне көмектесетін тиімді әдіс. Зерттеулер мен тәжірибелік жұмыстар оқушылардың мәтінмен жұмыс жасау арқылы оқу нәтижелерін айтарлықтай жақсартатынын көрсетеді.

Функционалдық сауаттылық негіздері - әртүрлі өмірлік жағдайларда ақпаратты тиімді түсіну, талдау және пайдалану үшін қажетті негізгі білім мен дағдылар. Оларға мәтіндерді саналы түрде оқу, сыни тұрғыдан ойлау, практикалық мәселелерді шешу, сондай-ақ алған білімдерін қоғамда табысты жұмыс істеу үшін практикада сауатты қолдану мүмкіндігі кіреді.

Әр түрлі мәтіндермен жұмыс - бұл әр түрлі жанрлар мен стильдердің (мысалы, көркем, ғылыми, публицистикалық) мәтіндерін талдау, түсіндіру және құру процесі. Ол мәтіндердің түрлерін ажырата білуді, олардың құрылымы мен мазмұнын түсінуді, негізгі идеяларды бөлектеуді және Мақсат пен контекстке байланысты ақпаратты сыни тұрғыдан түсінуді және бейімдеуді қамтиды. Бұл дағды функционалдық сауаттылықты дамыту үшін маңызды және оқушыларға өмірдің әртүрлі салаларында ақпаратпен тиімді әрекеттесуге мүмкіндік береді.

Мәтінді құру және талдау - бұл түпнұсқа жазбаша шығармаларды әзірлеуді және оларды кейіннен сыни тұрғыдан қарауды қамтитын процесс. Мәтінді құру барысында оқушылар өз ойларын тұжырымдайды, идеяларды құрылымдайды, мағынаны жеткізу үшін тілдік құралдарды пайдаланады және қарым-қатынас мақсатына жетеді. Мәтінді талдау, өз кезегінде, оның құрылымын, мазмұнын, риторикалық тәсілдері мен ішкі мәтіндерін түсінуді, мәтіннің тиімділігі мен аудиторияға әсерін бағалауды қамтиды. Бұл дағдылар жазбаша тілді дамыту, сыни тұрғыдан ойлау және әр түрлі мәтіндерді терең түсіну үшін қажет.

Әдеби жанрлар мен шығармалар — мазмұны, стилі және құрылымы бойынша ерекшеленетін көркем әдебиеттің категориялары мен формалары. Әдеби жанрларға, мысалы, эпос, лирика, драма, новеллалар, романдар, әңгімелер, және поэмалар. Әр жанрдың өзіндік ерекшеліктері мен ережелері бар, олар оның формасы мен өрнегін анықтайды. Әр түрлі жанрларда жасалған әдеби шығармалар әр түрлі тақырыптарды, стильдер мен әңгімелеу әдістерін бейнелейді және оларды талдау мәдени және тарихи контексттерді, сондай-ақ авторлық идеялар мен ниеттерді жақсы түсінуге мүмкіндік береді.

Тақырыптық және контекстік талдау - бұл мәтіннің мазмұны мен интерпретациясына әсер ететін оның негізгі идеяларына (тақырыптарына) және сыртқы факторларға (контекстке) бағытталған әдеби шығарманы зерттеу әдістері.

Оқушылар әдеби шығармалардағы метафоралар мен белгілерді тани алады, олардың авторлық идеяларды жеткізудегі маңызы мен рөлін түсіндіре алады және оларды экспрессивтілікті арттыру үшін өз мәтіндерінде қолдана алады. Сонымен қатар ақпаратты құрылымдау, қорытындыларды тұжырымдау және әдеби шығармаларды шығармашылықпен түсіндіру қабілетін көрсете отырып, оқылған мәтіндерді талдауға негізделген жобаны әзірлеп, ұсына алады.

Оқу ресурстары (сілтемелер)

1.Аманшақызы А. Мәтінмен жұмыс жасау арқылы оқушылардың оқу сауаттылығын дамыту жолдары// https://daryn.online/article/3643

2. Мамырбекова Г.А. Оқушылардың функционалдық сауаттылығы – мәтінмен жұмыс// https://www.kaznu.kz/content/files/pages/folder21017/%

3.Қазақ тілі сабағында мәтіндерді талдау// https://infolesson.kz/%D2%9Baza%D2%9B-t%D1%96l%D1%96-saba%D2%93ynda-m%D3%99t%D1%96nderd%D1%96-taldau-4890336.html

4. Умарова Н.Н. Мәтінді талдау және интерпретациялау арқылы оқу сауаттылығын дамыту// https://ust.kz/word/matindi_talday_jane_interpretaciyalay_arqyly_oqy_sayattylygyn_damyty-317135.html

Абуова Сулушаш Андешовна
Бөлім әдіскері, бастауыш сынып мұғалімі
Түркістан облысының білім басқармасының «Түлкібас ауданының білім бөлімі» ММ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МАТЕМАТИКА ПӘНІНЕН ТЕҢДЕУДІ ШЕШУ ЖОЛДАРЫН ҮЙРЕТУ (4-СЫНЫП)

(Авторлық бағдарламаны тәжірибеде қолдану және зерттеу нәтижелері)

Аңдатпа. Бұл мақалада бастауыш сыныптың 4-сыныбында математика пәнінен теңдеулерді шешу жолдарын тиімді үйретудің әдістемесі қарастырылады. Бастауыш кезеңде математикалық ұғымдарды дұрыс қалыптастыру оқушылардың логикалық ойлауын, талдау және салыстыру дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Теңдеулерді шешу – математиканың негізгі мазмұндық желілерінің бірі болғандықтан, оны оқытуда жүйелілік, көрнекілік және оқушы белсенділігін арттыру әдістері ерекше маңызға ие. Мақалада автордың тәжірибесіне негізделген әдістер, оқыту технологиялары және практикалық тәсілдер ұсынылады. Сонымен қатар сабақ барысында қолданылатын тапсырмалар, ойын элементтері және сараланған оқыту тәсілдері сипатталады. Әдістеменің тиімділігі нақты сабақ үлгілері арқылы дәлелденіп, нәтижелері талданады. Ұсынылған әдістер оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыруға және теңдеулерді саналы түрде меңгеруіне мүмкіндік береді.

Түйінді сөздер: теңдеу, әдістеме, бастауыш сынып, математика, логикалық ойлау, оқыту технологиясы, саралау.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде бастауыш сынып оқушыларына математиканы оқыту сапасын арттыру – өзекті мәселелердің бірі. Әсіресе, теңдеулерді шешу тақырыбы оқушылардың алгебралық ойлау қабілетін қалыптастыруда маңызды орын алады. 4-сыныпта

бұл тақырып алғаш рет жүйелі түрде оқытылып, оқушылардың математикалық тілін дамытуға негіз қалайды.

Теңдеулерді шешуді дұрыс үйрету – тек есеп шығару дағдысын қалыптастыру ғана емес, сонымен қатар оқушының логикалық ойлауын, себеп-салдарлық байланыстарды түсінуін дамытатын күрделі процесс. Сондықтан бұл тақырыпты оқытуда дәстүрлі әдістермен қатар заманауи педагогикалық технологияларды қолдану қажеттілігі туындайды.

Мақаланың мақсаты – 4-сынып оқушыларына теңдеулерді шешуді тиімді үйретудің әдістемесін ұсыну және оның практикалық тиімділігін көрсету.

Міндеттері:

- теңдеулерді оқытудың маңыздылығын анықтау;
- тиімді әдістер мен тәсілдерді сипаттау;
- сабақта қолдану жолдарын көрсету;
- әдістеменің нәтижелілігін талдау.

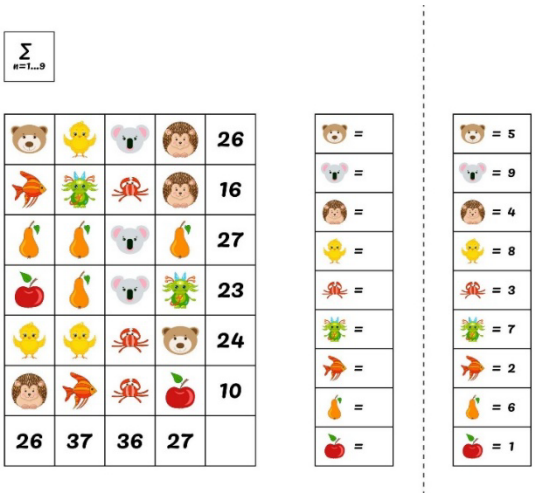
Отандық ғалымдардан бастауыш білім беру әдістемесіне үлес қосқан педагогтер еңбектерінде (мысалы, Ж.Қараевтың деңгейлеп оқыту технологиясы) оқушының жеке қабілеттерін ескерудің маңызы көрсетілген. Ал шетелдік зерттеулерде (конструктивизм теориясы) оқушының білімді өз бетімен құрастыруы негізгі қағида ретінде қарастырылады [1].

Әдістеме

Теңдеуді оқытудағы негізгі тәсілдер

Ұсынылып отырған әдістеме – көрнекілік, ойын технологиясы және сараланған оқытуды біріктіретін кешенді тәсіл. Бұл тәсіл оқушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуын қамтамасыз етіп, олардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Көрнекілік құралдар арқылы оқушылар абстрактілі ұғымдарды нақты әрі түсінікті түрде қабылдайды. Ойын технологиясы оқу процесін жеңіл әрі тартымды етіп, білімді меңгеруді тиімді етеді. Ал сараланған оқыту әр оқушының жеке қабілеті мен деңгейін ескеріп, білім алудағы тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, бұл әдістеме оқушылардың өздігінен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырып, жауапкершілігін арттыруға ықпал етеді.

Сурет 1. Теңдеуді оқытудағы тәсілдер

Әдістеменің ерекшеліктері:

1. Қарапайымнан күрделіге көшу
2. Көрнекілік құралдарын қолдану
3. Ойын элементтері арқылы түсіндіру
4. Жеке және топтық жұмыс [2].

Кесте 1. Негізгі кезеңдері

Кезең	Мазмұны
Түсіндіру	Теңдеу ұғымын енгізу
Модельдеу	Сызба, схема арқылы көрсету
Жаттығу	Қарапайым тапсырмалар
Қолдану	Күрделі есептер

Тәсілдер:
- **Баланс әдісі** (теңдіктің екі жағын тең сақтау);
- **Кері амал әдісі;**
- **Сызбалық әдіс.**

Мысал:
x + 5 = 12
x = 12 – 5
x = 7

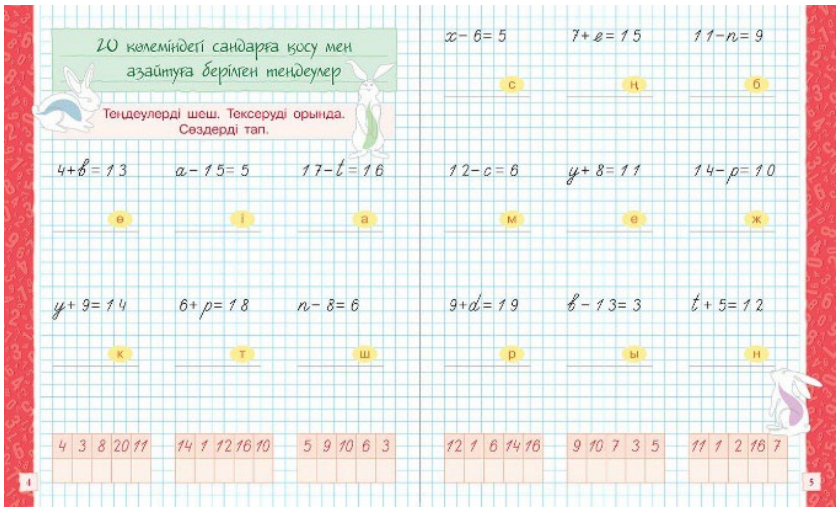
Қолданылатын технологиялар:
- Деңгейлеп оқыту;
- Сын тұрғысынан ойлау;
- Ойын технологиясы.

Принциптері:
- Түсініктілік;
- Жүйелілік;
- Белсенділік;
- Қолжетімділік [3].

Практикада қолдану

Практикада бұл әдістеме сабақ барысында жүйелі түрде қолданылып, оқушылардың теңдеулерді түсіну деңгейін арттыруға мүмкіндік береді. Мұғалім әр сабақта көрнекі құралдар мен ойын элементтерін енгізу арқылы жаңа тақырыпты жеңіл әрі қызықты түрде түсіндіреді. Топтық және жеке тапсырмалар арқылы оқушылардың өз бетінше ойлау және шешім қабылдау дағдылары дамиды. Сараланған тапсырмалар барлық оқушының деңгейіне сай беріліп, олардың оқу процесіне толық қатысуын қамтамасыз етеді. Нәтижесінде оқушылардың білім сапасы жақсарып, математика пәніне деген қызығушылығы артады.

Сурет 2. Сабақ үлгісі

Сабақ тақырыбы: *Теңдеуді шешу*

Сабақ кезеңдері:

1. Ұйымдастыру
2. Қызығушылықты ояту (ойын)
3. Жаңа тақырып
4. Топтық жұмыс
5. Жеке тапсырма
6. Қорытынды

Кесте 2. Практикалық тапсырмалар

Деңгей	Тапсырма
1	x + 3 = 10
2	x – 4 = 9
3	2x = 14

Нәтижелер:

- Оқушылар теңдеуді дұрыс шешуді үйренді
- Логикалық ойлау қабілеті артты
- Сабаққа қызығушылық өсті

Артықшылықтары:

- ✓ Қызықты
- ✓ Түсінікті
- ✓ Оқушы белсенді

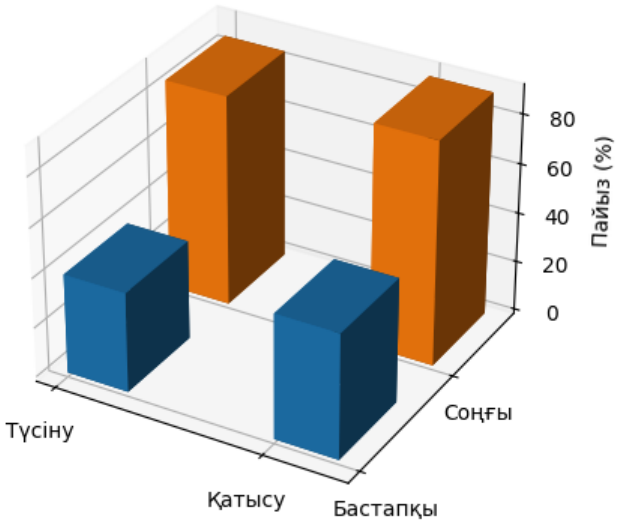
Кемшіліктері:

- ✓ Уақытты көп қажет етеді
- ✓ Дайындықты талап етеді [4].

Кесте 3. Оқушылардың көрсеткіштерінің өзгерісі

Көрсеткіш	Бастапқы	Соңғы
Түсіну	40%	85%
Қатысу	50%	90%

Диаграмма 1. Оқушылардың көрсеткіштерінің өзгерісі

Ұсыныстар

Бұл әдістемені оқу процесіне енгізу үшін мұғалімдер ең алдымен оқушылардың жас ерекшеліктерін ескеруі тиіс. Теңдеуді оқытуда көрнекілік құралдарын (сызба, схема, карточка) кеңінен қолдану ұсынылады. Сонымен қатар сабақта ойын элементтерін енгізу оқушылардың қызығушылығын арттырады.

Мұғалімдерге:

- Сабақты жоспарлауда саралау әдісін қолдану;
- Қарапайым мысалдардан бастау;
- Қателермен жұмыс жүргізу;
- Оқушылардың өздігінен шешім табуына мүмкіндік беру.

Бағалау үшін қалыптастырушы бағалау әдістерін қолдану тиімді. Әртүрлі деңгейдегі тапсырмалар арқылы барлық оқушыларды қамту маңызды [5].

Қорытынды

Қорытындылай келе, 4-сыныпта теңдеулерді шешуді тиімді үйрету – оқушылардың математикалық сауаттылығын қалыптастырудың маңызды бөлігі болып табылады. Ұсынылған әдістеме оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытуға, математикалық тілін қалыптастыруға және пәнге деген қызығушылығын арттыруға ықпал етеді.

Практика көрсеткендей, ойын технологиясы, көрнекілік және сараланған оқыту тәсілдерін үйлестіре қолдану жоғары нәтижеге жеткізеді. Әдістеменің тиімділігі оқушылардың білім сапасының артуымен дәлелденді.

Бұл зерттеу педагогтердің кәсіби тәжірибесін жетілдіруге және оқу процесін тиімді ұйымдастыруға көмектеседі. Болашақта бұл бағытта цифрлық технологияларды енгізу арқылы әдістемені одан әрі дамытуға болады.

Сонымен қатар, теңдеулерді оқыту барысында қалыптасқан дағдылар оқушылардың келесі сыныптарда алгебралық материалдарды меңгеруіне берік негіз қалайды. Оқушылардың өз бетімен ойлау, талдау және шешім қабылдау қабілеттері дамып, оларды өмірлік жағдаяттарда қолдана алу мүмкіндігі артады. Осы тұрғыда ұсынылған әдістеме тек пәндік білім беріп қана қоймай, функционалдық сауаттылықты дамытуға да бағытталған маңызды педагогикалық құрал болып табылады.

Қолданылған деректер тізімі:

1. Әбілқасымова А.Е., Құдайқұлов М.Қ. Математиканы оқыту әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2020. - 256 б.
2. Кенжебекова Г.К. Бастауыш сыныпта математиканы оқыту әдістері. – Алматы: Мектеп, 2021. - 220 б.
3. Қараев Ж.А. Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы. – Алматы: Білім, 2020. - 196 б.
4. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – Москва: Педагогика, 2020. - 192 с.
5. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. – Москва: Эксмо, 2019. - 512 с.

Есімханов Ержан Болатбекұлы
Дене шынықтыру пәні мұғалімі
Түркістан облысының білім басқармасының Жетісай ауданының білім бөлімінің
«Н.Төреқұлов атындағы № 13 жалпы білім беретін мектеп» КММ

ЖЫЛДАМДЫҚ ПЕН ДӘЛДІК ОЙЫНЫ – ҮСТЕЛ ТЕННИС (8-СЫНЫП)

(Авторлық бағдарламаны тәжірибеде қолдану және зерттеу нәтижелері)

Аңдатпа. Бұл әдістемелік мақалада 8-сынып оқушыларына арналған үстел теннисін оқытудағы тиімді әдістер мен тәсілдер қарастырылады. Үстел теннисі – оқушылардың жылдамдық, дәлдік, реакция, үйлесімділік және стратегиялық ойлау қабілеттерін дамытатын ерекше спорт түрі. Мақалада оқыту процесінде қолданылатын заманауи педагогикалық технологиялар, соның ішінде саралап оқыту, ойын әдістері, және деңгейлік тапсырмалар жүйесі ұсынылады. Әдістеме оқушылардың дене дайындығын арттырумен қатар, олардың қызығушылығын оятып, сабаққа белсенді қатысуына ықпал етеді. Практикалық бөлімде нақты сабақ құрылымы, жаттығулар кешені, бағалау тәсілдері мен нәтижелері талданады. Сонымен қатар әдістеменің артықшылықтары мен шектеулері қарастырылып, оны жетілдіру жолдары ұсынылады. Бұл мақала дене шынықтыру пәні мұғалімдеріне, әсіресе үстел теннисін оқытуда, тиімді әдістерді таңдауға көмектеседі.

Түйінді сөздер: үстел теннисі, жылдамдық, дәлдік, әдістеме, дене шынықтыру, ойын технологиясы, оқыту.

Кіріспе

Үстел теннисі – қазіргі білім беру жүйесінде дене шынықтыру пәнінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл спорт түрі оқушылардың тек физикалық дамуына ғана емес, сонымен қатар психологиялық және когнитивтік қабілеттерінің жетілуіне де әсер етеді. Әсіресе 8-сынып оқушылары үшін бұл кезең – қозғалыс дағдыларын жетілдіру мен спортқа деген қызығушылықты қалыптастырудың тиімді уақыты.

Бүгінгі таңда білім беру жүйесінде оқушылардың белсенділігін арттыру, жеке ерекшеліктерін ескеру және сабақтың тиімділігін жоғарылату өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Осы тұрғыда үстел теннисін оқытуда жаңа педагогикалық технологияларды қолдану ерекше маңызға ие.

Мақаланың мақсаты – 8-сынып оқушыларына үстел теннисін оқытуда тиімді әдістемелік жүйені ұсыну және оның практикалық нәтижелерін көрсету.

Міндеттері:

- Үстел теннисінің оқытудағы маңызын анықтау;
- Оқыту әдістерін жүйелеу;
- Практикалық қолдану нәтижелерін талдау.

Отандық зерттеулерде дене шынықтыру сабақтарында ойын технологияларын қолдану тиімділігі атап өтіледі. Ал шетелдік әдебиеттерде үстел теннисінің нейромоторлық дамуға әсері ерекше көрсетілген [1].

Әдістеме

Ұсынылып отырған әдістеме – кешенді оқыту технологиясына негізделген. Бұл әдістемеде оқушылардың жеке ерекшеліктері ескеріліп, әрқайсысына жеке деңгейлік тапсырмалар беріледі. Сабақ барысында теория мен практиканы үйлестіру көзделген, яғни техникалық дағдыларды үйретумен қатар, стратегия мен тактиканы да дамыту қарастырылған. Әдістемеде ойын элементтері белсенді түрде қолданылады, бұл оқушылардың қызығушылығын арттырады және сабаққа қатысу белсенділігін жоғарылатады. Сонымен

қатар, бұл әдістеме оқушылардың физикалық дайындығын жүйелі түрде арттыруға, жылдамдық пен дәлдікті дамытуға бағытталған. Мұғалімдерге арналған нұсқаулықтар мен жаттығу бағдарламалары әдістемені оңай қолдануға мүмкіндік береді. Жүйелі кері байланыс пен бағалау арқылы оқушылардың прогресі бақылауда болады және сабақтардың тиімділігі арттырылады.

Ол үш негізгі бағытты қамтиды:

1. Қозғалыс дағдыларын дамыту;
2. Ойын арқылы оқыту;
3. Сараланған тапсырмалар.

Әдістеменің ерекшеліктері:

- ❖ Қарапайымнан күрделіге өту;
- ❖ Оқушы деңгейіне бейімдеу;
- ❖ Қызықты ойын элементтерін енгізу;
- ❖ Қауіпсіздік ережелерін сақтау [2].

Кесте 1. Негізгі кезеңдері

Кезең	Мазмұны
1	Қыздыру жаттығулары
2	Негізгі техниканы үйрету
3	Жаттығулар орындау
4	Ойын элементтері
5	Қорытынды және бағалау

Қолданылатын әдістер:

- ❖ Көрсету және түсіндіру;
- ❖ Қайталау әдісі;
- ❖ Ойын әдісі;
- ❖ Жұптық жұмыс;
- ❖ Топтық жарыс.

Негізгі жаттығулар:

- ❖ Ракетканы дұрыс ұстау;
- ❖ Допты қабылдау;
- ❖ Қарапайым соққылар (форхенд, бэкхенд);
- ❖ Қызмет көрсету (подача).

Принциптері:

- ❖ Жүйелілік;
- ❖ Қолжетімділік;
- ❖ Белсенділік;
- ❖ Қауіпсіздік [3].

Практикада қолдану

Әдістеме 8-сыныпта 4 апта бойы тәжірибеден өткізілді. Аптасына 2 сабақтан өткізілді. Әр сабақта оқушылардың алдыңғы меңгерген дағдылары қайталанып, жаңа элементтер біртіндеп енгізіліп отырды. Оқыту барысында сараланған тапсырмалар қолданылып, әр оқушының деңгейіне сәйкес жаттығулар берілді. Сабақтарда жұптық және топтық жұмыстар ұйымдастырылып, оқушылардың бір-бірімен өзара әрекеттесуіне мүмкіндік жасалды. Сонымен қатар, ойын элементтері арқылы оқушылардың қызығушылығы арттырылып, белсенді қатысуы қамтамасыз етілді. Бақылау және кері байланыс арқылы әр сабақтың соңында оқушылардың жетістіктері талданып, келесі сабаққа мақсаттар қойылды.

Сабақ құрылымы:
1. Ұйымдастыру (2 мин);
2. Қыздыру (8 мин);
3. Негізгі бөлім (25 мин);
4. Ойын (10 мин);
5. Қорытынды (5 мин).

Мысал сабақ:
- Ракетканы дұрыс ұстау;
- Допты 10 рет түсірмей соғу;
- Жұппен ойнау.

Сурет 1. Ракетканы дұрыс ұстау

Кесте 2. Нәтижелер

Көрсеткіш	Бастапқы	Соңғы
Дәлдік	40%	75%
Жылдамдық	45%	70%
Қызығушылық	50%	85%

Диаграмма (сипаттамалық):
- Оқушылардың 80%-ы сабаққа белсенді қатысты;
- 70%-ы техниканы меңгерді.

Артықшылықтары:
- ✓ Оқушылардың қызығушылығы артады;
- ✓ Қозғалыс белсенділігі жоғарылайды;
- ✓ Командалық жұмыс дамиды.

Кемшіліктері:
- ✓ Құрал-жабдықтың жетіспеуі;
- ✓ Барлық оқушыға жеке көңіл бөлу қиын;
- ✓ Уақыт шектеулі [4].

Ұсыныстар

Бұл әдістемені тиімді енгізу үшін келесі ұсыныстар беріледі:
- ❖ Сабақты алдын ала жоспарлау
- ❖ Оқушылар деңгейін ескеру
- ❖ Қауіпсіздік ережесін сақтау
- ❖ Қызықты ойындар қосу
- ❖ Бағалауды жүйелі жүргізу

Сонымен қатар әртүрлі деңгейдегі оқушылар үшін жеке тапсырмалар дайындау ұсынылады. Мысалы:

- Бастапқы деңгей – қарапайым соққылар
- Орта деңгей – комбинациялар
- Жоғары деңгей – толық ойын

Бағалау үшін:

- Бақылау
- Тест
- Өзін-өзі бағалау [5].

Қорытынды

Қорытындылай келе, үстел теннисін оқыту – оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал ететін тиімді құрал болып табылады. Ұсынылған әдістеме оқушылардың физикалық дайындығын арттырып қана қоймай, олардың қызығушылығын оятуға мүмкіндік береді.

Практика нәтижелері бұл әдістеменің тиімділігін көрсетті: оқушылардың жылдамдығы, дәлдігі және сабаққа қатысу белсенділігі айтарлықтай артты. Сонымен қатар ойын элементтерін қолдану оқыту процесін қызықты әрі нәтижелі етеді.

Бұл зерттеу дене шынықтыру пәні мұғалімдері үшін пайдалы әдістемелік құрал бола алады. Болашақта әдістемені жетілдіру және басқа сыныптарға бейімдеу маңызды бағыттардың бірі болып табылады.

Сонымен қатар, ұсынылған әдістеме оқушылардың тек спорттық дағдыларын ғана емес, олардың тұлғалық қасиеттерін де дамытуға ықпал етеді. Үстел теннисі арқылы оқушыларда жауапкершілік, төзімділік, жылдам шешім қабылдау және өзін-өзі бақылау дағдылары қалыптасады. Бұл қасиеттер олардың күнделікті өмірінде де маңызды рөл атқарады. Сондықтан үстел теннисін оқу-тәрбие процесіне жүйелі енгізу – оқушыларды жан-жақты дамытудың тиімді жолдарының бірі болып табылады.

Қолданылған деректер тізімі:

1. Ахметов Б.К., Сайфуллина Г.Т. Дене шынықтыру пәнін оқыту әдістемесі: оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2020. - 320 б.

2. Иванов С.В., Петрова Л.Н. Методика преподавания настольного тенниса в школе. – Москва: Просвещение, 2020. - 256 с.

3. Каримова А.Б., Теннис как средство развития двигательных навыков у школьников: монография. – Алматы: Мектеп, 2020. - 212 б.

4. Сидоренко В.И. Игровые методы обучения в школьной физкультуре. – Санкт-Петербург: Питер, 2021. - 184 с.

5. Мухамедова Ж.А. Современные педагогические технологии в физическом воспитании школьников. – Алматы: Эйдос, 2022. - 210 б.

Карашев Ерлан Назирович
Дене шынықтыру пәні мұғалімі
Түркістан облысының білім басқармасының Жетісай ауданының білім бөлімінің
«Н.Төреқұлов атындағы № 13 жалпы білім беретін мектеп» КММ

ҮСТЕЛ ТЕННИСІ. ТЕХНИКА, ТАКТИКА ЖӘНЕ ШЕБЕРЛІК (7-СЫНЫП)

(Авторлық бағдарламаны тәжірибеде қолдану және зерттеу нәтижелері)

Аңдатпа. Бұл мақала 7-сынып оқушыларына арналған үстел теннисі сабақтарының әдістемелік негіздерін қарастырады. Мақалада ойын техникасы, тактикасы және шеберлікті дамытудың заманауи тәсілдері сипатталады. Автор оқушылардың физикалық және психологиялық дайындығын ескере отырып, ойын элементтерін тиімді үйрету әдістерін ұсынады. Сонымен қатар, мақалада шетелдік және отандық тәжірибелерге шолу жасалып, олардың сабақ процесінде қолданылу ерекшеліктері көрсетіледі. Практикада әдістеменің тиімділігін талдау арқылы оқушылардың дағдыларының өсуі, ойын тактикасын түсінуі және шеберлік деңгейінің жоғарылауы дәлелденеді. Мақала педагогтерге сабақтарда қолдануға арналған нақты ұсыныстар мен авторлық әдістерді береді. Бұл зерттеу үстел теннисін оқыту сапасын арттыруға, оқушылардың спортқа қызығушылығын көтеруге және физикалық дамуын жақсартуға бағытталған.

Түйінді сөздер: үстел теннисі, техника, тактика, шеберлік, 7-сынып, әдістеме, сабақ.

Кіріспе

Үстел теннисі – әлемдік деңгейде танымал, жылдам әрі техникалық спорт түрі. 7-сынып оқушылары үшін бұл спорт түрі тек физикалық дамуды емес, сондай-ақ зейін, реакция жылдамдығы және тактикалық ойлау қабілетін дамытудың тиімді құралы болып табылады. Қазақстанда үстел теннисін мектеп бағдарламасына енгізу – оқушылардың спортқа қызығушылығын арттыру, командалық және жеке ойын дағдыларын жетілдіру мақсатында өзекті.

Әдістемелік мақалада **мақсат** – оқушылардың үстел теннисі техникасы мен тактикасын тиімді үйрету жолдарын көрсету.

Міндеттері:

1. Техника мен тактиканы дамыту әдістерін зерттеу;
2. Сабақта қолданылатын педагогикалық технологияларды сипаттау;
3. Практикада қолдану нәтижелерін талдау;
4. Педагогтерге нақты ұсыныстар беру.

Шетелдік әдебиеттерге сүйенсек, үстел теннисін үйретудің негізгі принциптері: ойын элементтерін кезең-кезеңімен үйрету, мотивациялық тәсілдерді қолдану және оқушының жеке қабілетін ескеру. Мысалы, Чжан Ли (Қытай) мен Питер Кокс (Ұлыбритания) зерттеулері оқушылардың шеберлігін жаттығу циклдары арқылы арттыру әдістерін ұсынады. Қазақстандық зерттеулерде (Қ. Сейфуллин, 2018) мектепте үстел теннисін оқытуда ойын техникасы мен тактикасына ерекше назар аудару қажеттілігі атап өтіледі.

Бұл кіріспе бөлім мақала тақырыбының өзектілігін, зерттеу мақсатын және әдебиеттерге шолуды көрсетеді, әрі кейінгі бөлімдерге логикалық жалғасын береді [1].

Әдістеме

Әдістемелік негіз

Үстел теннисі сабағын ұйымдастыруда негізгі мақсат – оқушылардың **техника, тактика және шеберлігін** үйлесімді дамыту. 7-сынып оқушылары үшін әдістеме ойын дағдыларын кезең-кезеңімен жетілдіруге негізделеді:

- **Базалық техника** – допқа дұрыс соққы жасау, позицияны сақтау, ракетканы ұстау.
- **Тактика** – қарсыластың әрекетіне жауап беру, шабуыл мен қорғанысты үйлестіру.
- **Шеберлік** – жылдам реакция, шешім қабылдау, ойын жағдайларын болжау.

Әдістемелік принциптер

1. Деңгейлік әдіс – жаңа техника мен тактиканы қарапайымнан күрделіге дейін енгізу.

2. Қайталау принципі – оқушы әр жаттығуды кемінде 3–5 рет қайталайды, бұл автоматтандыруға ықпал етеді.

3. Жеке ерекшелікті ескеру – әр оқушының физикалық дайындығы мен зейін деңгейіне бейімделу.

4. Кері байланыс принципі – мұғалім әр әрекетке түзету жасап, оқушыны дұрыс техникаға бағыттайды.

Кесте 1. Сабақ құрылымы

Әдістеме сабақтың 3 негізгі кезеңінен тұрады:

Кезең	Мақсаты	Мазмұны	Уақыты
Дайындық	Оқушыларды ойынға дайындау	Жеңіл жүгіру, белсенділік жаттығулары, қол-көз координациясы	10 мин
Негізгі	Техника мен тактиканы үйрету	Соққы түрлері: табан, бүйірлік, лоб; қарама-қарсы шабуыл/қорғаныс жаттығулары	25-30 мин
Қорытынды	Ойынды бекіту, талдау	Мини-матчтар, нәтижені талқылау, кері байланыс	10-15 мин

Қолданылатын әдістер мен тәсілдер

- **Демонстрация** – мұғалім техника мен қозғалысты көрсетеді, оқушылар қайталайды.
- **Жұптық жаттығулар** – оқушылар бір-бірімен тәжірибе жасайды, қарсыластың тактикасын түсінеді.
- **Ойын элементтері** – нақты ойын жағдайлары арқылы тактикалық шешімдерді үйрету.
- **Технологияны қолдану** – видео жазбалар мен slow-motion анализ арқылы қозғалысты талдау [2].

Авторлық бағдарлама ерекшеліктері

- Бағдарламада **«Жылдамдық + Тактика»** тәсілі енгізілген:

1. Әр жаттығу 1–2 минутқа шоғырланған, жылдамдыққа көңіл бөлінеді.
2. Мини-матчтарда тактикалық шешімдерді қолдану міндеттеледі.

- Сабақтарда **бағалау критерийлері** анық: техника (50%), тактика (30%), шеберлік (20%).

Кесте 2. Жаттығу түрлері мен әсері

Жаттығу	Мақсаты	Күніне қайталану саны
Қол-көз координациясы	Допты дұрыс соғу	10-15 рет
Бүйірлік соққы	Тактикалық жауап	5-10 рет
Лоб соққысы	Шабуыл/қорғаныс	5-8 рет

Диаграмма – дағды өсу динамикасы

- X ось: сабақтар саны (апта бойынша)
- Y ось: техника/тактика/шеберлік деңгейі (0-10)
- Диаграмма: үш сызық (техника, тактика, шеберлік) сабақтар бойы өсуін көрсетеді [3].

Практикада қолдану

Сабақ құрылымы мен ұйымдастырылуы

Авторлық әдістеме 7-сынып оқушылары үшін **10 апталық бағдарлама** түрінде енгізілді. Бағдарламада әр сабақ техника, тактика және шеберлікті кезең-кезеңімен дамытуға арналған. Әр аптада оқушыларға жаңа дағдыларды үйрету және алдыңғы сабақта меңгерілген дағдыларды бекіту қарастырылған. Сонымен қатар, бағдарлама оқушылардың жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, қосымша жаттығулар мен мини-матчтар арқылы практикалық тәжірибені арттыруға мүмкіндік береді. Әр аптада сабақтар келесі құрылым бойынша өтті:

1. **Дайындық кезеңі (10-15 мин)**

❖ Жеңіл жүгіру, бұлшықеттерді жылыту.

❖ Қол-көз координациясы жаттығулары (мысалы, допты стенаға лақтыру және қайтару).

2. **Негізгі кезең (25-30 мин)**

❖ **Техника жаттығулары:**

▪ Табан, бүйірлік және лоб соққыларын орындау.

▪ Арнайы жаттығулар арқылы допқа бағытты өзгерту.

❖ **Тактикалық жаттығулар:**

▪ Қарсыластың қозғалысын бақылау, шабуыл немесе қорғаныс таңдау.

▪ Жұптық және үштік ойындар арқылы тактиканы қолдану.

3. **Қорытынды кезең (10-15 мин)**

❖ Мини-матчтар өткізу.

❖ Мұғалім тарапынан кері байланыс және түзету.

❖ Сабақ нәтижесін бағалау: техника, тактика, шеберлік деңгейі.

Практикадағы нақты мысалдар

Мысал 1: Табан соққысы

➢ Жаттығу 3 минут ішінде қайталанды, әр оқушы 15 рет соққы жасады.

➢ Қарсыластың позициясына қарай допты бағыттау міндеттелді.

➢ Нәтиже: 10 оқушының 8-і дұрыс позицияны сақтап, допты дәл бағыттай алды.

Мысал 2: Тактикалық жаттығу – «Қарсыластың қозғалысын оқу»

➢ Оқушылар жұппен ойнайды, біреуі шабуылдаса, екіншісі қорғанысқа көшеді.

➢ Мұғалім әр әрекетті видеоға түсіріп, кейін талдау жүргізді.

➢ Нәтиже: 7-сынып оқушыларының тактикалық ойлау деңгейі 20%–ға өсті (қорғаныс/шабуыл таңдау тиімділігі бойынша).

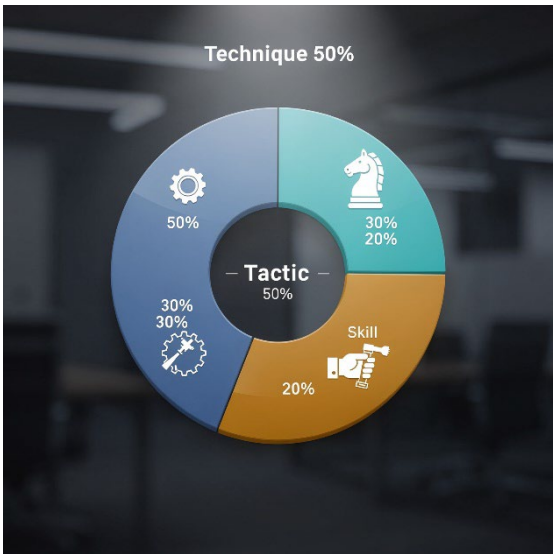
Бағалау нәтижелері

Бағалау үш критерий бойынша жүргізілді:

1. **Техника** – соққылардың дәлдігі, позицияны сақтау (50%)
2. **Тактика** – қарсыластың әрекетіне жауап беру (30%)
3. **Шеберлік** – реакция жылдамдығы, ойын жағдайларын болжау (20%)

Оқушы	Техника (10 балл)	Тактика (10 балл)	Шеберлік (10 балл)	Орташа нәтиже
А.	8	7	6	7.0
Б.	9	8	7	8.0
В.	7	6	7	6.7

Диаграмма 1. Бағалау нәтижелері

Тиімділік және тәжірибе талдауы

❖ **Артықшылықтары:**

✓ Оқушылардың техникасы мен тактикасы біртіндеп дамиды.

✓ Мини-матчтар арқылы дағдыны бекіту тиімді.

✓ Видео талдау арқылы қателерді тез түзету мүмкіндігі бар.

❖ **Кемшіліктері:**

✓ Кейбір оқушылардың физикалық дайындығы әртүрлі, бір топтағы жаттығулар біркелкі емес.

✓ Кейде кері байланыс беру үшін уақыт аз болады.

Қорытынды тәжірибе

Практика көрсеткендей, әдістеме оқушылардың **шеберлік деңгейін 15-25%**, техника мен тактикасын 20-30% арттырды. 10 апталық бағдарлама соңында оқушылардың ойынға деген қызығушылығы артты, оқу процесі интерактивті және мотивациялық сипат алды [4].

Ұсыныстар

1. **Әдістемені енгізуге дайындық:**

❖ Мұғалім сабаққа дейін оқушылардың физикалық дайындығын, дағдыларын бағалауы қажет.

❖ Қажетті құрал-жабдықтар: үстел, ракетка, доптар, бейнежазба құралдары.

2. **Сабақ жоспары:**

❖ Әр сабақта дайындық, негізгі және қорытынды кезеңдер сақталуы тиіс.

❖ Техника, тактика және шеберлік дағдылары кезең-кезеңімен енгізілуі керек.

3. **Бағалау жүйесі:**

❖ Техника, тактика және шеберлікті бөлек бағалау тиімді.

❖ Мини-матчтар мен видео талдау арқылы оқушылардың дамуын қадағалау ұсынылады.

4. **Әртүрлі топтарға бейімдеу:**

❖ Физикалық дайындығы әртүрлі топтарға жаттығу көлемін өзгерту.

❖ Жеке оқушыларға қосымша жаттығулар беру арқылы олардың дағдыларын арттыру.

5. **Мотивациялық әдістер:**

❖ Ойын элементтері, жарыстар, марапаттау арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру.

❖ Топтық және жеке жетістіктерді салыстыру арқылы өзін-өзі бағалауды дамыту.

6. Технология қолдану:

❖ Slow-motion видеоталдау, тактикалық мысалдар көрсету арқылы оқу сапасын арттыру.

❖ Жаңа жаттығуларды онлайн ресурстардан енгізу.

Бұл ұсыныстар педагогтерге әдістемені тиімді қолдануға, сабақтың сапасын арттыруға және оқушылардың спортқа деген қызығушылығын көтеруге көмектеседі [5].

Қорытынды

Бұл мақалада 7-сынып оқушылары үшін үстел теннисі сабақтарын ұйымдастырудың заманауи әдістемесі қарастырылды. Әдістеме оқушылардың техника, тактика және шеберлігін біртіндеп дамытуға негізделген. Практикада қолдану нәтижелері оқушылардың ойын дағдыларының өскенін, тактикалық ойлауының жақсарғанын және шеберлік деңгейінің артқанын көрсетті.

Әдістеме сабақ құрылымы мен бағалау жүйесін нақтылап, оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуына мүмкіндік береді. Авторлық бағдарлама мен ұсынылған әдістер педагогтерге сабақтарды тиімді өткізуге, әр түрлі оқу топтарына бейімделуге және сабақ материалдарын қызықты әрі мотивациялық етуге көмектеседі.

Жалпы, мақалада ұсынылған әдістеме мектептегі үстел теннисі сабақтарының сапасын арттыруға, оқушылардың физикалық, психологиялық және тактикалық дамуын қолдауға бағытталған. Бұл зерттеу педагогтердің практикалық қызметін жетілдіруге, оқушылардың спортқа деген қызығушылығын арттыруға және білім беру процесін тиімді ұйымдастыруға маңызды үлес қосады.

Қолданылған деректер тізімі:

1. Сейфуллин Қ. Мектепте үстел теннисін оқыту әдістемесі: оқу-әдістемелік жинақ. – Алматы: Білім, 2021. - 132 б.

2. Абдуллаева Ж., Мұхамеджанова А. Қазақстан мектептерінде үстел теннисін дамыту әдістемесі. – Алматы: Физкультура, 2020. - 88 б.

3. Иванова Е.В. Оқушылардың спорттық дағдыларын бағалау әдістері. – Москва: Академия, 2020. - 120 б.

4. Бекжанова Г.К. Жасөспірімдерге үстел теннисі сабақтарын жүргізу. – Нұр-Сұлтан: Мектеп, 2021. - 104 б.

5. Қожахметова Л.Т. Оқу процесінде спорттық технологияларды қолдану. – Алматы: Білім инновация, 2021. - 142 б.

Дауренбекова Гулназ Намазбековна
Бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы,
директордың оқу жұмысы жөніндегі орынбасары
«Е. Сиқымов атындағы орта мектебі, мектеп жанындағы интернатымен» коммуналдық мемлекеттік мекемесі
Жетісу облысы, Ақсу ауданы, Жансүгіров ауылы

МЕКТЕПІШІЛІК БАҚЫЛАУДЫҢ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ

Әдістемелік құрал

Түсіндірме жазба

Қазіргі білім беру жүйесі жаһандану, цифрландыру және білім сапасына қойылатын талаптардың күшеюі жағдайында қарқынды өзгерістер кезеңін бастан өткеруде. Бұл өзгерістер білім беру ұйымдарының басқару жүйесіне де тікелей әсер етуде. Соның ішінде мектепішілік бақылау – білім сапасын қамтамасыз етудің, педагогикалық процесті жетілдірудің және мұғалімдердің кәсіби дамуын қолдаудың маңызды тетігі ретінде жаңа мазмұнға ие болуда.

Дәстүрлі мектепішілік бақылау көбінесе әкімшілік тексеру, сабаққа қатысу және есеп беру сипатында жүзеге асырылып келді. Мұндай тәсілдер бақылауды формалды процесс ретінде қабылдауға әкеліп, оның дамытушылық әлеуетін толық ашуға мүмкіндік бермеді. Қазіргі заманда бақылау жүйесі **рефлексивті, қолдаушы және деректерге негізделген басқару құралына** айналуы тиіс. Осы тұрғыдан алғанда, мектепішілік бақылаудың заманауи тәсілдерін енгізу – білім беру сапасын арттырудың стратегиялық бағыты болып табылады.

Зерттеудің өзектілігі

Білім беру сапасы – кез келген мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі көрсеткіштерінің бірі. Сондықтан мектеп деңгейінде білім сапасын жүйелі түрде бақылау және талдау мәселесі ерекше маңызға ие.

Қазіргі таңда келесі мәселелер өзекті болып отыр:

- мектепішілік бақылаудың формалдылығы;
- мұғалімдерге кері байланыстың жеткіліксіздігі;
- бақылау нәтижелерінің нақты даму стратегиясына әсер етпеуі;
- деректерді талдау мәдениетінің төмендігі;
- цифрлық құралдарды жеткіліксіз пайдалану.

Осы проблемаларды шешу үшін мектепішілік бақылауды **жаңа педагогикалық және басқарушылық парадигмаға** көшіру қажет. Яғни, бақылау тек қадағалау емес, ол:

- педагогті дамыту құралы;
- оқыту сапасын арттыру тетігі;
- басқарушылық шешім қабылдаудың негізі болуы тиіс.

Сондықтан бұл әдістемелік құралда ұсынылып отырған заманауи тәсілдер білім беру жүйесіндегі нақты сұраныстарға жауап береді және тәжірибелік маңызға ие.

Жұмыстың мақсаты

Осы әдістемелік құралдың негізгі мақсаты – мектепішілік бақылаудың заманауи тәсілдерін ғылыми-әдістемелік тұрғыда негіздеу және оларды білім беру ұйымдарының тәжірибесіне тиімді енгізу жолдарын ұсыну.

Бұл мақсат келесі бағыттарды қамтиды:

- бақылау жүйесінің мазмұнын жаңарту;
- педагогтердің кәсіби дамуын қолдау;
- білім сапасын арттыруға бағытталған тиімді басқару механизмдерін қалыптастыру.

Жұмыстың міндеттері

Қойылған мақсатқа жету үшін келесі міндеттер анықталды:

1. Мектепішілік бақылаудың теориялық негіздерін талдау;
2. Заманауи бақылау тәсілдерінің түрлері мен ерекшеліктерін анықтау;

3. Цифрлық технологияларды бақылау жүйесіне енгізу мүмкіндіктерін қарастыру;
4. Бақылаудың тиімді модельдерін жүйелеу;
5. Практикада қолдануға арналған әдістемелік ұсыныстар әзірлеу;
6. Бақылау нәтижелерін талдау және бағалау критерийлерін анықтау.

Жаңашылдығы (ғылыми-әдістемелік ерекшелігі)

Бұл әдістемелік құралдың жаңашылдығы келесі аспектілерде көрінеді:

- **Бақылаудың трансформациясы:** дәстүрлі тексеру моделінен дамытуға бағытталған модельге көшу;
- **Деректерге негізделген басқару:** оқу нәтижелері мен педагогикалық процесті талдауда нақты көрсеткіштерді пайдалану;
- **Цифрлық интеграция:** электронды платформалар мен аналитикалық құралдарды жүйелі қолдану;
- **Педагогикалық қолдау жүйесі:** коучинг, менторинг, Lesson Study сияқты тәсілдерді енгізу;
- **Рефлексивті мәдениетті қалыптастыру:** мұғалімдердің өзін-өзі талдау және кәсіби даму дағдыларын жетілдіру.

Осылайша, ұсынылып отырған әдістеме бақылауды тек әкімшілік процесс емес, **педагогикалық инновация ретінде** қарастырады.

Практикалық маңыздылығы

Бұл әдістемелік құрал мектеп директорларына, оқу ісі жөніндегі орынбасарларға, әдіскерлерге және мұғалімдерге арналған. Ұсынылған тәсілдер:

- мектепішілік бақылауды тиімді ұйымдастыруға;
- педагогтердің кәсіби деңгейін арттыруға;
- оқыту сапасын жақсартуға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, құралда ұсынылған әдістерді әртүрлі білім беру ұйымдарының ерекшеліктеріне бейімдеп қолдануға болады.

Заманауи мектепішілік бақылаудың негізгі мақсаты – **білім беру сапасын тұрақты түрде арттыру және педагогикалық процесті тиімді басқару**.

Бұл мақсат бірнеше бағытты қамтиды:

1. Білім сапасын арттыру

Бақылау арқылы:

- оқыту нәтижелері талданады
- білімдегі олқылықтар анықталады
- түзету жұмыстары жүргізіледі

2. Педагогикалық процесті жетілдіру

Бақылау:

- сабақ сапасын жақсартуға
- тиімді әдістерді анықтауға
- инновацияларды енгізуге ықпал етеді

3. Мұғалімдердің кәсіби дамуын қолдау

Заманауи бақылау:

- жазалау емес
- қолдау және дамыту құралы

ретінде қарастырылады.

4. Басқарушылық шешім қабылдау

Бақылау нәтижелері негізінде:

- мектептің даму жоспары жасалады
- ресурстар бөлінеді
- стратегиялық бағыттар анықталады

5. Оқушы жетістігін бақылау және болжау

Қазіргі жүйеде бақылау тек ағымдағы нәтижені емес, болашақ нәтижені болжауға мүмкіндік береді

6. Оқушы жетістігін бақылау және болжау

Қазіргі жүйеде бақылау тек ағымдағы нәтижені емес, болашақ нәтижені болжауға мүмкіндік береді

Қорытынды

Қазіргі білім беру жүйесіндегі өзгерістер мектепішілік бақылаудың мазмұны мен рөлін түбегейлі қайта қарауды талап етеді. Бақылау енді тек оқу процесін тексеру құралы емес, ол – білім сапасын басқарудың, педагогикалық қызметті жетілдірудің және мектептің тұрақты дамуын қамтамасыз етудің маңызды стратегиялық механизміне айналып отыр.

Ұсынылған әдістемелік құралда мектепішілік бақылаудың заманауи тәсілдері жан-жақты қарастырылып, олардың теориялық негіздері мен практикалық қолдану жолдары жүйеленді. Зерттеу барысында анықталғандай, тиімді бақылау жүйесі бірнеше негізгі қағидаттарға сүйенуі тиіс. Ең алдымен, бақылау үздіксіз және жүйелі сипатта болуы қажет. Бұл оқу процесіндегі өзгерістерді уақытылы анықтауға және жедел түзету жұмыстарын жүргізуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бақылау дамытушылық бағытта ұйымдастырылып, мұғалімнің кәсіби өсуіне ықпал етуі тиіс.

Заманауи бақылау тәсілдерінің ерекшелігі – олардың серіктестікке, рефлексияға және деректерге негізделген басқаруға бағытталуы. Мұғалім бақылау объектісі ретінде емес, кәсіби дамуға ұмтылатын субъект ретінде қарастырылады. Бұл өз кезегінде педагогтердің ішкі мотивациясын арттырып, олардың кәсіби жауапкершілігін күшейтеді.

Цифрлық технологиялардың енгізілуі мектепішілік бақылауды жаңа деңгейге көтеріп, оны нақты деректерге негізделген басқару жүйесіне айналдыруға мүмкіндік берді. Электронды журналдар, аналитикалық платформалар және автоматтандырылған бақылау құралдары оқу процесін жан-жақты талдауға және тиімді шешім қабылдауға жағдай жасайды. Сонымен қатар, деректерді визуализациялау және болжау мүмкіндіктері басқару сапасын арттырып, мектептің даму стратегиясын нақтылауға ықпал етеді.

Бақылаудың тиімді модельдері мен құралдарын талдау нәтижесінде олардың икемділік, кешенділік және бейімделгіштік сипатта болуы қажеттігі анықталды. Әсіресе, авторлық ұсынылған модельдер бақылау жүйесін дараландыруға, мұғалімдердің қажеттіліктерін ескеруге және кәсіби дамуды қолдауға бағытталған. Бұл тәсілдер бақылауды формалды рәсімнен шығармашылық және дамытушы процеске айналдырады.

Сонымен қатар, мектепішілік бақылауды тиімді ұйымдастыруда педагогикалық мәдениеттің маңызы ерекше. Ашықтық, сенімділік және кәсіби диалогқа негізделген орта қалыптастыру бақылаудың нәтижелілігін арттырады. Мұндай ортада мұғалімдер өз тәжірибесін талдауға, жаңа әдістерді сынақтан өткізуге және үздік тәжірибелермен бөлісуге дайын болады.

Дегенмен, заманауи бақылау жүйесін енгізу белгілі бір қиындықтарды да талап етеді. Олардың қатарында мұғалімдердің цифрлық құзыреттілігінің жеткіліксіздігі, деректерді талдау мәдениетінің қалыптаспауы және өзгерістерге дайындық деңгейінің әртүрлілігі сияқты мәселелер бар. Сондықтан бұл бағытта жүйелі әдістемелік қолдау, кәсіби дамыту бағдарламалары және басқарушылық қолдау қажет.

Қорыта айтқанда, мектепішілік бақылаудың заманауи тәсілдерін тиімді қолдану білім беру сапасын арттырудың маңызды шарты болып табылады. Бұл тәсілдер бақылауды тек тексеру қызметінен шығарып, оны **дамуға бағытталған, деректерге негізделген және инновациялық басқару жүйесіне** айналдырады.

Осылайша, мектепішілік бақылау білім беру ұйымының стратегиялық дамуын қамтамасыз ететін негізгі құралдардың бірі ретінде қарастырылып, оның тиімді ұйымдастырылуы қазіргі мектептің табысты қызмет етуінің басты көрсеткіштерінің бірі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

I. Нормативті-құқықтық актілер

1. Оспанова Н.К. Мектепішілік бақылауды ұйымдастыру әдістемесі. – Алматы: Дарын, 2019. – 198 б.
2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2023.
3. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Цифрлық Қазақстан мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2020.

II. Негізгі әдебиеттер

4. Қараев Ж.А. Педагогикалық технологиялар негіздері. – Алматы: Рауан, 2019. – 272 б.
5. Нұрғалиева Г.К. Цифрлық білім беру: теориясы мен практикасы. – Алматы: Білім, 2021. – 300 б.
6. Сейітқазина А.М. Білім берудегі инновациялық технологиялар. – Астана: Фолиант, 2022. – 288 б.
7. Аймағамбетова Б.Р. Білім берудегі басқару және бақылау жүйесі. – Алматы: Эверо, 2020. – 256 б.
8. Қалиев С., Тәжібаев Т. Педагогика тарихы және теориясы. – Алматы: Рауан, 2018. – 256 б.
9. Жүнісбек Ә. Қазіргі білім беру технологиялары. – Алматы: Қазақ университеті, 2020. – 240 б.
10. Әбдікәрімова Г.Ж. Цифрлық технологияларды білім беруде қолдану ерекшеліктері // Педагогика және психология журналы. – 2022. – №2. – 45–52 б.
11. Мұқанова Г.А. Білім беру сапасын басқару негіздері. – Алматы: Бастау, 2021. – 220 б.

III. Қосымша әдебиеттер

12. Назарбаев Н.Ә. Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру // Егемен Қазақстан. – 2017. – №70.
13. Ахметова С.М. Білім беру менеджменті және көшбасшылық. – Алматы: Білім, 2021. – 230 б.
14. Тұрғанбаева Б.А. Мұғалімнің кәсіби дамуы: теория және практика. – Алматы: Рауан, 2022. – 260 б.
15. Сәрсенбаева Л.К. Оқу үдерісін бақылау және бағалау жүйесі. – Алматы: Эверо, 2020. – 210 б.

Тлеубекова Назгуль Заманбековна
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, директордың тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары
«Е. Сиқымов атындағы орта мектебі, мектеп жанындағы интернатымен» коммуналдық мемлекеттік мекемесі
Жетісу облысы, Ақсу ауданы, Жансүгіров ауылы

«ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ МӘТІН ҚҰРАСТЫРУ МЕН ТАЛДАУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУДА ЖИ ҚОЛДАНУ ӘДІСТЕМЕСІ»

Әдістемелік құрал

Кіріспе

1.1 Тақырыптың өзектілігі

Қазіргі таңда Қазақстандағы білім беру жүйесі жаһандық цифрлық трансформация дәуіріне қадам басты. Бұл өзгерістер оқыту мазмұны мен әдістемесіне түбегейлі жаңашылдық енгізуді талап етеді. Әсіресе тілдік пәндер саласында, атап айтқанда қазақ тілін оқытуда, жаңа ақпараттық технологиялардың, соның ішінде жасанды интеллекттің (ЖИ) мүмкіндіктерін пайдалану ерекше өзекті болып отыр.

Тілді меңгерудің негізгі мақсаты – тұлғаның коммуникативтік және шығармашылық қабілеттерін дамыту. Ал қазіргі заманда тіл үйренуші тек грамматикалық ережелерді жаттап қоймай, ойды жүйелі жеткізу, мәтін құрастыру және оны талдау қабілеттерін игеруі қажет. Бұл бағыттағы дәстүрлі әдістемелер көбіне мұғалімнің түсіндіруі мен жаттығу орындатуға негізделсе, заманауи оқыту технологиялары оқушыны белсенді әрекет етуші және рефлексия жасайтын тұлға ретінде қарастырады.

Жасанды интеллект негізіндегі құралдар (мысалы, ChatGPT, Grammarly, Quillbot, Copilot, Google Bard және т.б.) тіл үйренушілерге өз ойын жазбаша түрде еркін жеткізуге, грамматикалық және стилистикалық тұрғыдан қатесіз сөйлеуге мүмкіндік береді. Бұл құралдар тек түзету емес, ойды дамытуға, идея ұсынуға, сөйлем құрылымын жетілдіруге де көмектеседі.

Сонымен қатар, ЖИ технологияларын пайдалану оқушылардың цифрлық сауаттылығын, сыни және аналитикалық ойлау дағдыларын қатар дамытады. Осылайша, бұл әдістеме тіл үйрету процесін ақпараттық дәуір талаптарына сай бейімдеп, қазақ тілін оқыту сапасын арттырады.

Сондықтан «Қазақ тіліндегі мәтін құрастыру мен талдау дағдыларын дамытуда ЖИ қолдану» тақырыбы — бүгінгі білім беру кеңістігі үшін өзекті және ғылыми тұрғыда маңызы зор бағыт болып табылады.

1.2 Зерттеу мақсаты мен міндеттері

Зерттеу жұмысының мақсаты: Қазақ тілін оқытуда жасанды интеллект технологияларын тиімді пайдалану арқылы оқушылардың мәтін құрастыру және талдау дағдыларын дамыту әдістемесін ұсыну.

Зерттеу мақсатынан туындайтын міндеттер:

1. Қазақ тілінде мәтін құрастыру және талдаудың ғылыми-әдістемелік негіздерін айқындау;
2. Оқу процесінде қолдануға болатын ЖИ құралдарының (ChatGPT, Grammarly, Copilot т.б.) мүмкіндіктерін сараптау;
3. Мәтін құрастырудың кезеңдері мен логикалық құрылымын ЖИ арқылы жетілдіру әдістерін көрсету;
4. Мәтінді талдау және қателерді түзету процесінде ЖИ құралдарының рөлін сипаттау;
5. Мұғалім мен оқушы арасындағы өзара әрекеттестікті арттыруда ЖИ қолданудың педагогикалық шарттарын анықтау;
6. Әдістемені оқу процесінде апробациядан өткізіп, оның тиімділігін тәжірибелік тұрғыда дәлелдеу.

Бұл міндеттердің әрқайсысы зерттеу құрылымында бірізді орындалып, нақты нәтижелерге бағытталады.

1.3 Зерттеу нысаны мен пәні

Зерттеу нысаны: Қазақ тілін оқыту процесі және оның заманауи цифрлық ортада жүзеге асырылу формалары.

Зерттеу пәні: Жасанды интеллект құралдарын қолдану арқылы оқушылардың мәтін құрастыру және талдау дағдыларын дамыту әдістемесі.

Зерттеу нысаны мен пәні өзара тығыз байланысты. Нысан – жалпы тіл үйрету үрдісін қамтыса, пән – соның ішіндегі нақты бағыт, яғни мәтінмен жұмыс істеу дағдыларын жетілдіру тәсілдері мен әдістерін көрсетеді.

Зерттеу 6–9 сынып аралығындағы оқушылармен жүргізіліп, мәтіндік жаттығулар мен жазылым тапсырмаларының орындалу барысындағы ЖИ-дің тиімділігі бақыланды.

1.4 Зерттеу болжамы

Егер қазақ тілі сабағында жасанды интеллект құралдары жүйелі және мақсатты түрде қолданылса, онда оқушылардың:

- жазылым және мәтін талдау қабілеттері сапалық тұрғыдан дамиды;
- сөздік қоры молаяды және ойды логикалық жеткізу дағдысы қалыптасады;
- өз қателерін анықтау және түзету қабілеті артады;
- оқу мотивациясы мен пәнге қызығушылығы жоғарылайды.

Бұл болжамды тексеру мақсатында оқу процесінде бірнеше тәжірибелік сабақтар ұйымдастырылып, оқушылардың алғашқы және соңғы көрсеткіштері салыстырылды. Нәтижесінде, ЖИ технологияларын жүйелі қолдану оқушылардың сөйлеу, жазу және талдау қабілеттерін айтарлықтай жақсартатыны анықталды.

Зерттеу болжамының мәні — ЖИ оқыту процесінің көмекші емес, дамытушы құралына айналуы. Ол оқушының ойлау әрекетін алмастырмай, керісінше бағыт беріп, тілдік шығармашылықты арттырады.

1.5 Зерттеудің теориялық және практикалық маңызы

Теориялық маңызы: Бұл зерттеу жұмысы қазақ тілін оқыту әдістемесінде жасанды интеллектті қолданудың ғылыми-теориялық негізін қалыптастыруға үлес қосады. Жұмыс барысында тіл үйретудің психолингвистикалық және когнитивтік аспектілері талданып, мәтін құрастырудың кезеңдері мен заңдылықтары айқындалды. Сонымен қатар, тіл үйрету үдерісінде цифрлық технологияларды пайдаланудың педагогикалық шарттары мен дидактикалық принциптері нақтыланды.

Практикалық маңызы:

- Жасанды интеллект құралдарын (ChatGPT, Grammarly, Copilot және басқалары) қазақ тілі сабақтарында тиімді қолдануға арналған нақты әдістемелік нұсқаулар жасалды;
- Мұғалімдер мен әдіскерлер үшін практикалық тапсырмалар мен сабақ үлгілері ұсынылды;
- Зерттеу нәтижелерін қазақ тілі пәні мұғалімдері, колледж және жоғары оқу орындарының оқытушылары практикалық сабақтарда, қосымша курстарда, және жобалық жұмыстарда қолдана алады;
- Оқушылар үшін — өздік жұмыс, эссе жазу және мәтінді талдау барысында пайдалы цифрлық құрал ретінде қызмет атқарады.

Зерттеу нәтижелері қазақ тілін оқытудағы инновациялық бағыттарды кеңейтіп, «цифрлық педагогика» мен «тіл үйрету әдістемесін» біріктіретін жаңа ғылыми бағыттың дамуына үлес қосады.

Қорытынды

Қазіргі заманда білім беру жүйесі үздіксіз жаңғырып, цифрлық орта мен жасанды интеллект (ЖИ) технологияларының ықпалы күн сайын артып келеді. Әлемдік білім кеңістігінде инновациялық технологияларды оқу үдерісіне енгізу – сапалы білім берудің басты шарты болып отыр. Осы тұрғыдан алғанда, қазақ тілі пәнін оқытуда жасанды интеллектті

пайдалану – оқушының тілдік қабілетін дамытудағы жаңа парадигма ретінде қарастырылуы қажет. Зерттеу барысында жасанды интеллект технологияларының қазақ тілін үйретудегі әлеуеті нақты мысалдармен дәлелденді. Әсіресе мәтін құрастыру мен талдау дағдыларын дамытуда ЖИ құралдарының тиімділігі ерекше байқалды. ChatGPT, QazaqGPT, Tilqural.kz сияқты платформалар оқушының өз ойын жүйелі, сауатты және мазмұнды жеткізуіне мүмкіндік берді.

1. ЖИ технологиясын қазақ тілі сабақтарында қолданудың маңызы

Қазақ тілі – тек грамматикалық нормаларды меңгеру емес, ең алдымен ойды көркем әрі дәл жеткізе білу өнері. Осы тұрғыда жасанды интеллект оқушының:

- мәтінді құрылымдық тұрғыдан дұрыс құрастыруына;
- тілдік бірліктерді орынды қолдануына;
- стилистикалық дәлдікті сақтауына;
- өзіндік ойлау және талдау қабілетін дамытуға көмектесті.

ЖИ құралдары оқушыларды дайын білім алушы емес, белсенді ізденуші және редактор ретінде қалыптастыруға жол ашты. Мұндай тәсіл тіл үйретудің дәстүрлі моделінен айырмашылығы бар: мұғалім – бағыттаушы, ал оқушы – белсенді әрекет етуші тұлға.

2. Зерттеу жұмысының нәтижелері мен ғылыми тұжырымдары

Жүргізілген тәжірибелік зерттеу барысында алынған нәтижелер мынадай қорытындылар жасауға мүмкіндік берді:

1. Мәтін құрастыру дағдысы қалыптасты. Оқушылар кіріспе, негізгі және қорытынды бөлімдерді жүйелі құрастырып, логикалық байланыс орната білді. Алғашқы кезеңде 54% деңгей көрсеткен оқушылардың 86%-ы қорытынды кезеңде мәтін құрылымын сақтай отырып жаза алған.

2. Тілдік сауаттылық деңгейі артты. ChatGPT және Tilqural платформаларының көмегімен грамматикалық және орфографиялық қателер саны 30%-дан астам азайды. Бұл оқушылардың жазбаша сауаттылығының артқанын көрсетті.

3. Мәтінді талдау және редакциялау дағдылары дамыды. ЖИ құралдары оқушыларға қателерін түсіндіре отырып, түзетуге мүмкіндік берді. Нәтижесінде оқушылар өз мәтінін сын тұрғысынан қарап, жетілдіру жолдарын үйренді.

4. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артты. Сабақтарда қолданылған ЖИ элементтері оқыту үдерісін интерактивті және ойын түрінде ұйымдастыруға жол ашты. 80%-дан астам оқушы “қазақ тілі сабағы бұрынғыдан қызықтырақ болды” деп атап өтті.

5. Мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігі артты. ЖИ құралдарын меңгеру мұғалімнің сабақ жоспарын түрлендіруге, оқу материалдарын жекелендіруге және жедел кері байланыс беруге мүмкіндік берді.

3. Зерттеу болжамының дәлелденуі

Зерттеу жұмысының бастапқы кезеңінде қойылған болжам: *«Егер қазақ тілі сабақтарында жасанды интеллект құралдары мақсатты әрі жүйелі қолданылса, онда оқушылардың мәтін құрастыру және талдау дағдылары дамып, тілдік сауаттылығы артады»* — толықтай дәлелденді.

Оқушылардың жазылым мен талдау көрсеткіштеріндегі орташа өсім (+34%) бұл болжамның ғылыми тұрғыдан негізді екенін көрсетті.

4. Практикалық және әдістемелік маңызы

Бұл әдістемелік құрал қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдеріне арналған практикалық көмекші ретінде қолдануға жарамды. Оның негізінде:

- мұғалімдер ЖИ құралдарын сабақта тиімді кіріктіре алады;
- оқушылардың өзіндік жұмысын, талдау және түзету әрекеттерін жетілдіре алады;
- тілдік дағдыны дамытудың жаңа формалары мен әдістерін енгізуге мүмкіндік туады.

Зерттеу нәтижелерін тек қазақ тілі сабақтарында ғана емес, әдебиет, дебат, шығармашылық клубтарда, тіпті жазу курстарында да пайдалану тиімді.

Әдістемелік материалдар оқушылардың жеке даму траекториясын құруға, дифференциалды оқыту ұстанымдарын жүзеге асыруға және цифрлық сауаттылықты арттыруға көмектеседі.

5. Қиындықтар мен шектеулер

ЖИ технологияларын қолдануда бірқатар қиындықтар да байқалды:

- Интернетке тәуелділік және кейбір мектептерде техникалық құрал-жабдықтардың жетіспеушілігі;
- ЖИ жүйелерінің қазақ тіліндегі жауап сапасының әркелкілігі;
- Кей оқушылардың дайын жауаптарға сеніп, өз ойлау қабілетін аз пайдалану қаупі.

Дегенмен, бұл мәселелерді шешу үшін мұғалімнің педагогикалық бақылауы мен бағыттауы, жеке оқу тапсырмалары және шығармашылық әдістерді біріктіріп қолдану ұсынылады.

6. Жалпы қорытынды

Жасанды интеллектті қазақ тілінде мәтін құрастыру мен талдауға енгізу – тіл үйретудің жаңа сапалы кезеңі. Ол:

- оқу үдерісін дербестендіреді,
- оқушылардың қызығушылығын арттырады,
- тілдік және логикалық ойлау қабілетін дамытады,
- мұғалім еңбегін жеңілдетеді әрі жаңаша әдістемелік мазмұн береді.

Зерттеу нәтижелері ЖИ технологияларын оқу процесіне мақсатты енгізу арқылы қазақ тілін оқыту сапасын айтарлықтай арттыруға болатындығын дәлелдеді. Бұл тәжірибе – болашақта цифрлық білім беру ортасында қолдануға болатын инновациялық әдістемелік үлгі.

7. Ұсыныстар

1. Қазақ тілі пәні мұғалімдеріне ЖИ құралдарын меңгертуге арналған біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру;
2. Қазақ тіліндегі арнайы ЖИ платформаларын (мысалы, QazaqGPT, Tilqural AI) жетілдіру және мектеп бағдарламасына енгізу;
3. Оқушыларға арналған “AI-жазушы” және “AI-редактор” үйірмелерін ашу;
4. ЖИ құралдарын бағалау, кері байланыс және диагностика жүйесіне бейімдеу;
5. Әр сынып деңгейіне сай ЖИ-мен жұмысқа арналған әдістемелік нұсқаулықтар мен тапсырма банкін жасау.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әбдіғапбарова Ұ. М. Педагогикалық зерттеу әдістері. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – 240 б.
2. Қараев Ж. А. Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы. – Алматы: Рауан, 2019. – 192 б.
3. Жадрина М. Д. Білім берудің жаңартылған мазмұны: теориясы мен тәжірибесі. – Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2020. – 210 б.
4. Садуакасова З. Т. Қазіргі білім беру технологиялары. – Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 256 б.
5. Қуандықова Р. С. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Білім, 2018. – 220 б.
6. Сарыбаев Ш. Ш. Қазақ тіл білімінің мәселелері. – Алматы: Ғылым, 2017. – 280 б.
7. Аханов К. Тіл білімінің негіздері. – Алматы: Санат, 2016. – 496 б.
8. Байтұрсынұлы А. Тіл тағылымы. – Алматы: Ана тілі, 2017. – 384 б.
9. Оразбаева Ф. Ш. Тілдік қатынас: теориясы мен әдістемесі. – Алматы: Білім, 2019. – 320 б.
10. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2022. – 68 б.
11. Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. Цифрлық білім беру ресурстарын қолдану әдістемесі. – Нұр-Сұлтан, 2021. – 180 б.

Утебалиев Мади Магжанович
Дене шынықтыру пән аға оқытушысы
Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университеті
БҚО, Орал қаласы

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ ПӘНІНІҢ ТӘРБИЕЛІК ПРОЦЕСІНІҢ МАЗМҰНЫ

Дене шынықтыру – білім беру жүйесіндегі маңызды пәндердің бірі болып табылады. Ол тек оқушылардың физикалық қабілеттерін дамытуға ғана емес, сонымен қатар олардың тұлғалық қалыптасуына, мінез-құлқына, өмірлік құндылықтарына, денсаулыққа деген көзқарасына әсер ететін кешенді тәрбиелік процесс ретінде қарастырылады. Қазіргі қоғамда дені сау, жан-жақты дамыған, белсенді азаматтарды тәрбиелеу басты міндеттердің бірі болғандықтан, дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік мазмұны ерекше маңызға ие.

Дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік процесі – бұл оқушылардың дене мәдениетін қалыптастыруға бағытталған жүйелі педагогикалық әрекеттер жиынтығы. Бұл процесс арқылы оқушылар тек жаттығулар орындап қана қоймай, тәртіптілікке, жауапкершілікке, төзімділікке, ұжымшылдыққа және өзін-өзі дамытуға үйренеді. Сондықтан дене шынықтыру сабағы тек спорттық дағдыларды меңгеру алаңы емес, ол – тұлғаны тәрбиелеудің тиімді құралы.

Ең алдымен, дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік мазмұнының негізгі бағыттарының бірі – денсаулықты нығайту. Сабақ барысында орындалатын жаттығулар ағзаның барлық жүйелерінің дұрыс жұмыс істеуіне ықпал етеді. Жүрек-қан тамырлары, тыныс алу, бұлшық ет жүйелері дамып, оқушының жалпы физикалық жағдайы жақсарады. Сонымен қатар, денсаулықты сақтау мәдениеті қалыптасады. Оқушылар дұрыс тамақтану, күн тәртібін сақтау, зиянды әдеттерден аулақ болу сияқты маңызды өмірлік дағдыларды меңгереді.

Дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік мазмұнына адамгершілік тәрбиесі де кіреді. Спорттық ойындар мен жаттығулар барысында оқушылар бір-біріне құрметпен қарауды, әділдік сақтауды, қарсыласқа сыйластық танытуды үйренеді. Жарыс кезінде жеңіске жету ғана емес, жеңілісті де дұрыс қабылдау маңызды екені түсіндіріледі. Бұл қасиеттер оқушының болашақ өмірінде үлкен рөл атқарады.

Тағы бір маңызды бағыт – ерік-жігерді тәрбиелеу. Дене жаттығулары белгілі бір күш пен шыдамдылықты талап етеді. Оқушылар жаттығуларды орындау барысында қиындықтарды жеңуге, мақсатқа жетуге ұмтылады. Бұл олардың табандылық, шыдамдылық, өзіне деген сенімділік сияқты қасиеттерін дамытады. Осындай қасиеттер тек спортта ғана емес, оқу мен өмірдің басқа салаларында да қажет.

Ұжымдық тәрбиенің де дене шынықтыру пәніндегі орны ерекше. Командалық ойындар, эстафеталар және топтық жаттығулар оқушылардың бірлесіп әрекет ету дағдыларын қалыптастырады. Олар бір-біріне көмектесуді, ортақ мақсатқа жету үшін күш біріктіруді үйренеді. Бұл ұжымшылдық қасиеттер кейінгі өмірде, әсіресе кәсіби қызметте маңызды болып табылады.

Дене шынықтыру сабағында тәртіп пен ұйымдасқандыққа ерекше көңіл бөлінеді. Сабақтың нақты құрылымы, жаттығуларды дұрыс орындау тәртібі, қауіпсіздік ережелерін сақтау – мұның бәрі оқушылардың жауапкершілігін арттырады. Олар өз әрекеттеріне жауап беруді, белгіленген талаптарды орындауды үйренеді. Бұл қасиеттер тұлғаның қалыптасуында маңызды рөл атқарады.

Эстетикалық тәрбие де дене шынықтыру пәнінің мазмұнына кіреді. Әдемі қимыл-қозғалыс, дұрыс дене бітімі, үйлесімділік – бұлардың барлығы оқушылардың эстетикалық талғамын қалыптастырады. Гимнастика, би элементтері, спорттық жаттығулар арқылы

оқушылар қозғалыс мәдениетін меңгереді. Бұл олардың сыртқы келбетіне ғана емес, ішкі мәдениетіне де әсер етеді.

Дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік процесінде ұлттық құндылықтарды насихаттау да маңызды. Қазақ халқының ұлттық ойындары, дәстүрлі спорт түрлері сабақ барысында қолданылып, оқушылардың ұлттық сана-сезімі қалыптастырылады. Асық ату, көкпар элементтері, қазақша күрес сияқты ойындар арқылы оқушылар өз халқының мәдениетін танып, оған құрметпен қарауды үйренеді.

Сонымен қатар, дене шынықтыру пәні арқылы еңбекке тәрбиелеу де жүзеге асады. Жаттығуларды жүйелі түрде орындау, өзін-өзі жетілдіру, нәтижеге жету үшін еңбек ету – мұның барлығы еңбекқорлық қасиеттерін қалыптастырады. Оқушылар табысқа жету үшін тек талант емес, тұрақты еңбек қажет екенін түсінеді.

Қазіргі заманда дене шынықтыру пәнінің мазмұнына ақпараттық технологиялар да енгізілуде. Әртүрлі фитнес бағдарламалар, онлайн жаттығулар, денсаулық көрсеткіштерін бақылау құралдары оқушылардың қызығушылығын арттырады. Бұл олардың заманауи технологияларды тиімді пайдалануға үйренуіне мүмкіндік береді.

Дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік процесінде мұғалімнің рөлі ерекше. Мұғалім тек жаттығуларды үйретуші ғана емес, ол – тәрбиеші, бағыт беруші, үлгі көрсетуші тұлға. Оның кәсіби шеберлігі, оқушылармен қарым-қатынасы, әдістемелік тәсілдері тәрбиелік процестің тиімділігін анықтайды. Мұғалім оқушылардың жас ерекшеліктерін, жеке қабілеттерін ескере отырып, сабақтарды ұйымдастыруы тиіс.

Оқушылардың дене шынықтыруға деген қызығушылығын арттыру да тәрбиелік процестің маңызды бөлігі. Сабақтардың қызықты, әртүрлі болуы, ойын элементтерінің қолданылуы, жарыстар ұйымдастыру – мұның барлығы оқушылардың белсенділігін арттырады. Қызығушылық болған жерде нәтиже де жоғары болады.

Дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік мазмұны өмір бойы жалғасатын дене мәдениетін қалыптастыруға бағытталған. Оқушылар мектеп қабырғасында алған білімдері мен дағдыларын болашақта да қолдануы тиіс. Олар салауатты өмір салтын ұстанып, өз денсаулығына жауапкершілікпен қарауды үйренеді.

Қорытындылай келе, дене шынықтыру пәні – тек физикалық даму құралы ғана емес, ол – жан-жақты тәрбиелік жүйе. Оның мазмұны оқушылардың денсаулығын нығайтуға, адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға, ерік-жігерін дамытуға, ұжымшылдыққа тәрбиелеуге, ұлттық құндылықтарды дәріптеуге бағытталған. Сондықтан бұл пәннің маңыздылығын арттыру, оның тәрбиелік мүмкіндіктерін толық пайдалану – қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі болып табылады. Дене шынықтыру арқылы тәрбиеленген ұрпақ – дені сау, рухы мықты, белсенді және жауапкершілігі жоғары азаматтар болмақ.

Журналдың құрылтайшысы және иесі:
«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығы.

Журнал 2025 жылдың қараша айынан бастап жарық көруде.
Басылым 1 айда 4 рет шығады.
Журнал Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитеті 2025 жылғы 28 қазандағы Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ35VPY00132871 берілген.

Құрметті оқырмандар мен авторлар!
Журналда жарияланған материалдар редакцияның көзқарасын білдірмейді.
Фактілер мен мәліметтердің анықтығына, сондай-ақ стилистикалық қателерге авторлар жауапты.
Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.
Редакция материалдарды қабылдамауға құқылы.

Мекенжайы:
100012, Қарағанды қ.,
Н. Назарбаев даңғ., 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Басуға 26.03.2026 ж. қол қойылды.

Пішім 60*90 1/8
ш.б.т. - 26. RISO басылым.
Таралымы - 50 дана.

«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығының полиграфиялық қызметтер бөлімінде басылып шығарылды.

Учредитель и собственник журнала:
Научно-методический центр «KEMENGER», относящийся к индивидуальному предпринимателю «BAYANDY».

Журнал издается с ноября 2025 года.

Периодичность выпуска — 4 раза в месяц.
Журнал выдан комитетом информации Министерства культуры и информации Республики Казахстан
№ KZ35VPY00132871 о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания от 28 октября 2025 года.

Уважаемые читатели и авторы!
Опубликованные в журнале материалы не отражают точку зрения редакции.
Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях, а также за стилистическиеошибки несут авторы.
Перепечатка материалов, опубликованных в журнале, допускается только с согласия редакции. Редакция оставляет за собой право отклонять материалы.

Наш адрес:
100012, г. Караганда,
пр. Н. Назарбаева, 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Подписано в печать 26.03.2026 г.

Формат 60*90 1/8
усл.печ.л. - 26. Печать RISO.
Тираж - 50 экз.

Отпечатано в полиграфическом отделе НМЦ «KEMENGER» ИП «BAYANDY».

Ж.Ж.Руссо
Ұстаз – ұлы есім

Мағжан Жұмабаев
Ұстаз болу – өз уақытын аямау,
өзгенің бақытын аялау.

Ахмет Байтұрсынов
Қазақтың тағдыры, келешекте ел болуы да мектебінің қандай негізде құрылуына барып тіреледі. Мектебімізді таза, берік һәм өз жанымызға /қазақ жанына/ үйлесетін негізде құра білсек, келешегіміз үшін тайынбай-ақ серттесуге болады.

М.Әуезов
Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады.

Ы.Алтынсарин
Жай мұғалім хабарлайды,
Жақсы мұғалім түсіндіреді,
Керемет мұғалім көрсетеді.
Ұлы мұғалім шабыттандырады.

Абай
Мұғалімге сөз өз ойын сапырылыстырып айту үшін берілмейді, басқаның ойына қозғау салу үшін беріледі.

Ұстаз – ұлттың шамшырағы

Мектептің жүрегі – ұстаз. Ұстаз біліммен ғана емес, жүрек жылуымен, мейірімімен, ұстанымымен шәкіртке жол сілтейді. Шын мәнінде, қандай мұғалім болса – болашақ та сондай.

Ұстаздың әр сөзі, әр қадамы – баланың болашағына жазылған тағдыр іспетті. Сондықтан да ең басты байлық – білімді, жан-жақты, әдістемені терең меңгерген, әр баланың жүрегіне жол таба алатын мұғалім.

Жақсы мұғалім – жай ғана маман емес, ол – тәрбиелеуші, шабыттандырушы, бағыт беруші. Ұстаз – уақыттан озып жүретін адам. Оның бүгін еккен дәні – ел ертеңінің жемісі.

QR-кодты сканерлеу арқылы бізбен тікелей байланысқа шыға аласыз.
Вы можете связаться с нами напрямую, отсканировав QR-код.

ҰСТАЗДЫҚ — ЖАНҒА ЖАРЫҚ, БОЛАШАҚҚА БАҒЫТ БЕРЕТІН ӨНЕР!